חותם

מוסף על המשמר
מס' 18 (850)
30 באפריל 1987
א' באייר תשמ"ז

פתרונות חדשים לריהוט משרדי ממתכת

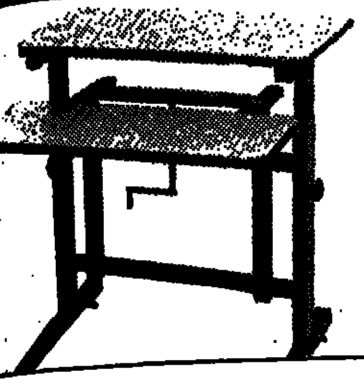

שולחן מחשב
יציב, אפשרות כוונון מדף המקלדת וגובה חצג לנוחות המשתמש.

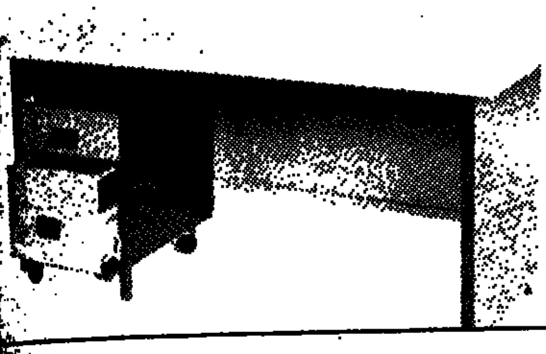

שולחן דגם איתן
שולחן משרדי למנהל או למזכירה.
משטח מצופה פורמייקה מעוגלת.
אפשרויות שונות לארון מגירות, או דלת.

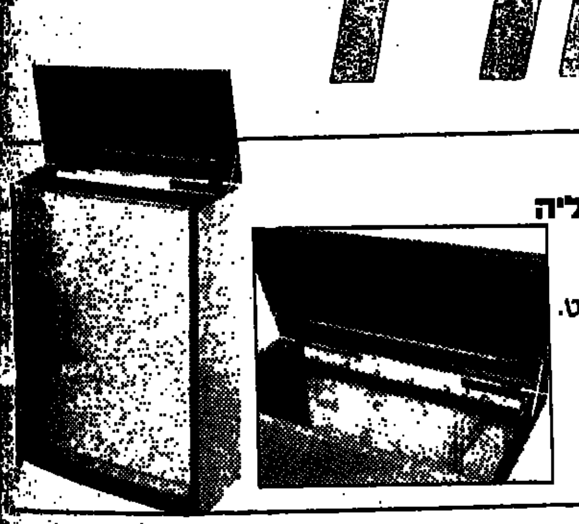

ארון שרטוטים בתליה
לאחסון תוכניות מפות ושרטוטים.
איתור מהיר של כל שרטוט.
חסכון עצום במקום.
גימור נאה במיוחד.

הארגז, המפעל המוביל בישראל לציוד וריהוט משרדי ממתכת, שמח להציג בפניך את מוצריו.

לבחירתך מגוון עצום של רהיטים ואביזרי עזר שנולדו לעבוד בשבילך בכל תנאי. עיצוב נאה במיוחד ותקני איכות בלעדיים מקנים למוצרי הארגז יתרונות על־פני מוצרים מתחרים.

תהליך צביעה חדשני מקנה למוצר גימור מעולה, מונע חלודה, מעניק למוצרים עמידות וחסינות ושומר על עיצובם המקורי.

אלפי לקוחות ברחבי הארץ מצאו במוצרי הארגז את פתרונות העיצוב המשרדי היעילים והאמינים ביותר.

פתרונות פונקציונליים אלה נותנים את כל התשובות שאתה מחפש.

תמצא אותם בלמעלה מ־60 חנויות לציוד משרדי ברחבי הארץ.

המפעל שיווק ומכירות: רעננה אזור התעשיה 052־450166
שיווק ומכירות: ת"א החרש 18 3־2־03־332231

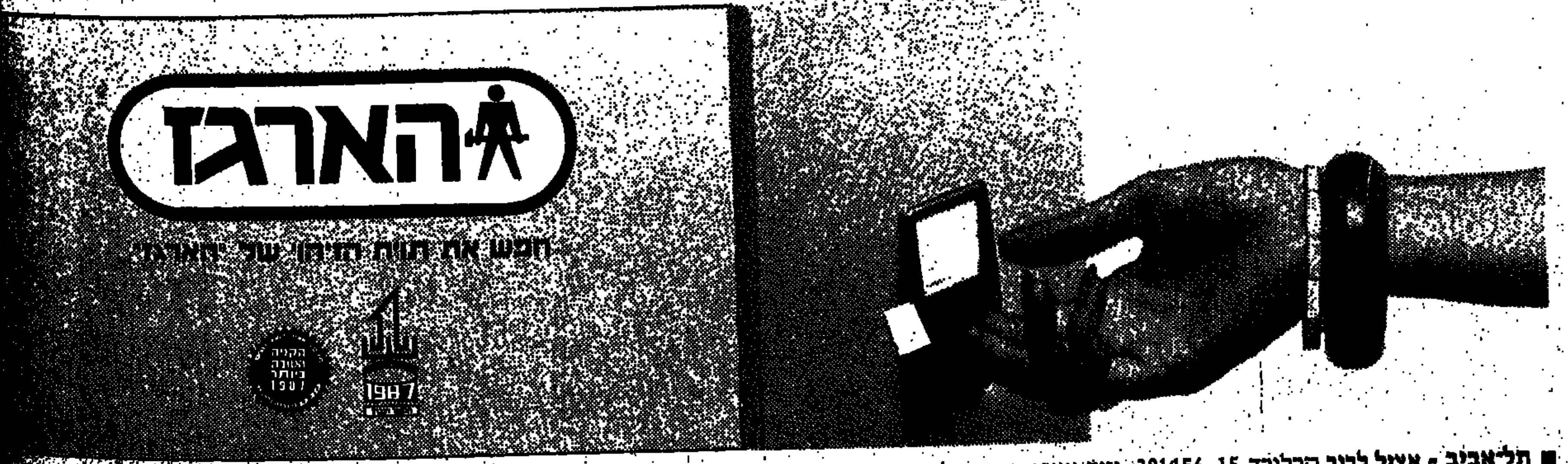

■ תל־אביב - אציל לרנר קרליבך 15, 281456. גזית יאיר אבן גבירול 98, 233375. גזית יאיר אבן גבירול 154, 460083. גזית יאיר אבן גבירול 40, 265739. גזית יאיר מקוה ישר...
612577. כלפון נחלת בנימין 139, 827102. המשביר המרכזי גיבורי ישראל 74, 389333. כרמל קרליבך 10, 264831. לאוטמן נחלת בנימין 52, 652045.
מירם ארליך אילת 22, 372090. מרכז המדף־דוחנשיין מטלון 58, 381626. נחמיאס מקוה ישראל 22, 625589. פויכטונגר אחד העם 24, 652002. פיטגורס יהודה הלוי 43, ...
פלג גרשון ז'בוטינסקי 120. קרביץ החשמונאים 107, 269622. קרביץ סיטונאות פרץ 42, 624526. רהיטי בא קל השרון 21, 558297. רימון לילינבלום 20,
650510. שרגל (זהר) קויפמן 2 ■ ירושלים - המשביר המרכזי עטרות, 02־852211. וילשטיין יפו 30, 02־221540 ■ חיפה - אלרים יפו 44, 04־932167. המשביר המרכזי שער...
04־662161 וסרמן קורצברג העצמאות 55, 04־662622. נין נון דרך העצמאות 61, 04־524302 ■ טבריה - לוי יעקב פסג' חמ"א, 067-22794 ■ עפולה - שבו ישראל הנשיא 2, ...
■ נתניה - המדריך סמילנסקי 2, 053־22419. חנות הספר ויצמן 9, 053־35177 ■ פתח תקווה - אחים המבורגר פינסקר 21, 912417 ■ בני ברק - כתבי עט ז'בוטינסקי ...
■ רמת גן - זהר־זה ארלוזורוב 85, 03־724535. איכות בצלאל 3, 7510511 ■ גבעתיים - קוביץ ויצמן 23, 313151 ■ כפר־סבא - כהן ש.י. ויצמן 84 ■
רעננה - לנדאו אחוזה 106, 052־26271. מאג'יק ברנדיס 2, 052־28459 ■ הוד השרון - אחים מאיר דרך השרון 59, 052־24326 ■ הרצליה - מגוון סיטקו ת.ד. 2013, ...
וינגייט 142 הרצליה פיתוח, 052־577462. מכל הלב בן גוריון 46, 052־557321 ■ רמת השרון - אופק סוקולוב 72, 475751 ■ בת ים - אחים קולס בלפור 86, 871679 ■ ...
מעיין רוטשילד 61, 941623 ■ רחובות - וליניץ הרצל 164, 08־452129 ■ אשדוד - תרבות אשדוד בע"מ רח' האורגים 2, איזור התעשיה, 055־24448 ■ אשקלון - קליינוף ...
051-26154 ■ עזה - אבוני אל חשאם, 051־62570 ■ ערערה - אחמד מסארווה, 063-61448, 063-51259 ■ באר־שבע - המשביר המרכזי וולפסון, 057-75241. קוביץ ...
057־78854 ■ אילת - נ. חוכמן ובניו בע"מ 059־72431 "הארגז" - המפעל הגדול והמוביל לריהוט משרדי ממתכת, ציוד אחסנה וציוד ...

כתובת המערכת:
„על המשמר", רח' חומה ומגדל ג, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב דל
עורך: ישראל זמיר
עורכת משנה: תאיר זבולון
מזכירות: ישע וינשטיין
עיצוב גרפי: ארנון אבני
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות
■ האיש שהבחין ראשון בספינות
קורותיו של דוידקה נמרי, מפקד ספינות המעפילים
מאת עודד ליפשיץ 5
■ עשרה קברים חסרים
נופלי קרב מוטילה – היכן הם קבורים?
מאת שלמה גלזר 10
■ ה' באייר תש"ח ואני נער בן 12
זיכרונותיו של נער פליט
מאת חה"כ שבח וייס 12
■ שתי כלות וחתן
פרס ישראל לאמני התיאטרון
מאת ציפי שוחט 14
■ תחושת מועקה ולחץ המלחמה
אנדרטה חדשה
מאת שלמה גלזר 13
■ חיים בזבל
הפרולטריון עובד...
מאת שלי יחימוביץ' 18
■ לא נבחנים ב„בגרות"
סקר „אחד במאי" בבתי־ספר בתל־אביב
מאת עמירם כהן 20
ראיון
■ „ועדת אבן היא ועדה פרלמנטרית — לא משפטית"
מצב הבטחון ביום העצמאות – ראיון עם שר הבטחון, יצחק רבין
מאת ישראל זמיר, אבי בניהו וזהבה מוזס 8
מדורים וטורים
■ הלו חותם 4
■ חותם אישי
שלטוננו בשטחים – מלחמה מזוהמת
מאת אריה יערי 16
■ שלום בית
מאת חיה יוסף 17
עודד ליפשיץ – 2; פנחס ענברי – 2; זאב צחור – 3; צופיה מלר – 3; ראובן רחוביצקי – 3; שמואל בונים – 4
■ כל יום (עיצוב: רחל דביר) 27־22

עמדה

הוויכוח בין דיין לאלון מתעורר לחיים

עמנואל אינה גבול ביטחון
צילום: ישראל סימיונסקי

הצהרותיו של שר הביטחון יצחק רבין כי ההתנחלות: באריאל, אלפי מנשה ועמנואל אינה ביטחונית, יכולה להפתיע רק את מי ששכח את הוויכוח הישן בין משה דיין לבין יגאל אלון על עתיד יהודה ושומרון. אלון ראה בירדן את המתווה להסדר מדיני, ולפיכך יצא עם התכנית הקרויה על שמו, שעיקרה הסדר עם ההאשמים על חשבון הפלשתינים, תוך חלוקת הגדה המערבית. משה דיין, אף־על־פי שהרבה להיוועץ עם המלך חוסיין, לא ראה בירדן כתובת להסדר, אלא בפלשתינים. בעוד אלון פזל כל הזמן לכיוון חצר המלכות ברבת עמון, דיין טיפח בהתמדה את חזות הפלשתינית וצמצם את השפעת ירדן בשטחים.

יורשו של יגאל אלון כיום הוא יצחק רבין, וכאשר הוא אומר כי אריאל, אלפי מנשה ועמנואל הם נושא למשא ומתן בעתיד, הוא מתכוון למשא ומתן עם המלך חוסיין, בתמורה לוויתור ירדן על עמק הירדן היא תקבל את השטחים שעליהם בנויות ההתנחלויות האלה.

ואולי אין זה מקרה שדווקא באותו שבוע גילה עזר וייצמן כי ניהל מגעים עם הפלשתינים. („על המשמר" כבר חשף את דבר המגעים האלה לפני כחצי שנה), ולא הסתיר את תקוותו כי ערפאת הוא שיתייצב למשא ומתן עם ישראל.

פרס, אולי כדי לשמור על שלמות המפלגה, מדבר אף הוא על ירדן, אך מקבל בשתיקה את הצהרותיו ואת מעשיו של וייצמן, והוא עצמו הספיק להיוועד ערב כינוס המועצה הלאומית הפלשתינית עם תומכי אש"ף בשטחים. פרס, יש להזכיר, היה חברו הקרוב של דיין.

אם כן, הוויכוח הישן מתעורר לחיים — רוחו של אלון ממשיכה להתווכח, ממשרד הביטחון, עם רוחו של דיין — במשרד החוץ.

● פנחס ענברי

מלה רעה

חריש, שופט עליון?

חריש במקום זמיר

פרס ורבין צודקים: ועדת אבן היא הפיליטון של השנה, חסרה סמכות משפטית, עם נטייה פוליטית. מרליפה. הם שואלים, ובצדק, כיצד יוכרעו בוועדת אבן שאלות שנויות במחלוקת: בהצבעת רוב של פוליטיקאים?

אבל, צריך חוצפה ומצח נחושה כדי שדווקא הם, שיחד עם שמיר מנעו הקמת ועדת חקירה משפטית מוסמכת ולא־פוליטית, לפרשת פולרד וגם לפרשת השב"כ, ישמיעו טענות כאלה. מול הביקורת על ועדת אבן, פרס קושר כתרים לוועדה השנייה בפרשת פולארד, ועדת רוטנשטרייך־צור. „היא לא פוליטית", הוא טוען, ושוב הוא צודק: ועדה זו אינה פוליטית. הפוליטיקאים בוועדת אבן הם לפחות נבחרי ציבור ושואבים כוחם מהבוחרים לכנסת. רוטנשטרייך וצור גרועים מפוליטיקאים: הם אלה שפוליטיקאים בממשלה מינו, והם חשודים מראש בעשיית רצונם של אלה שמינו אותם. רוטנשטרייך וצור נתנו ידם לתרגיל פוליטי בעצם קבלת המינוי, בעת ששופטי ישראל, ובראשם השופט העליון בדימוס לנדוי, סירבו לקבל מינוי ממשלתי לוועדה החוקרת את מעשי הממשלה. ואם לועגים להצבעת רוב, אם הצבעה כזו פסולה בוועדת אבן — כיצד יצביעו בוועדת רוטנשטרייך על שאלות שנויות במחלוקת, כשיש בה שני חברים? אלה שמינו אותה הניחו, כנראה, שהוועדה תגיע למסקנות משותפות, ונוחות להם! אם ועדת אבן היא פיליטון, הוועדת רוטנשטרייך היא פארסה!

שום ממשלה בישראל, כולל ממשלות הליכוד, לא פגעה במערכת המשפט ושלטון החוק בישראל כמו ממשלת האחדות הלאומית.

אפילו ממשלת בגין הקימה את ועדת כהאן בעקבות הטבח בסברה ושאתילה. ממשלת האחדות, המתדרדרת מפרשייה לפרשייה, לא הקימה ועדות חקירה. נוסף לכך, היא מתחמקת מכל הליך משפטי בבתי המשפט: כך חמקה, בעזרת החנינות המפורסמות, מהעמדתם לדין של אנשי השב"כ, היום היא מנסה להתחמק מקיום דיון משפטי מלא בפרשת גאפסו.

ממשלה זו פוגעת במערכת המשפטית על־ידי מינויים של אנשים לא מתאימים לתפקידים בכירים: כך מינו שרי משפטים את מודעי ושריר, וכיועץ משפטי את חריש. בעבר אנשים כשמגר, ברק וזמיר, הפכו את תפקיד היועץ המשפטי למוסד מפואר ובלתי־תלוי, שעמד על משמר החוק ובלם את הממשלה כל אימת שניסתה לעקוף את החוק ולחרוג ממנו. בגין רחש כבוד ליועצים המשפטיים שביקרו קשות מעשים ומחדלים של ממשלתו.

שמיר, פרס ורבין פיטרו את זמיר, ומינו את חריש, העוסק בלוליינות משפטית בשירות הממשלה, וגם אותו הם עוקפים על־ידי שימוש בשירותיהם של פרקליטים פרטיים מסוגו של רם כספי. במשרד המשפטים של שריר וחריש, הטובים והאמיצים עוזבים ויעזבו, ועל אף שיש עדיין במשרד הזה משפטנים העומדים על משמר החוק ונאבקים בממונים עליהם, יש „ברירה טבעית" שתשאיר במשרד רק את הצייתנים והמחניפים.

משני המחסומים שבלמו את הממשלה ושמרו על שלטון החוק, האחד, מוסד היועץ המשפטי, כבר הולך ונפרץ. נותר רק השני: בתי המשפט, אבל גם כוחם נפגע, משום שאם היועץ המשפטי אינו דואג להביא בפניהם את המקרים הראויים לטיפולם, ואף עושה הכל כדי למנוע מהם לדון בפרשיות מביכות, קצרה ידם מלהושיע, כשם שאינם יכולים ליזום הקמת ועדות חקירה משפטיות כשהממשלה אינה רוצה בהן. עדיין יש ביכולתם של בתי המשפט לתת סעד משפטי לפונים אליהם מקרב הציבור. אך גם זה אינו מובטח לטווח ארוך. מדיניות המינויים של ממשלה זו, שהביאה למינוי שריר, חריש וועדת רוטנשטרייך, עלולה להרוס גם את מערכת בתי המשפט. זה כבר קרה בארה"ב שבה הנשיא רייגן, השולט במינוי השופטים העליונים, הפך את בית המשפט העליון של ארה"ב ממוסד מתקדם ולוחם הנאבק לקדמה ושמירת זכויות האזרח — למעוז של השמרנות הריאקציונית.

זה כבר קורה אצלנו: שריר הוא העומד בראש הוועדה למינוי שופטים, ועל שיקוליו ודרכי פעולתו במינוי שופטים התריעו השופט ד"ר ליבאי וד"ר רוטנשטרייך, שני ראשי לשכת עורכי הדין לשעבר. על אף ששניהם סייעו לממשלה הנוכחית כשזו עסקה בתעתועים משפטיים למיניהם, הם נזעקו בעניין מינוי השופטים, ובצדק: מינוי שופטים גרועים חמור פי כמה ממינוי יועץ משפטי שאינו מתאים לתפקידו. יועץ משפטי אפשר לפטר בכל רגע ולהחליפו בטוב ממנו, כשר ששופטים נתקעים במערכת המשפטית כמסמר בלי ראשו מרגע שמונו, וחזקה שימשיכו בתפקידם עד שיפרשו לפנסיה.

אם מינוי אחר של חריש, קעקע במו ידיו את מוסד היועץ המשפטי, שנראה כמגן החוק והצדק, מה יקרה בשקריקטורה של שר משפטים כמו שריר תמנה איזה רפורמיסט לשופט בבית המשפט העליון?!

פרס צודקו: ועדת אבן היא הפיליטון של השנה, הפגיעות שפוגעת הממשלה בשלטון החוק ומערכת המשפט הן הפיליטון של השנה. מה שנותר לנו לאמר לפרס, רבין ושמיר הוא: „דבותיו את הפיליטון הנורא הזה אתם כתבתם!"

● עודד ליפשיץ

עוד שבוע

דין תורה

והיה כי תקום מדינת הלכה

בדיחה יהודית נודעת, מספרת על חבורה של יהודים חרדים מזן „המתנגדים" שישבה ולגלגה על רבם הצדיק של יהודים חרדים אחרים מזן „החסידים". שמע את הדברים אחד מחסידיו השוטים של אותו צדיק ויצא להגנת רבו. „הלא תבושו" — כך אותו צדיק — „צדיק גדול כזה שזוכה להתגלות אלוקית כל שישי ושבת ואתם מדברים בו סרה?" שאלו המתנגד: „וכי מניין לך שאותו צדיק שלך זוכה בהתגלות אלוקית בכל שישי ושבת?" השיבו: „מה שייך?! והרי הוא עצמו סיפר לי!!" שאלו המתנגד לחסיד: „הוא עצמו? ואולי הוא משקר?" השיבו החסיד: „עפר לפיך! צדיק גדול כזה, הזוכה כל שישי ושבת בהתגלות אלוקית, יוציא דבר שקר מפיו?!"

כנגד מה דברים אמורים? כנגד עיוותי ההיגיון ועיוותי הזיכרון שמשתמשים בהם אישי ציבור כדי לזרות חול בעיני האומה:

לפני ימים ספורים פגש ראש ממשלת ישראל, מר יצחק שמיר, בנציגים של בני המיעוטים הדרוזים והצ'רקסים, והבטיחם נאמנה לא רק ברית־אחים, אלא שוויון זכויות מלא כפי, שאכן, מתחייב ממגילת העצמאות של מדינת ישראל וכפי שמצופה מכל מדינה מתקדמת ונאורה ביחס למיעוטים החיים בקרבה. ולא רצה ראש הממשלה שנזכור, כי בברית אחר שלו, היהודי האורתודוקסי, השואף להקים מדינת הלכה על חורבותיה של מדינת ישראל הציונית, לא יניח לשוויון כזה שיקום ושייכון. וכך אומר היהודי האורתודוקסי הגאון, הרב קוק, על הדרוזי, הצ'רקסי, או כל בן־מיעוטים אחר החי בתוכנו ומצפה לנו — ואני מצטטת מספרו „אורות" פרק כ' — ישראל ואומות העולם, סימן י' עמוד קנ"ה:

ההבדל שבין הנשמה הישראלית, עצמיותה, מאווייה הפנימיים, שאיפתה, תכונתה ועמדתה, ובין נשמת הגויים כולם, לכל דרגותיהם, הוא יותר גדול ויותר עמוק מההבדל שבין נפש האדם ונפש הבהמה, שבין האחרונים רק הבדל כמותי נמצא, אבל בין הראשונים שורר הבדל עצמי איכותי!

אם חלילה תקום ביום מן הימים מדינת הלכה על חורבותיה של מדינת ישראל הדמוקרטית — זה יהיה היחס לו יזכו בני המיעוטים „הגויים" מצד שליטיה של התיאוקרטיה היהודית.

מיעוט גדול יותר, המונה למעלה מ־50% מבני העם היהודי, הלא הן הנשים, יזכה ביחס מחפיר אף יותר, כי הבהמה אליה משווים את הגוי יש בה לפחות כשרה, מה שאין כן לגבי הכלב והחזיר, אליהם משווים את האשה, וכן נאמר „שולחן ערוך" ג'/ח על הנשים:

יש להיזהר שלא ילך איש בין שתי נשים, ולא בין שני כלבים, או שני חזירים; וכן לא יניחו האנשים שתלך בניהם אשה או כלב או חזיר.

ומי שטוען, שהלכה היא זו ואין מורין כן, או שרחוקה היא הסכנה, אינו אלא טועה ומטעה: האיסור על השתתפותן של נשים, לצד הגברים בהלוויות במגדל־העמק, או השתתפותן לצד הגברים במועצות הדתיות הן רק הדוגמאות האחרונות להתממשותה של הלכה שכזו.

בנדרים כ', מצאנו דברים מרנינים לא פחות על מעמדה של האשה לצד הגבר:

אמרו חכמים: כל מה שאדם רוצה לעשות לאשתו – עושה. משל לבשר, הבא מבית הטבח: רצה לאכלו במלח – אוכלו; צלי – אוכלו; שלוק – אוכלו; וכן דג הבא מבית הצייד.

האשה במדינת ההלכה תהיה משולה לא רק לגוש בשר חסר צורה וחסר רצון משלו, אלא לגוש בשר שצחנה עולה ממנו. וכך מצאנו בבראשית רבא י"ז:

שאלו את רבי יהושע...מפני מה האשה צריכה להתבשם ואין האיש צריך להתבשם? אמר להם: אדם נברא מאדמה, והאדמה אינה מסרחת לעולם, וחוה נבראת מעצם. משל: אם תניח בשר שלושה ימים בלא מלח – מיד הוא מסריח.

ולבסוף — המיעוט הגדול ביותר בעם היהודי שלא תהיה לו תקומה במדינת ההלכה הוא המיעוט שכונה בפי ראש ממשלת ישראל בשם „מחנה הכופרים", ואלו הם דבריו של יצחק שמיר בכנס הרבנים של המפד"ל, כפי שנתפרסמו ב„מעריב" מיום ה־13.3.87:

„המחנה הלאומי צריך להתאחד עם המחנה הדתי כנגד מחנה הכופרים".

ושוב לא רצה ראש ממשלת ישראל לזכור, שהמחנה הדתי האורתודוקסי אינו מוכן להכיר ביהדותם של בני המחנה הקונסרבטיבי והמחנה הרפורמי, ושבכורתו ברית עם הראשונים (המחנה האורתודוקסי) הרי הוא כולל במחנה ה„כופרים", כדבריו, לא רק את היהדות החופשית־החילונית, אלא גם את היהדות לכל זרמיה — הקונסרבטיבית, הרפורמית והמסורתית.

תנו דעתכם, אפוא: לא בימי מסעי־צלב ולא בימי האינקוויזיציה, לא בערב הסעודית או באירן החומייניסטית מדברים על מלחמה ב„כופרים", אלא ראש ממשלתה של מדינת ישראל הדמוקרטית מכריז מלחמת קודש נגד ה„כופרים", המהווים כ־80% מעם ישראל בארץ ובתפוצות!

האזהרה שצריכה לצאת מהכנס הזה כאן, היום, היא, שאם חלילה ותם תקום מדינת הלכה על חורבותיה של מדינת ישראל, כפי ששואף וחולם הזרם היהודי האורתודוקסי, לא תהיה תקומה לאיש מקרב בני המיעוטים שהזכרתי בדברי עד כה: הגויים, הנשים, וה„כופרים". ומוטב שנקרא את הכתובת שעל הקיר, בטרם יהיה מאוחר מדי!

יצחק שמיר: „לא רק ברית אחים, אלא שוויון זכויות מלא."

נציגת העמותה „נפגעי החזרה בתשובה". דברים שנישאו במרתון חילוני ב„צוותא" תל־אביב ב־11.3.87.

● צופיה מלר

עם סגולה

דור תש"ח ודור האספרסו

אבי עלה לארץ ב־1939 לאחר מסע הרפתקאות בספינת מעפילים בלתי ליגאלית בשם „קאטינה". שלושה חודשים שוטטו בים, מנסים להתחמק ממעקב הבריטים. מזון ומים שדדו באיים יווניים. אחר כך, בארץ, היה באצ"ל, לוחם מהשורה. במלחמת העצמאות הצ־טרפו הוא וחבריו לחטיבת אלכסנדרוני, שם נפגש עם אלה שבאו מהצד השני, מושבניקים, עירונים, קיבוצניקים. הפעם לחמו יחד; קרב לטרון, קרב קאקון, היו מכנה משותף של אנשים שלהט הנפש היה המפה הטופוגרפית לפיה ניווטו את חייהם.

מי שנולד לאנשים האלה באמצע האש, גדל כבן לדור שהחמיץ, לא אצ"ל, לא פלמ"ח, לא תש"ח. נערים שלא השאירו לחם ביצות ומלריה לרפואה. הבריטים היחידים בסביבה היו להקת החיפושיות שבקעה מקול רמאללה. כש־אבותינו אמרו „בזמננו" הורדנו עיניים. לא היה לנו מה למכור. חשוק שלנו היה של צרכנים. לכן, אולי, קראו לנו „דור האספרסו".

התגייסנו לצה"ל כילדי הצל. שלוש שנים בסדיר, ארבע מלחמות במילואים. עברנו את כל הארץ וסביבותיה עם מפה טופוגרפית. הרבה פעמים תחת אש. אבל בצל הענק של הורינו חשנו שכל זה לא שווה פעם אחת יפה ירקוני ב„באב־אל־ואד".

לקח לנו הרבה זמן לגלות שביער של הורינו, שבצילו גדלנו, היו הרבה קרחות. חלק נוצר במהלך המאבק שלחם לעצמאות. הרבה עצים נגדעו. אבל עיקר הקרחות נוצרו כבר בהתחלה, על־ידי אלה מחבריהם שלא היו בסביבת האש. ידענו שהורינו לחמו מעטים. היה יישוב קטן. אבל הם היו יותר מעטים ממעטים. לכל האירגונים הלוחמים, על כל גווניהם, כולל המתנדבים לצבא הבריטי, הצטרפו לפני הקמת המדינה פחות מ־20% מגילאי הגיוס. אפילו ממלחמת תש"ח הצליחו להתחמק. המלחמה החלה, כידוע, לפני הקמת המדינה. לפני שאפשר היה לחייב והנה, כשכל העניין היה על חוט השערה, רוב חייבי הגיוס ביישוב הצליחו להתחמק מהאש. היו כאלה שברחו לאמריקה.

כשפסקה האש ו„באב־אל־ואד" הפך לשיר פופולרי, נאלצו אלו שנשארו בחיים להתחיל מהתחלה. ב־1949 השתחרר אבי מהצבא. טוראי בן 38, אשה ושני ילדים, ללא בית, ללא מקום עבודה. עכשיו חמתין לו מאבק אחר לקיום. בזמן שהוא וחבריו הלוחמים עוד חיפשו נקודת אחיזה, צצו, לפתע, אלו שלא היו שם.

צריך עוד לחקור איך זה קרה של־מתרת תש"ח, אלו שלחמו באמצע נדחקו לפינה ואלו שהסתתרו בפינה או במ־פקדה האחורית תפסו את המקומות הטובים באמצע. אלו שתפסו את הבמה החלו בשנות החמישים את דרכם לחנה־גה. בשנות השישים הם יהיו הבכירים, בשנות השבעים יהיו החשובים ובשנות השמונים – שרים בממשלת ישראל.

במלחמה האחרונה, מלחמת לבנון 1982, נלחמו בני „דור האספרסו" יחד עם בניהם שלהם. דור שלישי. כדאי לשים לב מי שלח אותנו: הממשלה ששלחה אותנו ללבנון היתה, בעיקרה, מבני הרובד הדורי של לוחמי תש"ח. אבל ראה זה פלא, רובם לא קראו אף פעם מפה טופוגרפית תחת אש. להלן כמה שמות: ארנס, ארליך, אוזן, ארידור, בורג, פת, קורפו, שריר. היה ביניהם לוחם אמיתי, ציפורי, שאמר להם „עובדים עליכם", אבל חבריו לממשלה לא הבינו על מה הוא מדבר. הם לא ידעו לקרוא מפה. אז הסתבר, פעם נוספת, כי מי שצמח להנהגה הוא מי שהתחמק, או מי שהיה חכם ושלח אחרים לקרב. הלוחמים האמיתיים נותרו באופק כסיפור רחוק. אולי כתמרור אכזבת.

אנחנו, „דור האספרסו", לא היינו בתש"ח אבל גם מנהיגינו, בני דור הורינו, לא היו שם.

● זאב צחור

תמונת מצב

האיש שהבחין ראשון בספינות

דוידקה נמרי מאשדות יעקב ארגן שלושים עליות על הקרקע ב"חומה ומגדל"; ניצח על הורדת מעפילים מעשרות ספינות; כיהן כסגן מפקד הפלמ"ח — ונותר כמעט אלמוני. אלמלא מת צעיר, היה זוכה ל"חיים שכאלה".

מאת עודד ליפשיץ

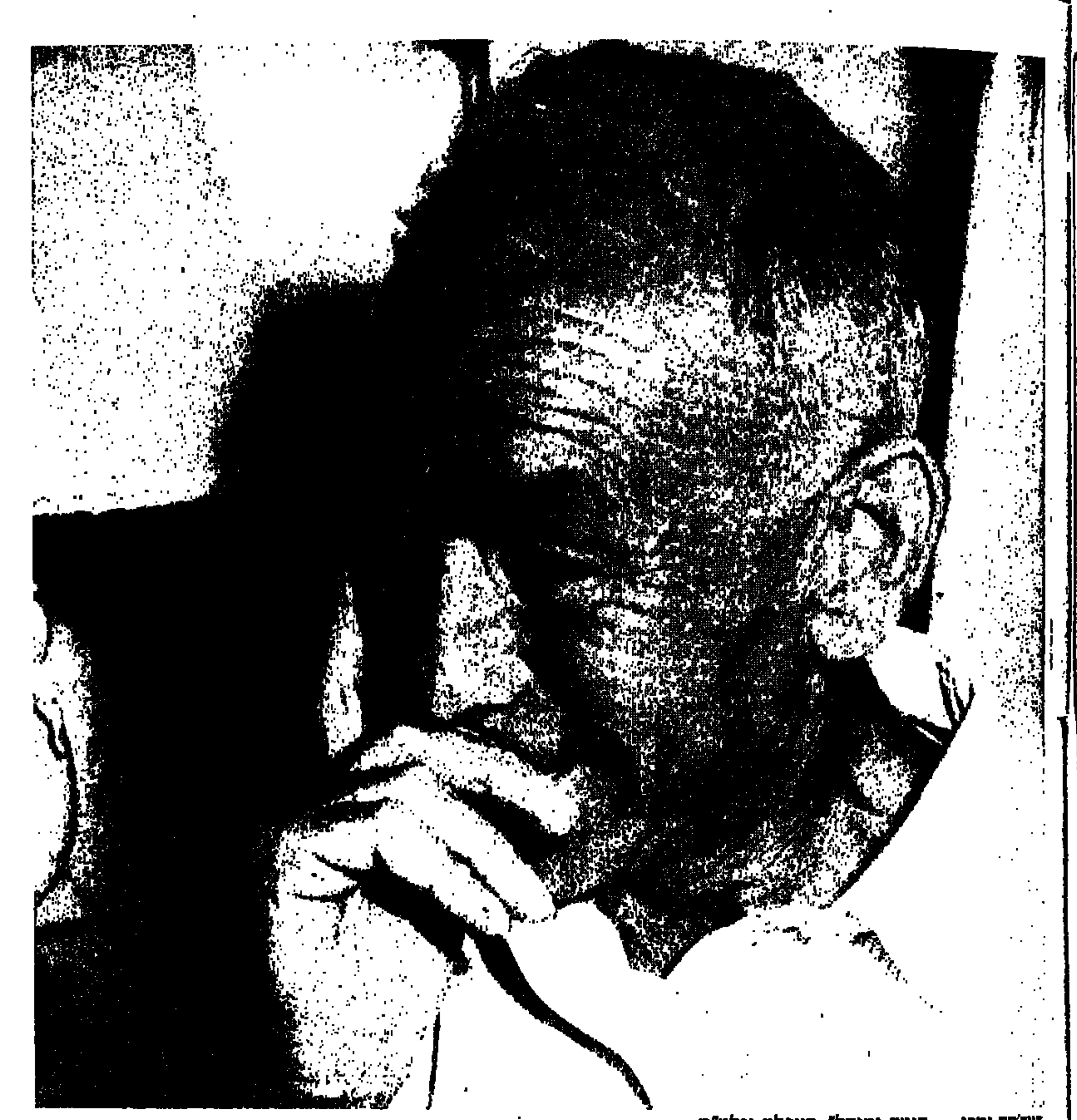

דוידקה נמרי — "חומה ומגדל", העפלה ופלמ"ח

עם רדת החשיכה, הכל היה מוכן: כוחות האבטחה של הפלמ"ח נפרשו על הגבעות, הצוקים ודרכי הגישה, כדי להגן על חוף הנחיתה מפני הבריטים. צוותי הסירות, אנשי פלמ"ח, מ"נערי הירקון" בפסקציה הימית של "הפועל" ונמל תל־אביב, נערי הקורסים החשאיים שנערכו בשרות־ים ומגרשי התערוכה־ תל־אביב, ניצבו בכוננות דרוכה, ממתינים לרגע בו ייקראו להורות המעפילים מהספינה לחוף. בלילות שכאלה באו גם תורנים מיישובי הסביבה שנקבצו לסייע לאנשי הפלמ"ח. תחת האלחוט הוקמה על כנה וקיימה קשר רצוף עם מפקדת "ההגנה" בעורף ועם הספינה בים, שהתקרבה לחוף כשהיא מנסה לחמוק ממסכי הרדאר, מספינות המלחמה של הוד מלכותו ג'ורג' החמישי, מסירות המשמר החמושות והמהירות, ומפטרולים והתצפיות שארבו לה בחוף. בלילות כאלו, סימני האיתות לאנייה הוצבו במקומם: מנורות נפט בסדר מסוים בבית בחוף אכזיב שליד נתניה, או מדורות במקומות מוסכמים על רכס הכרמל. ב"קו השני" כבר המתינו משאיות, שנועדו לפנות את העולים לקיבוצים ומושבים בסביבה. שם המתינו להם בגדים יבשים ושולחנות ערוכים, כדי לעורר את רוחם בטרם יפוזרו וייעלמו באוכלוסיה היהודית, יחמקו מעיניהם הבולשות של הבריטים, שניסו בכל מאודם לתפוס את העולים ה"לא לגליים", כדי לכלוא אותם במחנות בארץ או לגרשם לקפריסין.

עשרות, ולעיתים מאות זוגות עיניים היו נעוצות בחשיכה המעונה שמעל לים, מנסות לזהות את הגוש השחור והאפל, את הספינה המתקרבת.

מי שתמיד, בעשרות לילות של הורדה, ראה ראשון את הספינה הנגשת בחשאי, היה איש צנום, גבוה, כפוף מעט, בעל תווי פנים מיוחדים ונאים הנקלטים מיד בזיכרון. היו לו גם קול עמוק ועיני נץ, עצומות למחצה בדרך־כלל. היה זה **דוידקה** נמרי, חבר קיבוץ אשדות יעקב ומי שבמשך עשור ויותר, מ־1937 ועד לאחר קום המדינה ב־1948, היה מפקד פעולות ההעפלה בארץ, קצין המבצעים של "המוסד לעלייה ב'" שהקימו ה"הגנה" והסוכנות.

ההמתנה בחוף היתה סיומו של שלב ההכנה, מבצע ארגוני רב־ממדים שעליו ניצח דוידקה. מבצע שנעשה באמצעים דלים וחזר על עצמו מאות פעמים: 122,000 איש עלו ב־142 ספינות מעפילים שהגיעו ארצה מ"ולוס" ב־1934 ועד "קרב עמק איילון" במאי 1948, ולא פעם חזרו והמתינו לאותה ספינה כמה לילות, כשהים סער, או כשהבריטים עלו על עקבותיה.

הרבה סיפורים סופרו והרבה שירים הושרו על הצד ההירואי של אותם לילות, בהם הורדו המעפילים על שכמי הבחורים. לא סיפרו די על המאמץ הארגוני והאישי העצום שנדרש למבצעי ההעפלה. נזכיר פרט אחד, קטן לכאורה: לא פעם צריך היה לתדלק את הספינות שמיכליהן הקטנים לא הספיקו לדרך חזרה. היו מקרים שבהם הובאו לחוף הנחיתה, בחשאי, מאה טונות דלק בחביות, גולגלו בחול אל החוף ולמי הים, ובחוריו של דוידקה דחפו, בשחייה, את מאות החביות עד למנוף שהעלה אותן לסיפון האניה.

ההעפלה החלה ב־1934, בספינה "וולוס", כתוצאה מלחצם של החלוצים הצעירים בפולין ושאר ארצות מזרח־אירופה, לאחר שהבריטים סגרו בפניהם את שערי הארץ. עסקו בה אז אנשים ככתריאל יפה, ימאי מובהק, שנעלם, עם חבריו, בספינת הכ"ג, ספינה שיצאה ב־1943, לפעולת חבלה בלבנון הכבושה בידי צרפת של וישי, בעלת בריתם של הנאצים, ואבדה בים.

הניסיונות הראשונים גוועו באיבם. דוידקה הצטרף למארגני ההעפלה ב־1937, ונתן להעפלה תנופה מחודשת. בראש וראשונה היה איש הקיבוץ המאוחד, וגויס למבצע כשתנועתו החליטה לחדש את ההעפלה, הרבה לפני שה"הגנה" והסוכנות נתנו לכך את אישורן. שנתיים פעל דוידקה בטרם הוקם המוסד לעלייה ב', ב־1939. בשנה זו הוטלו על היישוב העברי גזרות הספר הלבן. בן־גוריון התקומם וזעם, חלם על מרד בקנה מידה גדול: כיבוש חיפה והנמל מידי הבריטים. עליית מחאה המונית, אלפים שיבואו באניות גדולות. מהחלומות האלו לא יצא דבר, אבל בן־גוריון נתן את ברכת הדרך להקמת "המוסד לעלייה ב'", והעמיד בראשו, ולא במקרה, את **שאול אביגור**, גם הוא איש מקיבוץ — אך מנאמני בן־גוריון ולא מנאמני **טבנקין**, יריבו הגדול, מנהיג הקיבוץ המאוחד. מכאן ואילך היה דוידקה כפוף לאביגור, קצין מבצעים.

לא נמעיט מזכויותיו הרבות של אביגור אם נאמר שהיה חזק יותר בחזון ובמעוף, ואילו בארגון ועשייה הצטיין פחות. "אביגור היה אבא רוחני שלנו", אמר פעם שלמה הלל (היום יו"ר הכנסת, ואז פעיל עלייה בעיראק). "כשמישהו מאיתנו עמד לנסוע, הוא היה אומר: 'בני סעו'. איני יודע אם היה מסוגל לארגן מפגש, או להאשים מישהו כשהמשאית לא הגיעה בזמן. כשצריך היה לבצע עשה זאת דוידקה, או אנשים כמו גרישה שיילנקמן מכפר גלעדי".

דוידקה היה הכהן שהשלים את הנביא, איש הרעיונות והחזון, איש התכנון, הארגון והביצוע, מי שעמד בראש הרבים והטופים שנרתמו למבצע ההעפלה בים, וגם פיקד על מבצעי העלייה ביבשה, על ההסתננות וההברחה של עולים דרך גבולות סוריה ולבנון. גם באוויר הגיעו עולים, ודוידקה היה האיש שיזם וארגן את "מבצע כנף", שבו מטוס "דקוטה" של טייסים הרפתקנים מארה"ב הוריד בשדה תעופה מאולתר ליד יבנאל שתי קבוצות עולים מעירק, וקבוצה אחת שעיקרה ילדים ניצולי שואה, מאיטליה.

כמה שורות בכתב־פנינים על מכסה של קופסת סיגריות

לא רק את הספינות שבים ראה דוידקה ראשון: כשעמד בראש משימה, היה הראשון למצוא את הפתרון לכל בעיה שצצה. ידע לגייס יש מאין, את האנשים והמשאבים הדרושים, ולהנהיג אותם בביצוע. מנהיג מלידה. כשבאה הספינה לחוף, הטילה עוגן, או עלתה בתנופה על שרטון, דוידקה ניהל את מבצע ההורדה בניד עפעף, בכמה מלים בקול שקט, שנאמרו ברגע הנכון. בכמה שורות בכתב־פנינים על מכסה של קופסת סיגריות, בהן נוסחו הוראות מדוייקות שנשלחו למי שיכול היה לסייע. דוידקה לא נזקק לגינוני שררה: אנשים צייתו לו מפני שנתנו בו אמון ובטחו בו. מעולם לא פיקד מתוך עמדה עורפית, תמיד הגיע לכל נקודת הורדה, נתן הוראות ועצות, ובו־זמנית מטה שכם לעזרה ושלח ידיו בעשייה, לצד האנשים שעבדו בפיקודו, סוחף אחריו אנשים בדוגמא אישית והתלהבות נחשונית.

דוידקה היה מפקד שהוא גם חבר. הדבקות במשימה לא השכיחה ממנו את הצד האנושי. ידע לדאוג למשפחות שנותרו ללא כסף כשראשיהן גויסו למשימה, להרגיע בפתק או שיחת טלפון, את אלה בעורף, שיקיריהם פעלו הרחק מביתם ולא יצרו קשר. ידע לבוא ולהשתתף בשמחת חתונה או בהולדת ילד. בשעת הצורך, דוידקה ידע להיות קשוח [illegible]

המשך בעמוד הבא

הלו... חותם

מראות השתייה

מקורותיו של אדם הם מראות השתייה של ילדותו.

המראות הקמים בו לתחייה ומעוררים בו את זיכרונו, מחדשים את צמאונו אליהם ומחוללים בנפשו תנועת־חיים תוססת, הם השיבה האמיתית אל מקורותיו.

מי שבילדותו ובנעוריו לא קרא אותיות פורחות בספרי הנבואה, התוכחה והמוסר, לא למד משניות ולא שנה פרקים בתלמוד, יזייף זיוף בוטה את אי־העיסוק בספרות (יפה ועשירה כשלעצמה) זו כניתוק מן המקורות.

אפילו כופר אדוק שכמוני יכול להודות כיום לציפקה, המורה החרוצה והמסורה מאין כמוה, שלימדה אותי פרקי תנ"ך יפהפיים, מלאי משמעות וטעם. אלא שחרף יופיים וטעמם הם אינם המקורות שלי ולא אליהם אני שב בזיכרוני.

המקורות שלי הם המערה הטחובה, הלחה והאפלה, אשר בהר הסיד ועץ התאנה המפואר שחסם את לועה: השתלשלות בין הענפים וההיבלעות בתוכה תוך שאנו, ילדי גן לאה, מנסים את ההר ומתכסים בנשורת אבק גירי, קסם של נבכי החושך העולה מן הלחישות ויופי עצום.

המקורות שלי הם באר ב' אשר בסמוך לסברס המתוקים והקוצניים על־יד ג'וערה: המשאבות החלודות, הצנרת הבקועה, ריח השמיר, כמשוני העשב, עמק השלום, עין סופה, גבעה 400, כפרין, גן ה' המניב, דליית־אל רוחה, מגדל הדבורים.

המקורות שלי הם האביב המבשיל ביכורים בנופן המסעיר של בנות "אלון" בעוד ראשי הבנים אינם אלא עיסה של דם ושל חלום.

המקורות הם המתחים הדקים בין חביביה של המורה שולמית בתחרות על זכייה באחד מחיוכיה הנדירים: הקליעה אל חישוק הסל באולם הספורט, הנסיעות אל משחקי הכדור־עף, היומנים הכמוסים, פתקי־הצעת החברות מתחת לכרית של דפנה, ההליכה האיטית אל מאחורי החזירייה של מרקוס, הישיבה על כנף הטרקטור של נוניק, הקונדסיות הקטנות, העלבונות, השגרה, קסם הנעורים וכאביהם.

יש משהו מאוד לא אמיתי בהלקאה העצמית ובהתייסרות בשבטיה הלוהטים של הביקורת על הניתוק שלנו, צעירים בקיבוצים, מן המקורות. המקורות אינם מה שמישהו מחליט עליהם כעל מקורות וקובע את מעמדם כחומר בלעדי, אשר אי־ההיכרות עמו חושפת את מי שכלל אינו מעוניין בהיכרות זו כמי שאין לו כל זיקה אל המקורות. לעולם יהיו מראות השתייה של האדם חזקים, חריפים ומשפיעים על עיצובו יותר מכל טקסט כתוב ויהיה כתוב יפה ומסעיר ככל שיהיה.

מקורותיו של אדם הם גם החוויה הקולקטיבית בה הוא נצרף והותך בכור היחד, זיקותיו אל החברה בה הוא גדל וחי; אולם לא ארון הספרים לבדו הוא הנותן, אלא המדף האישי מעל המיטה. לא רק ההורה הקבוצתי, אלא גם המוסיקה השקטה, הפרטית. כנות ויושר פנימי אינם מאפשרים לי לבדות לעצמי ביוגרפיה שונה מאשר זו המהווה את תולדותי.

אינני חש עצמי חייב דין וחשבון בפני שום מוסר שהוא על העובדה, שהמקורות שלי הם הבאר, המערה, החשק הראשון, הגבעות, הספורט, המורה שולמית ולא רק האותיות הפורחות בספרים המצהיבים.

אברהם שרון
רשפים

החצה רבין את הקווים?

הימין הלאומני מכהנא, גאולה כהן, שמיר, ועד מודעי, מוביל את ישראל כמוכה אמוק אל סף חורבן.

האמונה המיסטית בזכות ההיסטורית והאלוהית הבלעדית על הארץ, והביטחון כי "בדם ואש יהודה נפלה ובדם ואש היא תתקיים", מעידים על מחלת רוח לאומנית דתית שתקפה לפחות את מחצית העם, שסופה התאבדות לאומית בלתי נמנעת. מפלגת העבודה נוטלת על עצמה בקיום ממשלת הליכוד ובאפשרה לו לבצע את מדיניות האנטי־שלום וההתנחלות, אחריות לסכנה הנובעת ממנה לעצם קיום המדינה.

במסגרת זו היא גם אחראית ישירות למשטר הדמים שמבצע בשמה שר הביטחון בשטחים הכבושים, טיפולו בהתקוממות הפלשתינית הגואה, באמצעות הגברת האש, העוצר, המעצרים, מכות הרצח והגירושים, ומספר ההרוגים והפצועים "שהצליח" לרשום לזכותו בתקופת כהונתו, ועוד ידו נטויה, יירשם לדראון בתולדות הכיבוש ובביוגרפיה האישית שלו.

טיפול זה לא ימנע את מעשי הזוועה הטרוריסטיים, אלא ילכד ויחזק יותר את העם הפלשתיני במאבקו הצודק, ויגביר את מעשי היאוש הכרוכים בכך. רבין מטיף בשפל רוח למתנחלים התובעים ממנו יד חזקה ויותר "אקשן" ודם, משמיע מלים נבובות על שמירת החוק והסדר, ובו בזמן ממלא בעקביות את מבוקשם, מכביד את עול הכיבוש ומתיר את דם הנכבשים. נראה כי הוא חצה כבר את הקווים והוא ניצב מוסרית ומעשית במחנה האחר.

על החלק השפוי במפלגת העבודה להכיר באסון ובשגיאה של כניסתו למלכודת הממשלה הזו, ממשלת האחדות לדבר עבירה. עליו להסתלק ממנה מיד ולהסתייג בכך גם משר הביטחון ומדרכו. על מפלגת העבודה להתחיל, ולו במאוחר, ולו במיעוט באופוזיציה, לעשות למען הצלת ישראל מפני משיחי השקר וכוהני במות הזבח הלאומניים הגוררים אותנו אל האבדון.

דב ירמיה
נהריה

למי סולחים ולמי לא

קראתי ממש בהתרגשות את רשימתה של שלי יחימוביץ' על שיחתה עם פרופ' רדליך על העם האוקראיני. ממש נרעדו נימות הלב מתוך השתתפות בטרגדיה של עם שלא זכה לעצמאות לאומית וטופלים עליו אשמות של שנאת יהודים ושיתוף פעולה עם נאצים בזמן פלישת הגרמנים לפולין וברית המועצות. מה רוצים מהאוקראינים המסכנים, כאשר בסך הכל רק מאות מהם מילאו תפקידים זוטרים ללא כל השפעה ורק מילאו פקודות של ממונים עליהם. אולם הצרה ש"אצל הדור המבוגר יוצאי מזרח אירופה זה עסק מאוד אמוציונלי", פסק הפרופסור המלומד ואין כל מקום לוויכוח, כי זאת רק התרשמות לא מלומדת, כי כנראה אין כל הוכחות היסטוריות לכך שהאוקראינים היו בין הראשונים בשנאתם ואכזריותם וביחסם ליהודים ובשפיכת דמם. אולם גרועה מכל התורה המלמדת אותנו לאחרונה "לשכוח מה שעשה לנו עמלק". לשכוח את פשעי חמלניצקי, את מעשיהם של ההיידמקים לסוגיהם, את מעשי הרוצחים הנאציים, את כל אלה אשר נתנו ידם ותכננו את השמדת עמנו ורדיפותיו בכל הדורות. איזו תורה יפה ורחמנית ראויה לנו אם נקבלה.

ואת העיקר לא נשכח, לכולם נסלח, נמחוק מהזיכרון — מחוץ לקיבוץ מרחביה. "זיכרונות רעים יש לי דווקא מקיבוץ של השומר הצעיר. אליו הגיע כילד בן 13 למשפחת דודו ודודתו מראשוני הקיבוץ". עם מרחביה, אומר הפרופסור המלומד, יש לו חשבון לא סגור.

כאדם שאינו חבר מרחביה ממש מעניין מה עשה לו הקיבוץ שפתח את דלתותיו וקלט אותו לביתם כשווה בין שווים. האם מה־כך הרבה בתים עמדו פתוחים לפניו לרווחה ומבלי לדעת אני בטוח שמרחביה עשתה כל מה שיכלה בנפש חפצה ובלב פתוח.

לכולם מוכן פרופ' רדליך לשכוח ולסגור חשבון, אבל לחוטאים הגדולים של קיבוץ "השומר הצעיר" מרחביה בשום פנים ואופן לאו.

צר לי שזה החומר הרוחני שמגיש לי "חותם" לשבת.

יחזקאל אבני
עין החורש

מחילוני מאויים ליהודי חופשי

אני אדם חילוני, התחנכתי על ברכי השומר הצעיר והיום לומדת באורנים מחשבת ישראל זו השנה השלישית. היום אני יודעת שעברתי תהליך מיוחד במינו בתודעה שלי. החינוך באורנים הביא אותי להיות יהודייה חילונית שאינה מפחדת ממורשתה ולא מוותרת עליה, על אף האלמנטים הדתיים הרבים שבה. זוהי מורשתי שלי ואני שמחה על שהגעתי למצב בו דפים עם האותיות הקטנות מדברים אלי ואני מדברת אליהם.

כן, אני אומרת מה אני חושבת על הכתוב ללא היסוס, מלבד זה של "מוסר־היראה". על הניגוד שבין חבורות לנאורות, למדתי משיעוריו של פרופ' הרסגור. זהגה והתחסף הכיוון. לי ברור מעל לכל ספק (כמעט) שבכל שאלמד יותר אהיה משוחררת וחופשייה יותר ליצור תרבות שתהיה אותנטית, מתאימה לזמנה ועם זאת בעלת שורשים שיתנו לה את אמינותה: מורשתו של העם אליו נולדתי. כמו של כל מורשת עתיקה, יסודותיה בעולם דתי. לא בשל כך היא איננה המורשת של העם שלי. המאבק צריך להיות, לפי הבנתי, בשחרור עולה של הדת. מאוסף הכתובים המכילים רעיונות וחלומות, עצות ותהיות של יהודים בני דורות רחוקים יותר או פחות. כמו שהאותיות הקטנות בדף תלמוד או בפרשנות ימי הביניים לא מאיימים עלי עוד, כך גם השתחררתי מאיומם של דברים רבים, שנחשבים "דתיים". הדוגמא הקיצונית ביותר בה אני נתקלת בחינוך הקיבוצי הוא היחס לתנ"ך. עדיין ישנם אנשים חילוניים המתייחסים לתנ"ך כאל קובץ חוקים מחייב — התייחסות אורתודוקסית. אורתודוקסית — ומכאן, כמו שהאדם הדתי מקבל עליו את הכתוב בשלמותו, כך הוא דוחה אותו בשלמותו האדם הבלתי משוחרר ומאוים מהמעט הידוע לו.

אני רואה רק פתרון אחד רציני לפיתוח תרבות כנה ועמוקה משלנו — יהודים חופשיים — והוא לימוד מעמיק שיעניק לנו את החופש ליצור ממקורותינו. זה, לתחושתי, מה שקורה באורנים. כדאי בהחלט להתרשם מקרוב.

שלי גורדסקי
קיבוץ גזית

פומית

שמואל בונים

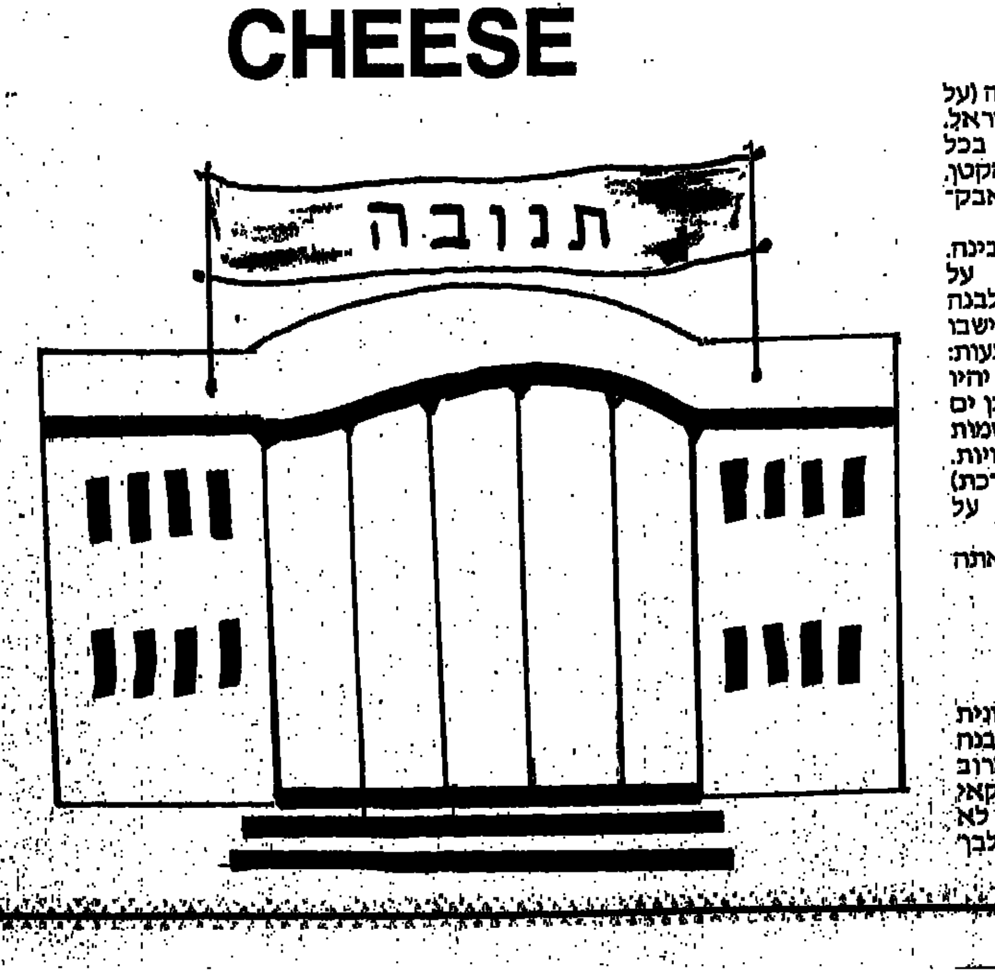

ממש ברגע האחרון נמנעה מלחמה (על אמת) בין ארצות־הברית לבין ישראל. נמנעה, אך הסכנה עוד לא חלפה. בכל המלחמות הגדולות הגפרור הקטן, התמים, הוא המצית את חבית אבק־השריפה.

כך היה גם כאן. הכל התחיל בגבינה. מקדמי המכירות בתנובה ישבו על המדוכה – מה שם לתת לגבינה חלבנה כדי לקנות את לבו של הקונה. ישבו שבעה ימים ושבעה לילות והעלו הצעות: "חלבן הוא יפה", "לבן הארמי", "אם יהיו חטאיכם כשנים – כשלג ילבינו", "לבן ים המים" ועוד ועוד. אך לא נראה ששמות אלה יריצו את הציבור אל החנויות. פתאום קם אחד (השם שמור במערכת) והציע: "חבית חלבן". כולם קמו על רגליהם ומחאו כף.

פנו מיד אל גרפיקאי ושאלו: "אתה יודע לצייר את רייגן?"

אמר: "יודע".

שאלו: "ואת ננסי?"

אמר: "יודע".

אמרו לו לגשת אל המלאכה.

ישב הגרפיקאי והכין כרזה צבעונית מרשימה. הנשיא רייגן מורח גבינה לבנה על פרוסת לחם וננסי מתמוגגת מרוב הנאה. אמנם ההבטחה של הגרפיקאי שהוא יודע לצייר את הנשיא לא התאמתה, אבל האותיות "חבית חלבן" יצאו יפות מאוד.

הכרזה הופיעה ברחובות (על כך אמר נתן אלתרמן: גם לטיפשות יש גבול של חוסר טעם) ותנובה צהלה ושמחה עד...(תמיד יש – עד) שמישהו (עדיין בודקים – מיו) הדליף לעיתונאי והדבר פורסם בוושינגטון פוסט. המימשל האמריקני הורה לשגריר בתל־אביב לרדת לרחוב ולראות האם אמנם כך.

ירד השגריר לרחוב, ראה ודיווח: "אמנם כך".

קמה סערה בבית הלבן. השגריר נקרא לשוב הביתה. הצי השישי התקרב לחופי הארץ, הנחתים הועמדו במצב הכן. המימשל האמריקני שלח אולטימטום לממשלת ישראל: או שהכרזה תורד מעמודי המודעות, או שידביקו על דמותו של רייגן את תמונת הנשיא הרצוג.

עסק ביש. מצד אחד האמריקנים צודקים, אבל גם ללחוץ על תנובה לא נעים. בישיבת הממשלה סערו הרוחות. האופוזיציה דרשה חקירה. [illegible] "לא נורא, נתגבר". הוחלט להקים ועדת חקירה פרלמנטרית ולהודיע על כך לאמריקנים. עד הדיון ודין וחשבון של הוועדה יצאו מנהלי תנובה לחופשה בתשלום. בינתיים נרגעו קצת הרוחות.

אני מניח שבסופו של דבר, יעופו ראשים של כמה סגנים של הממונים על התחבורה בתנובה והמלחמה תימנע. משחקים באש.

המשך מעמוד קודם

לילות של הורדה: להילחם בים ובבריטים

להפיק לקחים, וגם לחשוף את עצמו לביקורת. הוא שנא לטשטש כשלונות ולטייח מחדלים. בעת משבר, לא נרתע גם לתת סטירת לחי לאדם שנתקף במעין הלם־קרב בעת ביצוע משימה: הוא ידע שזה יכול לקרות לכל אחד, אך ידע גם שעליו לפתור את הבעיה מיד, ובכל דרך, כדי להחזיר לפעילות ולתפקוד מלא אדם שכשל, ברגע שבו אפילו השקיעה בהלם היא מותרות.

גם אנשים זרים שעימם בא במגע, מבריחים, מודיעים, צוותי אוניות זרים, סוחרי נשק — בטחו בו מיד, ולא חששו לרגע שמא דויד'קה יקבל את שירותיהם ולא יגמול להם כמובטח.

דויד'קה. ביוגרפיה שלא־תיאמן. האיש שעמד בראש שלושים מבצעי עלייה על הקרקע בתקופת „חומה ומגדל", מבצעים שהגיעו לשיאם בעלייה המורכבת והקשה לחניתה. האיש שהיה סגן מפקד הפלמ"ח ובין השאר — אבי הזרוע הימית והזרוע האווירית של הפלמ"ח, הפלי"ם ומחלקת הטיס, מפקד ההעפלה בארץ, ואיש רכש בארה"ב, מנכ"ל משרד התחבורה בשנות השישים, ועדיין לא מנינו אפילו ראשי פרקים למעשיו. ביוגרפיה שלא־תיאמן, וכשרון שלא־ייאמן להישאר אלמוני.

כבר ב־1966, כשמת ממחלה קשה ומייסרת, והוא בן חמישים ושמונה שנים בלבד, רבים לא ידעו מיהו. מי מכיר אותו היום בארץ, מלבד אלה שהכירוהו או ועבדו לצידו או תחת פיקודו באותן שנים רחוקות, שנות העשרים, השלושים, הארבעים: „כאילו צריך היה להספיק ולקפל מאה ועשרים שנות אדם בחמישים ושמונה שנות חיים" כתבה לאחר מותו אידה, אשתו, שתיארה את יחסו החם למשפחתו, לדבורה אשתו וגם היא „גדעונית" — קשרית ב„הגנה", שהיתה לו תמיד אהובה ושותפה, יועצת ואשת סוד, משענת לעת צרה, ולארבעת הילדים שהותיר במותו, שני בנים ושתי בנות.

לא רק באהבה, גם בעשייה קיפל דויד'קה תקופת חיים כפולה ומשולשת בשנותיו הקצרות. דויד'קה נולד בסקידל, עיירה בתחום פולין שהיה תחת שלטון רוסי. בגיל צעיר סיים את לימודיו ונרתם לעבודה קשה. בסוף ימיו, עייף ומותש, הוא כותב:

„בילדותי בעגלת משא רתמוני —
ועד היום לא התירוני".

כתב והכניס לאסופת שירי המגירה שלו, שירים חמים, רגישים, עצובים, אותם כתב כל ימיו, כתב ולא פרסם.

מנעורותו התבלט כעובד כפיים מוכשר, בעל ידי זהב, וכמארגן ומנהיג מעולה: בעודו נער עמד בראש צוותים של „גויים" חסונים, מבוגרים ומנוסים ממנו, שהשיטו דוברות עצים בנהר סוער. הנהיג קבוצות סבלים שטענו משאות כבדים לרכבות. דויד'קה היה מהבולטים שבחברי תנועת הנוער הציונית בעירו, ומראשי ההגנה העצמית בה.

בית"ר באו עם מקלות...

על העיונות וכפיות הטובה של אנשי הימין דאז, הרביזיוניסטים ובית"ר, אפשר ללמוד מזיכרונותיו של דויד'קה, מתוך הספר „סיפורו של דויד'קה":

לילה אחד שוב חיכינו ל„אסימי" בחוף אביחיל, לאחר שנדברנו עם הקפטן שלה בלילה הקודם. חיכינו לה כל הלילה והיא לא הגיעה. אחר־כך התברר לנו, שהקפטן השתכר מרוב שמחה על שבלילה הקודם הספיק להוריד שליש מהנוסעים מבלי להיתפס. בלילה הבא שוב שכבנו בחוף אביחיל ופתאום הבחנו בגוש שחור המצוי לא־הרחק מאתנו בכיוון כפר־ויתקין. התיישבנו במכונית ונסענו לאורך החוף. היה לילה חשוך וערפילי ואי־אפשר היה לראות דבר. לאט־לאט התרגלנו לחשכה והגענו לכפר־ויתקין. שם התברר כי אכן ישנה שם ספינה, אבל אין זו „אסימי". זו היתה „קטינה" – „אניית המתים" הנודעת. אניה אומללה שזמן רב שוטטה בים הפתוח ונתנסתה ברעב ובצמא, בחולי ובזיהום. הזעקנו אנשים מכפר־ויתקין ובעזרת כל מיני מעשי־לוליינות הורדנו 300 איש. כאשר שאלנו את המלווה שלהם מי הם ומה הם קפץ ל„דום" וצעק: „תל־חי!"

הורדנו את האנשים בכפר־ויתקין, והחלטנו להשאירם שם לילה נוסף, כדי שדבר בואם לא יגונב לאוזני המשטרה, שהרי עדיין מחכים היינו ל„אסימי". כפר־ויתקין היה אז מושב קטן, ומשפחה שקיבלה על עצמה לארח עולים לא היתה מאושרת ביותר להכניס כנים הביתה. אבל הם קיבלו את הדין ובמסירות רבה רחצו את האנשים, הלבישו אותם והאכילום. ומה הופתעו למחרת, כשבאו אנשים מנתניה, מזוינים במקלות, ודרשו למסור לידם את האנשים שהגיעו בלילה, כאילו שדדנו נפשות. מילא, יסלח להם אלוהים על איוולתם. העיקר – עוד 300 איש ירדו בחופי הארץ החזרנו את ה„גזילה" באוטובוסים – רחוצים, מלובשים ומסודרים.

ב־1926, בן 18, עלה לארץ כחלוץ, הגיע לחיפה, עבד כנגר וחוצב. הצטרף לקבוצת „ג'ידרו" שייבשה ביצות במפרץ ופרצה דרכים בכרמל. הקבוצה שיסדה אחר כך את גשר הישנה, הלא היא אשדות־יעקב של היום. מחיפה הגיע לנהריים, לבניין תחנת החשמל שהופעלה במי הירדן והירמוך והלהיבה את דמיונו של היישוב העברי. גם שם התבלט כעובד ומנהל עבודה מוכשר, שלא פעם פתר בעיות שמהנדסיו של „הזקן מנהריים", פנחס רוטנברג, לא יכלו להן. כשבנה רכבת זוטא, שפינתה את כמויות העפר העצומות שסולקו בעת בניית תחנת החשמל, הסכר והאגם, דבק בו כינוי: „מיניסטר" — שר הרכבת...

במרוצת השנים — מעגלי חייו מתקשרים ומשתלבים: מדוברות העצים בנהר הפולני — ל„צי הצללים" של ספינות המעפילים, מהבנייה והחציבה — ל„חומה ומגדל", מההגנה העצמית בסקידל — להגנה על עמק הירדן ולפיקוד בכיר בפלמ"ח, מ„מיניסטר דהקוביל" — למנכ"ל משרד התחבורה, תמיד במרץ ותנופה, ביזמה וחזון, בראיית המכלול וירידה לפרטי הפרטים, במהירות וביעילות ובלי מלל מיותר. „חופשי" היה כינוי המחתרתי של דויד'קה, וגם בכינוי הזה יש משהו מהסמלי: מעולם לא היה ממוסד ופורמלי, תמיד היה אדם שהוא מוסד אוטונומי בפני עצמו. משה סנה, מי שהיה ראש המטה הארצי של ה„הגנה" כתב: „... זה אולי פשר הכינוי שדויד'קה בחר לעצמו: 'חופשי'. איזה הוא אדם חופשי? אדם המעמיד בידיעון את מילוי החובה מעל לכל".

מישהו הנראה כגדול מהחיים

ביוגרפיה שלא־תיאמן, מישהו הנראה כגדול מהחיים, כדמות דמיונית ורב־גונית שהמציאו כדי לבטא באמצעותה תקופה שלמה, דמות שפעלה בתפקידים בכירים בכל המשימות המרכזיות של הדור, בבניין, בהתיישבות ובהעפלה, ברכש ובניהול, מנהיג חבר ואיש משפחה. מקוצר היריעה, בכתבה שהיא ניסיון נואש למועד לכמה טורי עיתון את מסכת חייו של דויד'קה, הדגש העיקרי הוא על משימות ופעולות שעמד בראשן, תפקידים בכירים. אבל לא נשכח שגם כשדויד'קה עסק בגדולות, הוא נשאר קשור בטבורו לאשדות־יעקב, לשרשים שלמטה, חוזר מלילות הורדה מפרכים בחוף לובש בגדי עבודה. שנים ריכז את הבניין בקיבוצו, תמיד בשוות, נוטל חלק בהכרעות, חבר.

דויד'קה. כשרון שלא־ייאמן להישאר אלמוני. בישראל בת היום, כמעט כל ילד מכיר את בן־גוריון, ברל כצנלסון ושרת, יגאל אלון ומשה דיין. רבים יודעים גם על משה סנה ודויד הכהן, על גלילי ואליהו גולומב ועל רבים אחרים שלא נזכיר כאן. מעטים יודעים מיהו דויד'קה. מאלה שידעו — רבים הלכו לעולמם, מהצעירים — יש רבים יותר המכירים את שני בניו המוכשרים — שאול נמרי, צייר ופסל, יוני נמרי, זמר.

(המשך בעמוד 18)

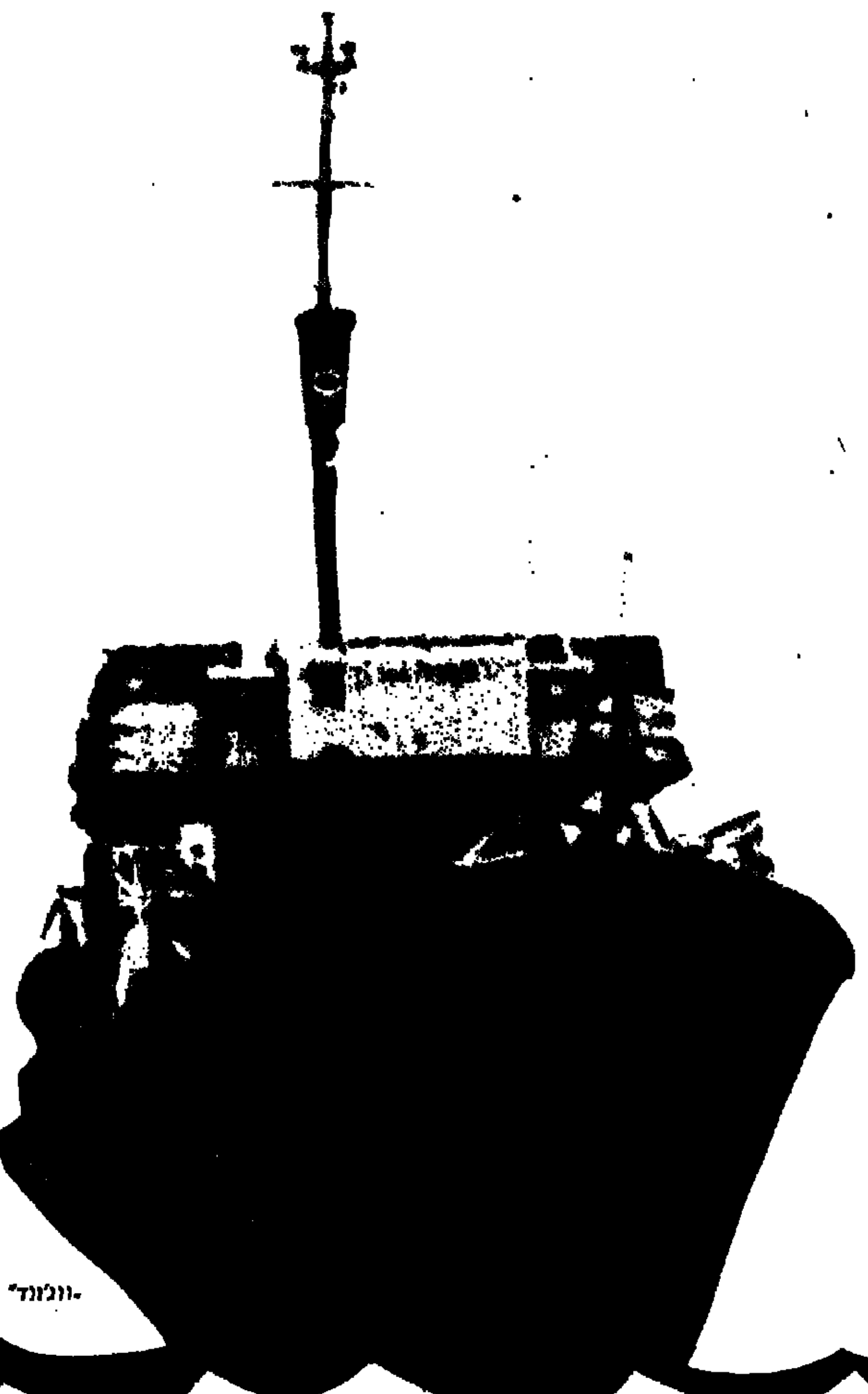
„ווג'ווד" – אוניות מעפילים

מבצע „כנף" – מקוריות ותעוזה

הספר „רוח קדים" שכתב שלמה הלל [illegible] שליח העפלה בעירק נתן פרסום מחודש למבצע „כנף" שבו שני טייסים אמריקניים הביאו ב־1947 מעפילים מעירק במטוס „דקוטה" שנחת בבקעת יבנאל.

היתה זו חוליה בשרשרת מעשים שהחלו 6 שנים קודם לכן, אחרי מרד רשיד עלי הפרו־נאצי והפרעות ביהודי עירק שבאו בעקבותיו.

במבצע הברחת האנשים במדבר, שעליו פיקדו כתמיד שאול אביגור ודויד'קה, עסקו עשרות אנשים עד לקום המדינה וגם אחר כך. בניהם שמות ידועים כאנצו סירני, שמריהו גוטמן, מוניה מרדור, עקיבא פיינשטיין — ושלמה הלל. האנשים הובאו על־ידי מבריחים ערביים במכוניות משא בעלות דפנות כפולות. [illegible]

הציונית בעירק בתקופה קשה בה נשקפה להם סכנה על רקע המאבק בארץ על הקמת המדינה.

הוא גם מסמל את התעוזה, המקוריות, האלתור והתושייה של דויד'קה ואנשיו.

שלמה הלל, האיש של דויד'קה במבצע „כנף", מספר על מפקדו דויד'קה [illegible]

חדר 11 ב„סולל בונה"

[illegible]

וה־40. התנועה הקיבוצית ו„סולל בונה" היו [illegible] והזרוע העירונית של היישוב העברי המאורגן. [illegible]

[illegible] דוד הכהן לראשי השלטון והצבא הבריטי...

התקופה בה נולד חדר 11, המיפקדה של דויד'קה. [illegible] אומר שלא היתה ברירה: אם לא היו נותנים לדויד'קה חדר, הוא היה משתלט על כל הבית, וגם כך [illegible] טוב גם בשאר חדרי ההנהלה של „סולל בונה". [illegible]

ברצ'יק על דויד'קה

[illegible]

גלויות". ב־1.1.1948 „עצמאות" הביאה מספר שיא של עולים על סיפונה: 7800 איש!

ברצ'יק נתפס על ידי הבריטים כמה פעמים. באחת הפעמים נתפס על חוף ניצנים, כשהבריטים הגיעו לחוף בסוף הפריקה ותפסו חלק מהמעפילים.

ברצ'יק לא ניסה לברוח: דויד'קה אמר לו ללכת עם המעפילים שנתפסו, וכשדויד'קה אמר – ברצ'יק הלך. גם כשדויד'קה אמר להישאר, ברצ'יק נשאר, וכך נשאר בפלי"ם ובעלייה ב' כשרוב חבריו, ימאי הפלמ"ח, התגייסו לצי ולצבא הבריטי ב־1943 כדי להילחם בנאצים. רק ארבעה־עשר ימאים נותרו בארץ, לשמור על גחלת ההעפלה ועל „סירות הסוכנות" ושאר הציוד ששימש את הזרוע הימית של הפלמ"ח.

ברצ'יק אומר שעד שדויד'קה בא היה בלאגן: כל מי שהיה לו „אקדח" חשב שהוא מפקד ב„הגנה". כשדויד'קה הגיע – צייתו לו והיה סדר. צייתו בגלל הסמכות שהוא הקרין, וגם מפני שתמיד היה עם העושים. ב־1.1.39, היום בו פרצה מלחמת העולם השנייה, הגיעה ספינת המעפילים „טייגר היל". דויד'קה, מפקד ההורדה, עמס על שכמו ציוד כבד ובוסס בחולות שבעה קילומטר, מנתניה ועד חוף ניצנים. בכל הורדה נשאר, עד שאחרון האנשים עזב את השטח, שוגה דברים עד לפרט האחרון.

ברצ'יק אומר שדויד'קה הספיק להיות בכל מקום ולעשות כל מה שעשה, לא רק מפני שעבד קשה [illegible]

דויד'קה ראה תמיד ראשון את הספינות באפילה: כשהספינה מתקרבת ומשדרת באלחוט את מיקומה, את המרחק לחוף ואת כיוון השיוט – תמיד אפשר להציץ במפה ולהצביע על האופק החשוך ולהגיד „היא כאן!" יש סיכוי טוב שנבואה כזו תתגשם: אם לא אחרי חצי שעה, אז אחרי שעה או שעה וחצי הספינה תופיע.

ברצ'יק מספר גם על העימותים בינו לבין דויד'קה: ב־1946 רכש „המוסד" שתי ספינות מלחמה והעלה בהן מעפילים מיוגוסלביה, אותם מעפילים עליהם דיבר שייקה דן ב„חיים שכאלה". ברצ'יק פיקד על ה„ווג'ווד" – שהפכה אחר כך ל„ק־18" של חיל הים. על אחותה התאומה, „הגנה", שהפכה ל„ק־20" – פיקד קברניט אחר: אדי פר, שהעלה על סיפון האניה הקטנה לא פחות מ־2600 עולים. בגלל המטען המופרז, האניה לא הצליחה לאזן את עצמה, נטתה נטייה מסוכנת על צידה. בגלל הנטייה הדלק לא הגיע כראוי למבערים, המנועים כבו, והספינה קרטעה בקושי אל חופי הארץ.

ברצ'יק ראה בכך סיכון מיותר. הוא העמיס באיטליה על ה„ווג'ווד" 1400 איש, וגם כך זה לא היה מסע תענוגות. בדרך הורו לברצ'יק להתעכב, כדי להעמיס אלף מעפילים נוספים. ברצ'יק סירב. דויד'קה הבריק לו מהחוף: „למה האחות יכולה?" ברצ'יק השיב שב„הגנה" עשו מה שאסור לעשות. [illegible]

זה ראיון

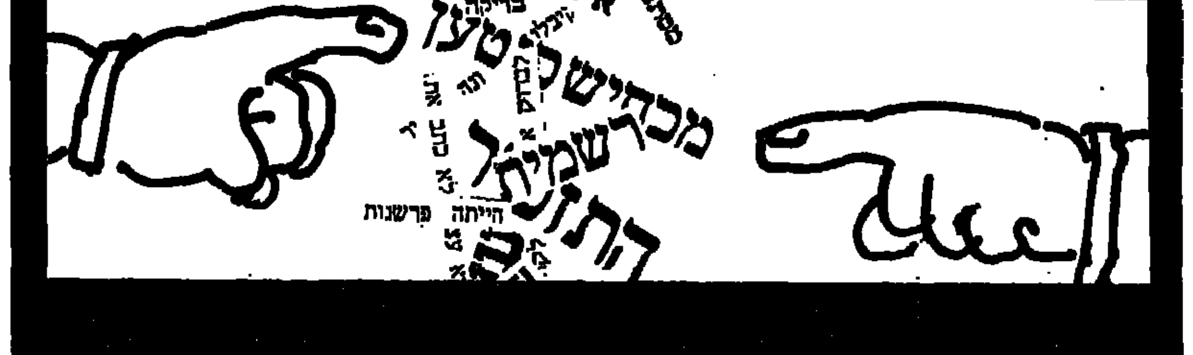

עם שר הביטחון יצחק רבין

„ועדת־אבן ועדה פרלמנטרית – לא משפטית!"

מאת: ישראל זמיר, אבי בניהו וזהבה מוזס

„אני חושב שאין להם זכות להגיע למסקנות אישיות אם בדרג המבצעי ואם בדרג המדיני. בנושא רגיש כזה אני מביא בחשבון שיש גם שיקולים פוליטיים ואישיים", אמר שר הביטחון יצחק רבין, כשנשאל אם יקבל את מסקנות ועדות אבן ורוטנשטרייך.

השר אמר כי „כשמדובר בוועדת־משנה של הכנסת, זו ועדה שקיימת קבע, ובמסגרת פעילותה בנושא פולארד, אני מתייחס לעבודתה כאל עבודת ועדת משנה. זוהי ועדה מטעם הכנסת לפיקוח על הרשות המבצעת וכך יש לראות את עבודתה גם בתחום מקרה פולארד. הוועדה יכולה להגיש המלצות כוועדה פרלמנטרית. היא לא ועדה משפטית. הליך הדיווח היה בנוסח של דיווח לוועדת משנה של הכנסת. בנושא רגיש כזה אני מביא בחשבון שיש גם שיקולים פוליטיים ואישיים. איש מהם אינו בסטאטוס של שופט ולכן נראה זאת כהמלצות שלהם. אין לזה שום מעמד מעבר למעמד של המלצת ועדת כנסת".

מה הניע אותך לצאת בהצהרות מדיניות כליכך שנויות במחלוקת לגבי אלפי־מנשה ואריאל? האם אינך חושש מפני פיצוץ הממשלה?

לפי מיטב הכרתי והבנתי בכל מה־שאמרתי לא היה חידוש. עמדתי על הנקודות האלו עוד בלשכת מפלגת העבודה, שמאז תום מלחמת ששת־הימים, תחת כל הממשלות, גורל שטחי יהודה שומרון ועזה נשאר פתוח. לא הוחל עליו חוק המשפט הישראלי ולפיכך נמסר למימשל צבאי. המגמה היתה להשאיר את גורל השטחים להחלטה לכשנגיע למשא ומתן לשלום עם ירדן. בממשלת האחדות הלאומית יש שני גושים פוליטיים החלוקים בדעתם באשר לדמות פתרון הקבע, ובכל מקרה כדי להגיע למשא ומתן לשלום אנחנו חייבים להמחיש למדינות ערב, שעדיין אינן חיות איתנו בשלום, שבדרך המלחמה והטרור לא ישיגו דבר. כך שכשהכרה זו תחדור לתודעתם יש סיכוי למשא ומתן לשלום.

מדיניות הביטחון בשטחים בנויה משני צירים מקבילים שאין סתירה ביניהם: מלחמת חרמה בטרור וכעת וכעונה אחת מתן אפשרות למרביתה של האוכלוסיה הערבית לקדם את רמת החיים ואיכותם. אם מדובר בהתיישבות ביטחונית הרי ההתיישבות לאורך קווי העימות זוהי התיישבות בעדיפות ביטחונית עליונה. לכן, העדיפות צריכה להינתן ליישובי קו העימות לאורך קו גבול לבנון, רמת הגולן, עמק הירדן, עמק בית שאן, בקעת הירדן והערבה, ולא התיישבות בעפולה או שדרות. אני חושב שתגובת הליכוד לדברי הינה מהומה על לא מאומה.

„אני חושב שתגובת הליכוד לדברי על אלפי מנשה היא מהומה על לא מאומה"

מהו יחסך לצעדת גוש אמונים ביום העצמאות שכוונתה לעבור גם ליד קבר יוסף. האם תאשר צעדה זו?

אני חושב שמותר לטייל בכל ארץ ישראל הריבונית ובזאת הנמצאת תחת שלטוננו. אני מתנגד לכל הפגנה בערים הגדולות הערביות שכם, רמאללה, ג'נין חברון, הפגנות של ערבים והפגנות של יהודים. לכן לעבור דרך שכם — אין בעיה, כל דבר שנושא אופי של הפגנה לא יאושר.

בהמשך לפרשת פולארד והתפטרותו של אביאם סלע, האם חלו שינויים באווירה ובמגעים עם ארה"ב. ומה על דרישת האמריקנים להחזיר לארץ את הנספח הצבאי מוושינגטון?

איני מוכן להרחיב בנושא אל"מ אביאם סלע מעבר למה שהתפרסם. באשר ליחסי ארה"ב־ישראל: אין ספק שמקרה פולארד השאיר מישקע והיה זו טעות להתעלם מעובדה זו. בארה"ב יש שתי גישות: האחת היא גישתו של התובע במשפט, וגורמים נוספים במשרד המשפטים, שאינם מרפים מהפרשה, על אף שפולארד הודה וגזר דינו נגזר. במידה שאני יכול להתרשם, אותם גורמים אינם מאמינים להודעת ממשלת ישראל, כי המקרה היה חריג וסבורים שייתכן שיש מקרה נוסף או נוספים, ולכן מנקודת ראייתם הפרשה טרם הסתיימה. מאידך, תחושתי היא כי להרבה גורמים גם במימשל, וגם בציבוריות יש רצון לראות סוף פסוק מבלי להתעלם מהמשקעים שנשארו.

איני רואה השפעה מעשית על יחסי המימשל, משרד ההגנה האמריקני, הכוחות המזויינים האמריקניים עם המקבילים להם בישראל. בנושא אל"מ עמוס ירון, אין שום בקשה להחזרתו לארץ מארה"ב.

„מנהיגים בשטחים מאוכזבים מהקצנה אש"פית ורואים בכך התרחקות מתהליך השלום"

בצה"ל: הקטנת הכמות והגברת האיכות

מהן משימותיו של הרמטכ"ל החדש, ומה דעתך על האימרה המיוחסת לו, „צבא קטן וקומפקטי"?

אני חושב שיש צורך לשמור על מוסד הרמטכ"לות, לרמטכ"ל מעמד ותפקיד מיוחד במסגרת המערכת הישראלית הצבאית והציבורית. המשימות המוטלות עליו אינן משתנות, משתנות הנסיבות, הבעיות. יש לטפל במישור המיידי — בבעיות הביטחון השוטף. הלוחמה כנגדנו היא באמצעות טרור מלבנון ומתוך השטחים. מדצמבר שנה שעברה היתה הסלמה מסוימת בפעילות. הפרות הסדר הציבורי בשטחים וכאן הם מקרי פיגוע טרוריסטיים. יש לקיים את החוק והסדר הציבורי ולצמצם עד למינימום את מקרי הפיגוע.

„איני סבור שערפאת הוא פרטנר למשא־ומתן. הם דבקים באמנה הפלשתינאית"

לא מן הנמנע, שבעקבות ההקצנה של ארגון אש"ף עם צירוף ג'ורג' חבש ונאיף חאוואטמה לפנינו חשיפה אמיתית של ערפאת אחרי תקופה ארוכה שניסה להסוות עצמו כפרגמטי. צפוי ויכוח בתוך העולם הערבי ובתוך השטחים. שמענו את דברי מי שהיה ראש עיריית עזה ראשד א־שאווה, שאני מאמין שהוא מבטא מספר לא מבוטל של מנהיגים מתוך השטחים, אשר מאוכזבים מההקצנה האש"פית ורואים בכך התרחקות מן האפשרות לתהליך מדיני. לא מן הנמנע שהטרור האש"פיסטי ירצה לנקום הן נגדנו והן נגד מנהיגים פלשתינים מתונים. לכן המשימה היום, גם כלפי הטרור כלבנון, גם מתוך השטחים, צריכה להיות לצמצם עד למינימום את הטרור כדי שלא ישבש את חופש התנועה, ואת חופש הביטוי של מנהיגים ערבים מתונים.

בתחילת חודש מאי אתה אמור להביא לממשלה את המלצת מערכת הביטחון לגבי עתיד פרוייקט ה„לביא". מהי, אפוא, המלצתך?

את הצעתי אביא קודם בפני הממשלה, אך כל עוד אין החלטת ממשלה, בדקנו ועידכנו היכן אנו עומדים בנושא הלביא בשלושה כיוונים: החלופה האמריקניות, המשך ייצור ה„לביא" או חלופת צה"ל, שהיא לא אחת משתי החלופות שמניתי קודם. צריך לזכור שאי אפשר לראות את פרוייקט „הלביא" בראייה צבאית צרה, כלומר: איזה מטוס הוא הזול ביותר שאפשר להשיג לצה"ל. יש לראות גם את האספקט התעשייתי, התעסוקתי, הטכנולוגי.

ישנן תשובות לתחום הצבאי שהן זולות יותר, פשוטות יותר, למטוס הקרב שנדרש לחיל האוויר. אך יש לראות את הנושא ראיה כוללת. לנושא כולו צריכה להיות המלצת משרד הביטחון, שר הביטחון והחלטת ממשלה.

מתאמצים לפזר את הערפל בעניין השבויים

האם תוכל לספר על התקדמות בקשר לשבויים ולנעדרים בלבנון?

לצערי הרב, גורלם של שלושת נעדרי הקרב ליד סולטן יעקב ביוני 1982 עדיין לוט בערפל. אין לנו מידע נוסף מוצק שיאמר לנו בוודאות מה גורלם. אנחנו ממשיכים בכל המאמצים להשיג מידע כזה. אשר להחייל סמיר אסד, ידוע שהוא בידי ארגונו של חאוואטמה. בשעתו הוצגה קלטת וידאו ודבריו הושמעו. לאחר מכן הודיע ארגונו של חאוואטמה שהוא נהרג בהפצצת אי הארנבות בסוף 1983. אין לנו אימות לדבריהם שאכן זהו גווייתו של החייל סמיר אסד. לגבי שני החטופים על־ידי ארגון „החיזבאללה", בפברואר 1986 באזור הביטחון, אין כמעט ידיעות נוספות או שיש ידיעות סותרות. כל מאמצינו להגיע בדרכים עקיפות למגע עם ארגון „חיזבאללה" עלו בתוהו. יש לנו כל היסוד להניח שהודעת ארגון „אמל" נכונה, ושהנווט רון ארד, אכן חי ונמצא בידי ארגון זה.

בשבועיים האחרונים שב דרום לבנון לכותרות כשארגון אמל שעליו תקוותנו — שינה מדיניותו והחל לפעול נגד מטרות צה"ל. לאן כל זה מוביל? האם איזור הביטחון, וצד"ל במתכונתו — עדיין עונה על בעיות הביטחון בצפון?

השינוי שהתרחש בשלושת השבועות האחרונים אינו שינוי בתוך הפעולה של הארגונים השיעים „אמל", ולהבדיל, חיזבאללה. השוני הוא בהגברת הפעילות של ארגוני הטרור הפלשתינים בראשותו של ערפאת. שלושה מתוך ארבעה מקרי־ירי הקטיושות בוצעו, כמעט בוודאות, על־ידי פלשתינים. ניסיון החדירה לתוך שטחנו, בין מנרה ליפתח, בוצע על־ידי ארגונו של ערפאת. התקפות החיזבאללה על מוצבינו או על מוצבי צד"ל אינם דבר חדש. גם התקפות „אמל", על כל מי שנמצא באזור הביטחון, אינו בבחינת חידוש. משלב זה הייתי אומר שאמל והחיזבאללה ממקדים את עיקר פעולתם למאבק על איזור הביטחון. אמל מגיב לרוב בירי על יישובים שיעים, צפונה מאזור הביטחון, לכיוון שטח ישראל. גם החיזבאללה, לעתים, נוהג כך, אך עדיין עיקר פעולתם כנגד איזור הביטחון.

לעומת זאת, ארגוני הטרור הפלשתינים הערפאתיים והפרוסורים מכוונים את עיקר פעולתם כנגד מטרות בישראל ולפיכך, נכון להיום לדעתי, המדיניות שהיתה נקוטה על ידנו עדיין עונה על הבעיה של אבטחת ביטחון ליישובי הצפון. באותה מידה מחובתנו להבהיר ל„אמל" ולתושבים החיים מהעבר השני של אזור הביטחון שלא נוכל להשלים עם העובדה שאזורם ישמש מקום שממנו יפעלו פלשתינים בירי קטיושות כנגד יישובי הצפון. אמרתי, ואני חוזר: לא יהיה שקט בשטח ישראל [illegible] לא יהיה שקט שם.

הסורים ירדו לאזור צידון. מהו, בעיניך, הקו האדום שלאחריו [illegible] לא יוכל לשאת את הירידה ויגיב?

הסורים שלחו כוח גדול למערב ביירות. דיוויזיה מוקטנת של [illegible] מיוחדים. כאשר במערב ביירות היה מצב של אנרכיה וטרור [illegible] החטיבה השיעית מספר שש לא הצליחו להשתלט על מערב ביירות, [illegible] קל לי יותר להסביר מדוע צה"ל מחזיק חיילים באזור הביטחון. [illegible] והחטיבה השישית אינם מסוגלים לשמור על סדר במערב ביירות [illegible] סורית צריכה לעשות שם סדר — מה הפלא שבהיעדר כוח לבנוני [illegible] לבנון, למעט מליציות, אין מי שיעשה סדר נגד טרור, הסורים שלחו [illegible] בין חמישים לשמונים איש, כפלוגה, כדי לתגבר את המחסומים של [illegible] לבנון מאזור דאמור בו ממילא ישבו, עד האוזאלי, לא ורדמה לו. להשתלט [illegible] מתוך רצון לקיים את הביטחון בביירות, הם לא יכלו לאפשר מצב [illegible] לביירות תהיה בידי צבא לבנון בלבד, מטרתם היא בקרה על תנועה [illegible] פלשתינים, אך לא רק פלשתינים בדרך מצידון לביירות. אני [illegible] שהסורים יודעים עם מה ישראל יכולה להשלים ועם מה לא.

טענו באוצר שאתה במאבק על התקציב, השתמשת [illegible] תעשיות הביטחון. כיצד אתה מתייחס לפיטורי עובדים בתעשיה [illegible]

לדעתי, התעשיות הביטחוניות היו תעשיות מובילות במדינה [illegible] הפיתוח הטכנולוגי והתעשייתי. קיצוץ תקציב הביטחון ובעיות [illegible] ביטחוני, מחייבות הקטנת התעשיות הביטחוניות, ואני אומר זאת [illegible] נמנע קריסה וכראיית הזירה הבינלאומית, יש צורך להתאים את [illegible] התעשיות לשוקים אחרים, אם וכאשר יימצאו. בינתיים, כשם שצה"ל [illegible] את ממדיו — אין מנוס מלצמצם את הקפי התעשייה הביטחונית. [illegible] וחצי האחרונות ירדנו בשווה־ערך של כל כוח העבודה בכשבעת [illegible] עובדים עבור הזמנות והייצור הביטחוני המצטמצם. [illegible] התעשיה הצבאית, לדעתי, התאימה את עצמה, והיא בגמר תהליכים. [illegible] תוכל להישאר בממדיה, כי היא נערכה היטב למציאות [illegible] „רפאל" עלולה לעבור עוד צמצומים, אם לא יימצאו שווקים. [illegible] לתעשיה האווירית המסתת, כמובן, קשור ללביא.

[illegible] בציבור כאילו אנו קרובים למשא ומתן עם ירדן ואילו [illegible] שבירת בשני קולות צורמניים. אולי הממשלה הזאת מיצתה [illegible] עצמה?

אני מנסה לסכם כמעט שנתיים וחצי של ממשלת האחדות הלאומית. [illegible] מתקלות והחריקות שהיו במהלך תיפקודה. אך אם נסקור [illegible] הרי ששוקמה הכלכלה הלאומית שהיתה על סף תהום. ואני חושב [illegible] השתנה שינוי מהותי. כשם שבנושא הכלכלה ידעה הממשלה [illegible] לשיתוף כל הגורמים: ממשלה, הסתדרות ומעסיקים — כך גם [illegible] לבנון, סיום המעורבות הצבאית היה קל יותר לביצוע במסגרת [illegible] האחדות הלאומית. לו רק למען שני אלה ממשלה כזו היתה [illegible] של ממשלה זו לא מנע משמעון פרס לחפש כיוונים שהוא וחבריו מאמינים שיאפשרו קידום משא ומתן ישיר בין ישראל, ירדן ופלשתינים שאינם אש"ף.

„כל עוד אין הצעה קונקרטית למו"מ עם ירדן בקידום המשא ומתן — איני רואה את פירוק הממשלה כדגל"

אם נגיע למצב שבו תהיה הצעה קונקרטית מוסכמת שמבטיחה, בתנאים ששמעון פרס ציין, קיומה של הוועידה הבינלאומית ורק ממשלת האחדות הלאומית תמנע זאת — אז יש מקום לשקול את ההצדקה לקיומה של ממשלת האחדות הלאומית.

איני רואה כדגל את פירוק הממשלה, באותה מידה שקיום הממשלה אינו קדוש בעיניי אם הוא פוגע בדבר אפשרי ולא היפותטי — בקידום המשא ומתן בין ישראל לירדן.

האמנם זהו דבור היפותטי?

כל עוד אין הצעה מוסכמת עם ארה"ב, או באמצעותה עם ירדן — אין זה דבר שניתן להביאו להחלטת ממשלה ואינו ניתן למימוש.

בשנתיים וחצי האחרונות עברנו תהליך של הקטנת צה"ל בסדר הכוחות הכולל למלחמה. בכוח הסדיר צמצמנו פעילות אימונים והפחתנו פעילות מבצעית. צמצמנו מחקר ופיתוח לייצור בארץ. צריך להשלים דבר שהוחל בו — בתכנית רב־שנתית, כשהמטרה היא המשך ההקטנה שנעשתה עד כה בהיקף הכמותי של צה"ל וקביעת עדיפויות לציוד מתוחכם. הטיפוח והטיפול במרכיב האנושי של צה"ל הם הנושא העיקרי, הן לגבי שירות החובה, והן לגבי המילואים, ומעל לכל — הבטחת מעמד ואיכות צבא הקבע.

ערפאת הודיע כי הוא מוכן לשוחח עם עזר וייצמן. אילו היה מוכן לשוחח עם רבין, האם היית מוכן לשוחח עימו?

בשום פנים לא. אינני סבור שערפאת הוא פרטנר למשא ומתן. אש"ף, וערפאת מנהיגו, דבקים באמנה הפלשתינית. ערפאת חזר והצהיר על מדינה פלשתינית דמוקרטית בכל שטח ארץ־ישראל. מעשיו ודבריו הם בניגוד מהותי לעצם קיומה של ישראל.

וייצמן הוא חבר במפלגת־העבודה. האם זה נגד הקו?

במפלגת העבודה יכולות להיות דעות לאנשים שונים ואת השאלה אם עזר וייצמן ידבר איתו יש להפנות לעזר וייצמן. את המפלגה מחייב המצע והחלטות המפלגה.

האם לאור פרשת נאפסו והשב"כ לא הגיעה העת לערוך בדק בית בשב"כ?

אני חושב שלגבי משפטו של הקצין הצ'רקסי נאפסו העניין נתון בהליך משפטי, ואני מעדיף שבית המשפט העליון ידון בערעור ויפסוק. אני רוצה רק להזכיר שהאפשרות לערער בפני בית המשפט העליון היא תוצאה של שינוי חוק השיפוט הצבאי בעקבות דו"ח ועדת שמגר, שהיה מונח כשבע שנים כאבן שאין לה הופכין: אני חייבתי את קבלת אותם המרכיבים שהוסכמו בינינו לבין משרד המשפטים, כדי להביא לשינוי בחוק השיפוט הצבאי, שבלעדיו לא היה ניתן להביא לערעור בפני בית המשפט העליון. אשר לאיפול, את החיסיון הטיל בית המשפט והצנזורה הצבאית חייבת למלא אחר הוראת בית המשפט.

השב"כ עבר זעזוע בעקבות פרשת אוטובוס קו 300 וספיחיה, ואני מאמין שכל מה שנדרש לעשות שם בכל הנוגע לבדק בית — נעשה.

אני רוצה להזכיר שבמלחמה בטרור יש לשב"כ תפקיד מרכזי במניעת פיגועים וסיכול התארגנויות חבלניות וצריך לשמור על השב"כ מבלי לטשטש משגים שנעשו בעבר.

צה"ל כבר עשרים שנה בשטחים. הוא נראה עייף, תשוש מן המשימות של שיטור והתמודדות עם טרור והפרות סדר. הצבא אינו בנוי באופיו ובהכשרתו לכך — מהו הפתרון שלך, לאור העובדה שפתרון פוליטי אינו נראה באופק?

למנוע טרור מתוך השטחים, זו משימה לא קלה שמעמידה בעימות חיילים צעירים, בעיקר במקרה של הפרות סדר עם אוכלוסיה אזרחית. אנחנו מעדיפים להשתמש בפלוגות משמר הגבול ולהוסיף את יחידות צה"ל רק כאשר לא ניתן במסגרת פעילות משמר הגבול בשטחים לטפל בבעיות. זו משימה מאוד לא נעימה מבחינת ההיתקלות של החייל הצעיר, עם נשים וילדים, אך אין מנוס וצריך לבצע. עד מתי? אנחנו חייבים להוכיח לשכנינו ולתושבים הערבים, כי דרך הפרות סדר, טרור ואיומי מלחמה לא ישיגו דבר. הדרך היחידה לפתור את הבעיה היא בדרך המשא ומתן המדיני.

טוב לצבא וטוב לתנועות ההתיישבותיות

התקשורת עסקה רבות במינויים בצבא ובלט לאחרונה מינוי מפקד הנח"ל. האם בכוונתך, כשר־הביטחון, להיות יותר מעורה בשיבוצים ובמינויים?

יש נוהל ברור שמינוי קצין מדרגת אל"מ ומעלה טעון אישור של שר הביטחון, והאישור ניתן על מנת ששר הביטחון — באותם מקרים בהם הוא רוצה להשמיע — ישמיע. ככלל, אני מעדיף שפעילות המינויים תיעשה במסגרת הצבאית, פרט לנושאים מיוחדים ורגישים, תיעשה כמתוכנן: שקצין יידע שנה מראש לאיזה כיוון הוא הולך, אם כי תמיד יכולים להיות שינויים המתחייבים מאירועים בלתי־צפויים. והרמטכ"ל, בסוג מסוים של מינויים, יתייעץ איתי לפני דיון השיבוצים.

מה היו שיקוליך בנושא מפקד לנח"ל?

אני סברתי שכאשר יש שני מועמדים ששניהם טובים, ושניהם יכולים להיות מפקדי נח"ל, שאחד מהם הוא איש ההתיישבות והשני אינו כזה אם תנועות ההתיישבות פונות (וצריך לזכור שהנח"ל מאגד בתוכו את גרעיני ההתיישבות) אפשר להיענות לבקשת התנועות. במקרה הזה, לתפקיד הזה מן הראוי לעשות זאת. במקביל, יש כיום שינוי בגישת בני התנועות ההתיישבותיות לגבי הארכת השירות בתפקידי קצונה, וזה שינוי חיובי. היתה פנייה של הרמטכ"ל הקודם לתנועות ההתיישבותיות לגייס קצינים מדרגת סא"ל ואל"מ לשירות קבע — ויש היענות. אנחנו נמצאים, לדעתי, בתהליך אשר טוב לצבא וטוב לתנועות ההתיישבותיות. במערכת יחסים כזו, אני רואה את הצדקה להיענות. אם השניים מתאימים לתפקיד, ואם השני לא נפגע בקידומו. ■

עשרה קברים חסרים

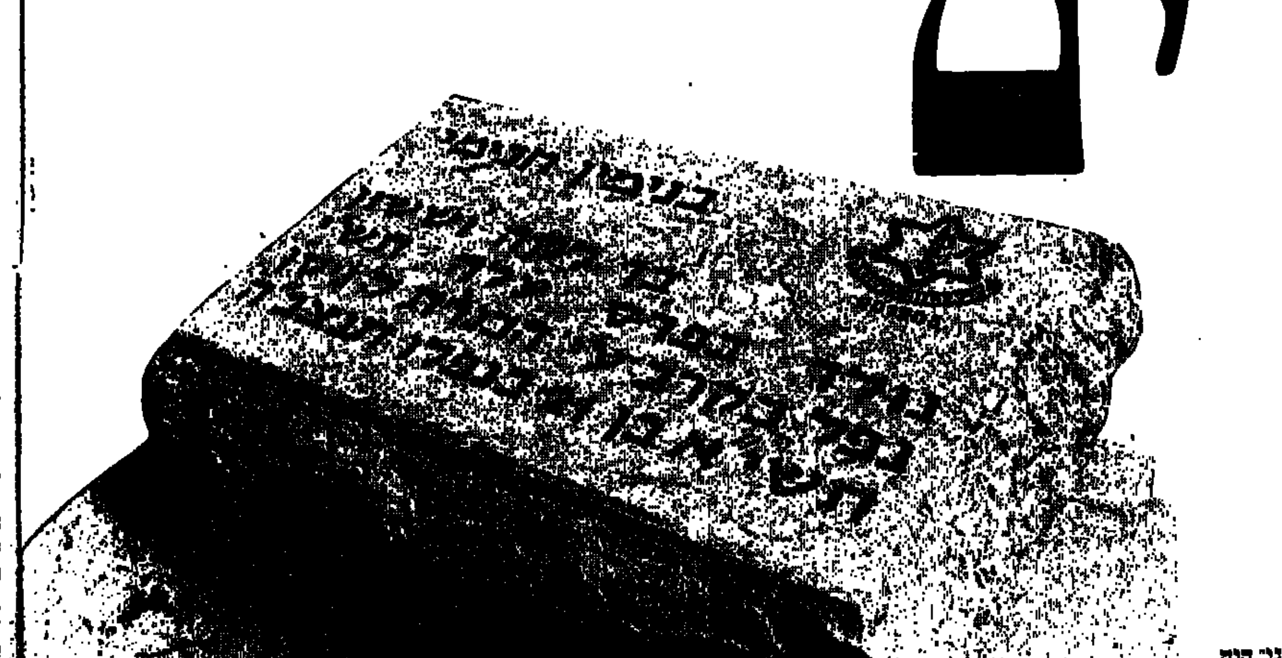

מאת שלמה גלזר

„הַמחיר ששילמה חטיבת „גולני" היה נורא. 40 הרוגים ו־72 פצועים. בקרב נטלה חלק גם פלוגה מגדוד 34 של חטמ"ר 3 והיו לה 3 הרוגים". (מתוך „צה"ל בחילו" אנציקלופדיה לצבא ולביטחון). זוהי גירסתו הרשמית של צה"ל לקרב „תל אל־מוטילה" שהיה בתאריך 6.5.1951 - 2 סמוך למושב אלמגור בחבל כורזים.

בספר „יזכור" של חללי צה"ל רשומים רק 30 חללים כנופלי הקרב. בבדיקה שערכתי בעזרת אתר ההנצחה של „גולני" הגעתי לרשימה של 31 חללים. הייתכן? מדוע לא הונצחו חללי הקרב? הכיצד אין רשימה מעודכנת ומסודרת של כל הנופלים במוטילה? היכן המשפחות? איפה חטיבת „גולני" בכל העניין?

בעיתון „הארץ" 5.6.1981 בכתבה „התועלת בכשלון" — לקחי קרב המוטילה, כותב זאב שיף: „הקרב על תל המוטילה הוא הקרב העלום של צה"ל. אין מדברים בו ועד היום לא התפרסמו רוב הפרטים על מהלכו. צה"ל, בצורה מזורה, לא טרח לפרסם את מספר ההרוגים שנפלו בסידרת קרבות אלו (ההדגשה שלי ש.ג.) „במשך השנים נהגו לדבר בלחש על הקרב הזה והרבו להתווכח עליו. אף־על־פי שהרמטכ"ל יגאל ידין הגדירו כניצחון חד־משמעי, לא התקבל הדבר בצה"ל על דעת מפקדים רבים. תל מוטילה השאיר אחריו טעם לא טוב בצבא".

הלקאה עצמית ולימוד לקחים

„אחרי תל מוטילה", סיפר יגאל ידין, „כינסנו סגל מיוחד ל־3 ימי דיונים, הלקאה עצמית ולימוד לקחים. היו כמה סיבות מקריות לכשלון: שטח קרקעי קשה, יום חם במיוחד, קלקול קיבה של רוב הלוחמים. אולם היו ליקויים טקטיים והעיקרי שבהם היה הרכב היחידות הלוחמות. בשלב הראשון הופעל כוח קטן מדי והוא נשבר. כל הנוכחים ציינו את כוח ההקרבה של הלוחמים. זה היה מבחנם הקרבי הראשון של חיילים עולים מצפון אפריקה. מבחינה טקטית נכשלה הפעולה, אך מבחינה אסטראטגית ניצחנו: ללא קרב תל מוטילה לא היה כיום משק אלמגור, ולא היינו יושבים בשפך הירדן עד מלחמת ששת הימים". (מתוך „ספר פעולות התגמול" של אורי מילשטיין).

אם הקרב עצמו הותיר טעם לא טוב בצבא, כדברי שיף, הרי שההתעלמות מ־40 הנופלים, והעובדה שלא הונצחו כראוי, טעמן מר כלענה. יהיו הסיבות אשר יהיו לכך שאין מרבים לעסוק בקרב (ודאי יש מי שיש לו סיבות טובות לכך) אין הן מספיקות כדי להצדיק את המחדל שבטיפול בהנצחת זכרם של הנופלים. במושב אלמגור, היושב על תל מוטילה (גבעת קלע), בנויה צרכניה. באזור הקרב, ולולים במוצב „הדמות" הסמוך. הגורמים שבנו את המושב ותושביו, אשר לפי הרמטכ"ל ידין ישיבתם התאפשרה הודות לקרב, לא טרחו להקים ולוא מצבה לנופלים. בצומת „גולני" נחנך באוקטובר 1982 אתר ההנצחה של חטיבת „גולני".

אתר זה אמור היה להיות המקום בו יונצח זכרם של 40 נופלי הקרב, יחד עם כל חללי החטיבה במערכות ישראל. בחדר הזיכרון באתר, הנמצא באולם „אחרי", מופיעים רק 18 מנופלי הקרב וזאת למרות הגרסה הרשמית של צה"ל כי גולני שילמה מחיר נורא של 40 הרוגים.

היכן השאר? מוטה הר־לב, מנהל אתר ההנצחה של „גולני", מעלה השערה כי ייתכן ששאר ההרוגים היו שייכים ליחידות אחרות. לזכותו של הר־לב ייאמר כי גילה רגישות רבה לנושא.

קרב מוטילה הוא אחד הקרבות העלומים של צה"ל. הקרב נערך בדיוק לפני 36 שנה, בין ה־2 ל־6 במאי 1951. 40(!) חיילי צה"ל נפלו בקרב זה. 30 מהם הונצחו בספר החללים של צה"ל — „יזכור". מי הם הנותרים וכיצד קרה ששמם נעדר מרשימת נופלי מערכות ישראל. מדוע צה"ל לא פרסם בשעתו את מספר ההרוגים? כיום, במקום הקרב, ניצבת צרכניה. מדוע חטיבת „גולני" לא דאגה להנציח את כל לוחמיה? — תחקיר

בדק מייד את הרשום בספר „יזכור" של צה"ל, והבטיח לפעול במהירות האפשרית לתיקון המעוות.

כוח נוסף שלחם בקרב (בנוסף לסיוע ארטילרי וחיל האוויר שלא סבלו מנפגעים) היה פלוגה מגדוד 34 של חטמ"ר 3. סא"ל מיל. דב ירמיה, מי שפיקד באותם ימים על חטמ"ר 3, זוכר בביטחון שלחטיבתו היו הרוגים בודדים בקרב. „הייתי מח"ט סעיל ולא יעלה על הדעת שהיו לי הרוגים רבים מבלי שאדע. אשתתף בלוויות וכו'".

המג"ד, איש הפלמ"ח הידוע מוריס מחציבה, שנקרא לפקד על הגדוד בפרוץ הקרב: „קראו לי מהמסגרייה בקיבוץ לבוא לקחת פיקוד, ואחרי הקרב חזרתי הביתה", הוא נזכר. „את האנשים לא הכרתי, אבל את ההרוגים אפשר היה לספור על יד אחת". משה פרלוצקי מי שהיה המ"פ של הפלוגה מגדוד 34 שכבשה את מוצב „הדמות" שולל בתוקף את ההשערה כי הנפגעים היו מפלוגתו.

16 מנופלי קרב המוטילה קבורים בבית העלמין הצבאי בעפולה, שניים אחרים בראש פינה, השאר בכל רחבי הארץ.

חמישה מתוך שלושה־עשר המונצחים באתר בגולני … בשני בתי־קברות אלה.

בסמוך למושב אלמגור יש מצבה לזכרם של … הנח"ל שנפלו במאבק על הזכות לעבד את אדמות … כורזים". ואילו לקרב על תל מוטילה אין זכר. במורשת … של חטיבת גולני מוזכר הקרב כ„מופת לחימה והנהלה … „אחרי" של מפקדי החטיבה". אף־על־פי … שמרבית הנופלים היו טוראים: „היכן כאן האחרי"? מדוע … לא דאגה החטיבה להנצחת הנופלים? … החטיבה במלחמת ששת הימים הפך לאתר … שאת תל מוטילה, שתבע כה הרבה קורבנות, אין …

צה"ל אינו מנציח כשלונות

ד"ר מאיר פעיל אינו מופתע מהתופעה שצה"ל לא … את קרב תל מוטילה, ראשית משום שצה"ל אינו … כשלונות ושנית, כדאי לשים לב לעובדה שכמעט כל … ההנצחה והאנדרטאות לא נעשו ביוזמת הצבא או …

ביוזמת אנשים פרטיים, משפחות או יחידות. העובדה שחללי קרב המוטילה לא הונצחו היא מרה, כואבת ובלתי נסבלת. גם היום, 36 שנה לאחר הקרב בו שילמו עשרות חיילי צה"ל בחייהם, יש מי שחייב לתת את התשובות לשאלות הבאות:

איך ניתן להסביר פער כה עצום בין גירסתו הרשומה של צה"ל שבקרב מוטילה נפלו 40 לוחמים, בעוד שבספר „יזכור" — מסמך רשמי של צה"ל — מונצחים רק שלושים מהם. חכימי בנימין, למשל, קבור בעפולה ושמו אינו מופיע בספר „יזכור".

כאמור, ניצחונות מתועדים בספרים רבים ובאנדרטאות, ואילו הכשלונות — יתומים.

רשימת הנופלים

הרשימה הוכנה בעזרת מנהל אתר ההנצחה של „גולני", מוטה הר־לב, לפי ספר „יזכור".

1. אייזנברג שמעון
2. אמזלג יצחק
3. בוצקיס ליאון
4. בלינקו עקיבא
5. בן חמו שמעון
6. דה פריז בנימין
7. וויטש (ג'ורג') יעקב
8. זומני יהושע
9. ויסטנפלד דב
10. דלל יחזקאל
11. חכימי בנימין (אינו מופיע בספר „יזכור", קבור בעפולה)
12. חומש מאיר
13. חונטשר נורי
14. חיון חיים
15. חסיד ציון
16. טייב פליקס
17. ירחי יעקב
18. לביא יעקב
19. לוי ישראל
20. לוי עובדיה
21. לוי שלמה
22. לוי נתן
23. לזרוביץ לייב
24. מורדוך דוד
25. משקה יצחק
26. משולם סעדיה
27. עיני מנשה
28. קופר ישראל
29. רוזנצוויג מרקו
30. רחמים זאדה יחזקאל
31. שלומוביץ אברהם

יגאל ידין

מודיס בן דוד

הצרכניה של אלמגור, על תל מוטילה

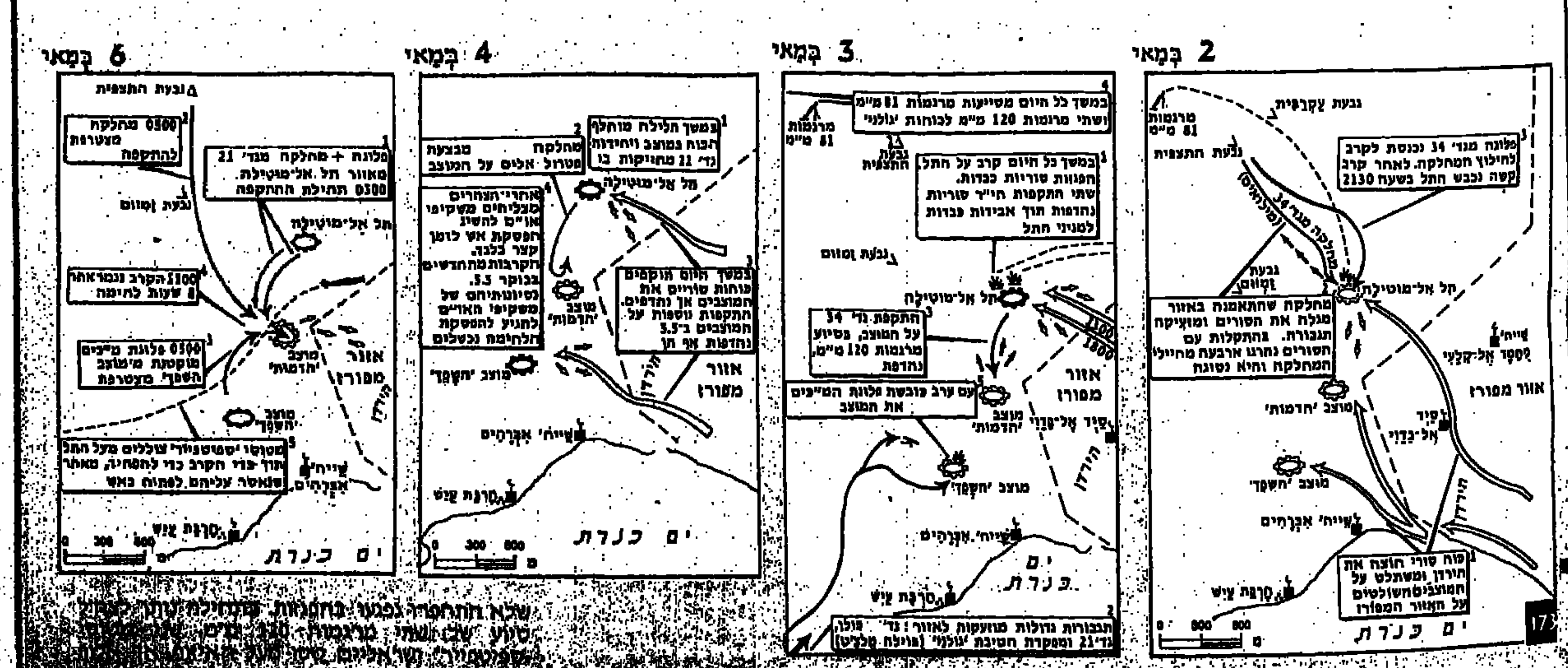

סיפור הקרב

[illegible]

ה' באייר תש"ח ואני ילד בן 12...

ב"הדסים" עם קבוצת בני־נוער. שבח עומד משמאל, ליד הטרקטור

נער פליט ירד מאוניית מעפילים בחיפה. את האוטובוס רגמו באבנים. קריאות "עליהום" של "השבאב" מפגש ראשון עם מולדת ועם ישמעאל.

מאת חה"כ שבח וייס

עם סבא הירש, שבח בן שלוש. הסבא נרצח על־ידי הגרמנים

בה' באייר תש"ח הייתי כבן שתים עשרה. ביום השישי ההוא כל ילדי כפר הנוער "הדסים" על הדשא ברחבת חדר האוכל כדי להאזין לנאום הכרזת העצמאות. מיכאל קשטן, המורה והמדריך, הוציא את מקלט הרדיו שלו מדירתו והציבו במרכז הדשא מן הרדיו בקע קולו של דוד בן גוריון:... "בארץ ישראל קם העם היהודי בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל אנושיים. והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי... ועל יסוד החלטת האו"ם אנו מכריזים על הקמת מדינה יהודית..."

ההתרגשות היתה גדולה מאוד. לעת ערב יצאנו במחולות. למחרת, ביום שבת, התחילו להגיע בשורות רעות. גוש עציון נפל, צבאות ערב פלשו למדינה בת יום וביקשו את נפשה. נמוגה השמחה והתפשטה אווירה של חרדה לבאות. כל ילדי הכפר, המורים, המדריכים והמנהלים נקראו לחפור חפירות, למלא שקי חול ולהכין מקומות מיגון. בזמן ההוא היתה כל הארץ חזית. רוב המורים והמדריכים גויסו לצבא. בעת ההיא היה כל העם צבא.

לארץ־ישראל הגעתי בראשית דצמבר 1947. לנמל חיפה הגענו על סיפון אניית הנוסעים "טרנסילבניה". אניית נוסעים נושאת דגל רומני, שפעלה בקו גנואה, נפולי, חיפה קונסטנצה. עלינו לאניה בנמל גנואה בצפון איטליה. היינו שבעה. שבעה ילדים פליטים מתוך קבוצה של יותר ממאה ילדים ונערים, שהתארגנה בפולין במסגרת קבוצת הכשרה של תנועת "הנוער הציוני".

בגנואה סיפקה לנו "הבריחה" סרטיפיקטים מזויפים. הדרך לארץ־ישראל היתה כרוכה בתושייה רבה. זיוף מסמכים היה להווי נפוץ בעת ההיא. תמיד נחוץ היה לשחד את שומרי הגבול, את המשטרות המקומיות ואת כל מי שעמד בדרכנו. לאנשי "הבריחה" היה דמיון פורה, כושר אלתור מדהים וגם מידה גדושה של עוז רוח. לעולם לא נשכח את פעלם של שליחי מצווה אלה.

יומיים לפני יציאת אירופה שלנו צעדנו יחד עם רבבות יהודים מקרב שארית הפליטה, יחד עם יהודי רומא, דרך סימטאות הגטו העתיק ומשם לפורום רומנו. ליד הקולוסיאום, מול שער טיטוס, התכנסו המונים לחגוג את יום הכרזת האו"ם על הקמת מדינת היהודים. היה זה ב־30 לנובמבר 1947. יום אחרי כ"ט בנובמבר. רבה הראשי של יהדות רומא נשא תפילת "שהחיינו" ואנו שרנו את שירת התקווה. התקווה בת שנות אלפיים התגשמה.

בראשון לדצמבר יצאנו לדרך. להיות עם חופשי בארצנו. לנמל חיפה הגענו במוצאי שבת של ראשית דצמבר. את הלילה הראשון בארץ ישראל עשינו על סיפון האניה. מולנו הזדקרו הרי הכרמל ואורות העיר ריצדו על פני ההר ורכסיו. ארץ ישראל היתה מנגד וכל אותו לילה לא יכולנו לבוא אליה.

למחרת, בשעות הבוקר המוקדמות, ירדנו לנמל ומשם הסיעו אותנו למחנה קליטה זמני על הר הכרמל. האוטובוסים נרגמו באבנים וקריאות "עליהום" של השבאב נשמעו מכל עבר. ערביי חיפה התחילו את מסע ההתנגדות שלהם להקמת מדינת היהודים. המפגש הראשון עם בן־דודי, ישמעאל, היה עגום ומייסר. בדרך מן הנמל להר חלפו בזיכרוני הפוגרומציקים האוקראינים מבוריסלב, אלה שטבחו בנו במשך שנים. ממחנה הקליטה עברנו למוסד "אונים". בכפר סבא ומשם לכפר הנוער "הדסים". בה' באייר תש"ח, התכנסנו ברחבת חדר האוכל של "הדסים" כדי להאזין לטקס הכרזת המדינה. קולו של בן גוריון הקורא את מגילת העצמאות מהדהד באזני עד עצם היום הזה.

ב"הדסים" כפר הנוער החקלאי, חרשתי את החריש הראשון ופתחתי תלם. שם השתכרתי מניחוח פרדסים וקטפתי תפוז ראשון. ב"הדסים" למדתי עברית בעברית ושיחקתי ככל הילדים.

כאשר חפרנו את חפירות המגן, בג' באייר תש"ח, בשבת של אחרי ה' באייר שוב עלו הזיכרונות. הדי הפצצות של חיל האוויר המצרי ורעם התותחים של צבא עיראק הפולש, החזירו אותי לתמונות ההן של אוגוסט 1944, כאשר נשמעו בבוריסלב רעמי הקטיושות של הצבא האדום המשחרר. בשנים ההן, ובמקומות ההם, היו לנו רעמי התותחים וקריאות הקרב לפעמי גאולה. בין 1942 ל־1944 הסתתרנו במרתף בוצי טחוב, בתוך הרקב, מתחת למעון ילדים. ילדי הפולנים והאוקראינים שיחקו מעל לראשינו ורק רצפת עץ דקה הפרידה בינם לבין ארבעה ילדים יהודים שנרקבו חיים מתחתם: אחי הבכור אהרון, אחותי אמיליה, שמיל בן דודי ואני, הקטן מכולם. ההורים, דודתי הינדה, השכן בכמן ואני, ישבנו במרתף במשך יותר משנתיים. באוגוסט 1944 בא צבא הישע והוציאנו מאפלת המרתף. קצין בדרגת רב־סרן, יהודי, זיהה אותנו בעמדנו לצדי הדרך, כאשר גייסות הצבא האדום נעו מערבה. לא קשה היה לזהות יהודים בין המתקהלים לצדי הדרך.

כאשר אתה נע בדרכי אירופה המשתחררת ורואה שלדים בצדי הדרך, שלדים עטויי סחבות ומגודלי זקן — דע שהם יהודים. הקצין פנה אלינו באידיש, ואנו השבנו לו בסיסמת הצופן "עמך" מרגע זה הכל היה ברור. הקצין עצר את גוררת המזון, האכיל אותנו, השקה אותנו והלך לדרכו, לחזית הבאה. כאשר באו לראשונה החיילים הישראלים המגויסים ל"הדסים" והדריכו אותנו בחפירת התעלות, עמדה לנגד עיני דמותו של המאיור היהודי מן הצבא האדום שהאכיל אותנו במרק החם הראשון אחרי שנות הריקבון במרתף בשכונת הולנה־דונקה בבוריסלב.

בין 1944 ל־1947 עשינו דרך ארוכה. נדים ונעים חיינו ממחנה עקורים אחד למשנהו. בפולין, בצ'כוסלובקיה, באוסטריה ובאיטליה. כגנבים בלילה, בין גבולות, בין הרים ללא־דרך, סללנו מסילה לארץ־ישראל.

בחודש אייר, בשנת תש"ח, הייתי כבר בארץ־ישראל. אחי אהרון היה עדיין במחנה 54 בקפריסין. לקפריסין הוגלה כאשר אניית המעפילים שבתאי לוזינסקי נתפסה על־ידי הבריטים מול חופי ניצנים. בקפריסין הכשירה "ההגנה" את צעירי ישראל לקראת הקרב המכריע. בסוף אייר, הגיע אחי למדינת ישראל. מן האניה לחזית ירושלים. הוא הצטרף לפלמ"ח, שם עשה בגדוד "הפורצים" את מלחמת השחרור. ראיתיו לראשונה רק בהפוגה הראשונה, כאשר בא ל"הדסים" לבקרני. הוא היה לבוש מדי צבא עברי, דרגת סמל על שרוולו וכובע גרב לראשו. פלמחני"ק לכל דבר. לא היה גבול לגאוותי. הסתובבנו בשבילי "הדסים" שעות ארוכות. לעת ערב שב לחזית.

אחותי אמיליה נשארה באיטליה, במוסד של הנוער הציוני ברובע מונטה מריו בקצה הצפוני של רומא. היא המתינה לבוא ההורים. ליד העיר לינץ' אשר על הדנובה, בבית־חולים קטן נאבקו הרופאים על חיי אבא. אבי מאיר היה חולה אנוש. במרתף הבוצי דבקו בו חיידקי השחפת, מן התופת ההיא גם כאשר יצאת חי — היית נגוע ופגוע. אמא שהתה במחנה העקורים "ווקשייט", בלינץ' עצמה. בוקר־בוקר היתה עולה לרכבת ומגיעה לבית־החולים כשהיא נושאת באמתחתה מנות מזון שסופקו על ידי הג'וינט ואונרא.

באותה עת ניהלנו קשר מכתבים. עד עצם היום הזה שמורות הגלויות, נושאות בולים של אוסטריה, איטליה וקפריסין. האם יש עוד ילד בעולם שקשרי המשפחה שלו התבטאו באוסף גלויות קוסמופוליטי שכזה?

בסוף אייר תש"ח פסקו הגלויות מקפריסין, והתחלפו בגלויות מחזית ירושלים. אחי נהג לכתוב אלי מדי יום ביומו. שם, בחטיבת הראל, קבר אחי את טובי חבריו. הם הובאו לקבר ישראל. בבוריסלב, שלוש־ארבע שנים לפני תש"ח, לא זכינו להביא לקבר ישראל את סבא הירש, וגם לא את סבא איציק ואת דודה רוזיה וגם לא את בני הדודים — הילדים של הדוד יוסף ושל הדוד שמע. הם הובלו ליערות שבצדי הדרכים המובילות לעיירת הקיט טרוסקביץ', הצטוו לחפור לעצמם בור קבר, והומתו ביריות מטווח קצר. עד עצם היום הזה טמונות עצמותיהם בקברי האחים ביערות טוליז.

בחודש אייר תשי"ב פסקו גם הגלויות מאיטליה ומאוסטריה. בבוקר אביבי של מאי 1952, עמדנו אחי ואני על רציף הנוסעים בנמל חיפה. אחי, איש פלמ"ח לשעבר, ואני תיכוניסט מכפר הנוער "הדסים" וספורטאי מצטיין. אל הרציף נקשרה אניית הנוסעים "ארצה". על סיפונה עמדו אבא מאיר, אמא גניא ואחותנו אמיליה. הם בכו שם למעלה על הסיפון ואנחנו על הרציף למטה. קיבוץ הגלויות הפרטי שלנו הגיע לסיומו.

האם יש זולתנו עוד ילדים בעולם, אשר בין שנת חייהם השישית לבין הבר־מצווה עברו מן השואה לתקומה?

תחושת מועקה ולחץ המלחמה

אתרי זיכרון לחללי מלחמות ישראל הם חלק חי וכואב מן הנוף הישראלי. הקיבוצים: גבת, יפעת ורמת־דוד הקימו אתר הנצחה משותף מאבן, בטון ואפור והעיצוב מאופק. לא אנדרטה

מאת שלמה גלזר

אתר זיכרון מרשים, פשוט ופונקציונלי תכנן ובנה אלישע וולצקי (46) מקיבוץ רמת דוד. לאתר הזכרון שנבנה סמוך לבית הקברות המשותף של הקיבוצים גבת, יפעת ורמת דוד אין ממדי ענק המגמדים את המתכנסים למרגלותיהם, אין הוא קורע את הנוף ולא פוצע את הסביבה.

"נהפוך הוא" אומר אלישע, פסל וארכיטקט (למד בבצלאל) אשר עושה שימוש רב בידע שרכש בארכיטקטורה כדי לתכנן ולבצע את יצירותיו מתחילתן ועד סופן. "שילבתי את האתר עם הגבעה, כאמן אני עובד בתוך הסביבה ובהרמוניה עימה".

האתר הוא חלק מבית קברות משותף לקיבוצים, שאין בו חלקה צבאית. את החסר הזה בא אתר הזיכרון לחללי מערכות ישראל למלא; והוא נבנה בראש ובראשונה כדי לשמש כמקום לטקס. אתר הזיכרון בנוי מאבן ובטון אפור, ומרוצף באבן בצבע החול. הוא בנוי בקנה מידה של הסביבה, שתול בנוף ויוצר תחושה של מועקה ולחץ המלחמה. העיצוב מאופק, מרומז. סביב־סביב לו תוחמות אותו קוביות מבטון אפור המשמשות כספסלים. אך נותנות תחושה של אצבעות הנאחזות בקרקע.

לפני שלוש שנים יזם **יוסי גת**, רכז הבנייה של קיבוץ גת, את הקמת האתר, ואלישע וולצקי, איש רמת דוד, תכנן אותו. שלוש שנים ארוכות שכבו התכניות במגירה; אלישע כבר כמעט אמר נואש. לפני שלושה חודשים נכנס לתמונה מזכיר גבת, **איתן ברושי**, ובמרץ אופייני החל מזיז את העניין, נחוש בדעתו להביאו לידי סיום ליום הזיכרון הקרוב, כבר השנה. הוא שיתף במשימה את האגף להנצחת החייל במשרד הביטחון, הממונה על מחוז הצפון במשרד הפנים וסגנו, המועצה האזורית יזרעאל, "אגודת יד לבנים". וכמובן הקיבוצים שתרמו את חלקם, אם בתרומת ימי העבודה ואם בתמיכה ובכיסוי הוצאות שונות. רבים מחברי המשקים גבת, יפעת ורמת דוד עדיין אינם יודעים על המפעל אבל לברושי אין צל של ספק כי הדבר יתקבל בברכה רבה. יצירת מקום הולם לטקס יום הזיכרון לנופלים הוא פרעון של חוב ישן, והמקום יהווה מקום התייחדות ואתר־הנצחה בכל ימות השנה.

ברקע, מעבר לגבעה, מלווה רעם המטוסים הנוחתים וממריאים מבסיס חיל־האוויר הסמוך. את דממת בית הקברות.

האיש שהבחין ראשון בספינות

המשך מעמוד 7

יש, אולי, טיפה אובייקטיבית, כביכול, לאלמוניות של דוידקה: מעולם לא היה מספר אחד, תמיד מספר שניים: כפוף לאביגור בהעפלה, כפוף לשדה ורטנר בפלמ"ח. אפילו במשרד התחבורה — בר־יהודה היה השר, דוידקה המנכ"ל.

דוידקה היה מספר שניים, אבל מהסוג שבלעדיו אין קיום לארגון כולו. הוא לא הקים את הפלמ"ח, על אף שהצטרף למטה הפלמ"ח בעודו בחיתוליו, אך הוא זה שהניע את גלגליו. הוא היה מספר שניים שידו בכל — בכל עת, ובמיוחד בעיתות משבר־ויאוש. כשנפסק שיתוף הפעולה בין הפלמ"ח לבריטים, כשסרה סכנת הפלישה הגרמנית לארץ, כשטובי הבחורים התגייסו לצבא הבריטי כדי להילחם בנאצים והנהגת היישוב בארץ טענה שאין לה צורך בפלמ"ח ואין לה נשק וכסף כדי לקיימו. כשהיאוש כרסם בשורות הנותרים — דוידקה היה האיש שארגן תקציבים וציוד, שהכניס את פלוגות הפלמ"ח לקיבוצים, כדי שיעבדו בהם ויממנו בשכרם את קיומם. שדה היה המפקד, מפקדים ואנשי חזון, היו מקימי הפלמ"ח, הם לא יכלו לקיימו בלי דוידקה.

דוידקה לא אמר נואש גם כשדרכי ההעפלה נחסמו בעת מלחמת העולם השנייה, וכששבע אניות מעפילים, כולל ה"סטרומה" המפורסמת, טבעו בדרך לארץ־ישראל. משום־מה נוטים היום לאמר שההעפלה פסקה באותן שנים קשות, ואין זה נכון: בארבע השנים, 1940־1944, הגיעו ארצה 16,456 עולים, וזה לא מספר מבוטל, גם אם משווים אותו ל־21,630 העולים שבאו בחמש השנים שקדמו להן: 1934־1939. ברציק הלא הוא דוב מגן מוימת השופט, מהפעילים המרכזיים ב"מוסד", מי שעבד בפיקודו של דוידקה וידידו עד יום מותו, מספר ש"בתקופות השמנות" של ההעפלה, כשהאוניות הגיעו וגם המקור מידי הבריטים, ראשי היישוב היו באים לחזות בהורדת העולים, בייחוד בלילות בהירים וחמימים ובייחוד כשהעולים נחתו בחוף קרוב לתל־אביב... בשנים 1947־1964 אחרי מלחמת העולם, כשהבריטים הידקו את טבעת המצור, כשלמעלה מארבעים ספינות מעפילים נתפסו, רובן גורשו לקפריסין ורק מיעוטן פרץ את המצור, הביקורים של רמי המעלה כמעט נפסקו, ולמטה, בשורות העושים במלאכה, אנשים החלו להרים ידיים ולהתייאש. דוידקה המשיך, בראש אנשיו, להתכונן להורדה, לכל ספינה מתקרבת, לחייך, לנהוג באופטימיות, לתת תחושה לסובבים אותו כאילו הספינה הבאה תצליח לפרוץ ולהגיע. העקשנות הזו מנעה את הפסקת העלייה, והספינות המשיכו לבוא, חלקן פרצו את המצור, וגם המעפילים מהספינות שנתפסו, אלה שגורשו לקפריסין, חזרו בסופו של דבר ועלו ארצה.

לא רצה מצבות של מלים

דוידקה נפטר ב־1966. הוא לא כתב זיכרונות. רק על ערש דווי רשם, ורשמו מפיו, מקצת מעלילותיו. פיקודיו וידידיו נאספו באותם ימים והוסיפו על המעט הזה דברים שאמרו עליו, ובשבחו. כשמשוחחים עם אלה שהכירוהו, כשקוראים את הספר שהוציאה במאמצים מרובים אשתו, דבורה, "סיפורו של דוידקה — מפיו ועליו", את החוברת הצנועה שהוציא קיבוץ אשדות־יעקב לזכרו — קשה להאמין למסופר. רשימת המספידים דומה ל"מי ומי" של אותה תקופה.

לא הכרתי אותו, וללבי התגנב חשד שמא, כמקובל, לאחר מותו הפליגו בשבחו, הגזימו, ייפו את המציאות, עיגלו פינות, פסחו על מומים. פניתי להיסטוריונים וחוקרים כדי לאזן את התמונה. בעזרת אנשים שדבריהם כפופים לאמות המידה של המחקר המדעי האובייקטיבי. הופתעתי לא רק בלבד שאישרו את מה שנאמר ונכתב, אלא גם הוסיפו עוד כהנה וכהנה, ואף ציינו שעדיין אין בכך כדי לתת לו את מקומו הראוי וליחס לו את מלוא זכויותיו ומעשיו. מזה שנים לא מעטות אנשים שעשו דברים אז, כותבים היום ספרים על מעלליהם באותם זמנים. מדי פעם מופיע מישהו ב"חיים שכאלה" ומישדרים דומים, ואחרים מתראיינים בעיתונים ונושאים דברים בימי חג ומועד.

דוידקה, עליו עוד אפשר לשמוע, מפיו כמו לא נשמע דבר. הוא לא רצה ולא הספיק לבנות לעצמו מצבות של מלים. הטלוויזיה, שלא היתה קיימת עדיין בזמנו, לא הושיבה אותו על כיסא הכבוד אל מול פני האומה כפי שעשתה לשייקה רק בחג פסח האחרון.

היו כאלה, שמזיכרונותיהם שמרו על הצניעות והוסטר

שאפיינו את התקופה בה נעשו המעשים, דור התקומה. יש לא מעטים שנגסו, פה ושם, נתח לא־להם, שייחסו לעצמם דברים שלא עשו, שהעמידו עצמם במרכזה של עשייה שבה היה להם רק תפקיד שולי, שהמעיטו בחלקם של אחרים. היו אפילו כאלה שכדי לפאר את עצמם — הכפישו בזדון את שמם של טובים מהם. אין זה נוהג חדש: אפשר למצוא לו תקדימים כבר בכתובות שנותרו על מצבות במצרים העתיקה. גם שם שיכתבו במודע את ההיסטוריה. להצלחות של אז יש היום הרבה אבות. וכך, למשל, רבים משתבחים באבהות בלעדית למבצע המפואר של העלאת יהודי רומניה. הכשלונות מאז — מתייתמים יותר ויותר. ככל שחולפות השנים, האמת מתעתעת בנו, התהילה נקשרת לראשיהם של אנשים הראויים לה, וגם נושרת שלא כדין לחיקם של חצופים ובעלי מרפקים. החוקרים, כמו הזרקורים הבולשים של הבריטים חולפים, ולא מעט אחת, על פניהם של אלה כמו דוידקה, שהיו משכמם ומעלה אבל תמיד הסתתרו מפניהם באפילה.

דור התקומה הולך וחולף מהעולם. רבים מאנשים מאלה שנותרו רואים את הסילופים והעיוותים מעל מסכי הטלוויזיה ודפי הספרים — ועיניהם רואות וכלות בזעם אין־אונים על העוול שנעשה להם, או לחבריהם, שהלכו לא־שוב. הם יודעים שאם יילחמו על האמת והצדק יראו כמי שעינם צרה בכבוד הניתן היום לחבריהם לנשק ולעשייה מאז, שבמאבק הזה ייקלעו למריבות קטנוניות ומכוערות. הם יודעים שאם לא ייאבקו — זכר פועלם של הראויים להיזכר עלול לרדת לתהום הנשייה. שתי האפשרויות אכזריות, ומנצלים זאת לרעה אלה היודעים שגם אם לא יאמרו אמת, איש לא יקום נגדם. נותר רק לקוות שההיסטוריונים, שיכתבו את המחקרים המקיפים והמעמיקים על התקופה, ידעו לזרות את המוץ לכל רוח ולקחת את גרעיני הבר הכבדים, לשקול את המעשים והכוונים במאזני אמת. אלה בוודאי יתנו לדוידקה ושכמותו את משקלם הראוי בתולדות תקומת ישראל.

אם, עדי שיבואו אותם חוקרים, כתבה זו תסייע במשהו לשרטוט דמותו ופעלו של דוידקה נמרי, איש מופת, שגם בין הטובים שבבני דורו לא היו רבים כמותו — זה יהיה שכרם של הקוראים.

שתי כלות וחתן

שלושה הם זוכי פרס ישראל באמנות המשחק בתיאטרון, בקולנוע ובטלוויזיה. שתי כלות וחתן. מרים זוהר וליא קניג — הגבירות הראשונות של התיאטרון הלאומי שלנו. ומהעבר השני שחקן ערבי: מכרם ח'ורי.

על הבחירה האמיצה של ח'ורי נאמרו הרבה דברים. היו שבירכו, אחרים השמיצו. בחירתן של השתיים, לעומת זאת, התקבלה באהדה, אם כי גם כאן נשמעו טענות שהן צעירות מדי, שיכלו לחכות עוד כמה שנים — שיש שחקנים שמגיע להם קודם.

ההודעה על הענקת הפרס היתה צמודה לתחילת החזרות ל„מירלה אפרת" — הצגה שהיתה לשלאגר של העונה ב„הבימה", בה משחקות שתי השחקניות לחילופין בתפקיד הגבירה והמשרתת. „הרעיון", הן אומרות, „הוא של עמרי ניצן, המנהל האמנותי של התיאטרון. „הוא בנה את זה כגימיק". פרס ישראל יצא, במקרה, סימולטנית עם „מירלה". את הגימיק ממשיכים להריץ. עתה הן מתכוננות להופיע כאחיות תאומות, עם בגד של מירלה, במופע בידורי של אמ"י ליום העצמאות.

מה לא נאמר עליהן — על שתי השחקניות הלאומיות שלנו. דיברו על מלחמתן האחת בשנייה לאורך שנים, על חוסר פרגון, על קנאה הדדית. בפגישה איתן לא הבחנתי בשמץ דבר שיכול לאמת את הרכילות הזו. הן חיבקו ידיים זו לזו, התלטפו, התבדחו האחת עם השנייה. כל אחת הסכימה לדברי חברתה, בעיניהן לא היתה כל עוינות. אם היתה זו הצגה לעיתונאית — ברור שהמשחק היה מושלם.

בהצגה של „מירלה" בה צפיתי חיבקה קניג בחום (הגבירה בהצגה) את מרים (המשרתת בהצגה) בסיום ההצגה. כבר אז הייתי סקרנית האם הפגנת החיבה הזו שעל הבמה קיימת גם מחוצה לה.

ליא: „הקהל אוהב את הקשר ההדוק בין שתי הנשים. אי־אפשר לרמות קהל. הקשר האמין מגיע לקהל. אם היתה קרירות הקהל היה מרגיש".

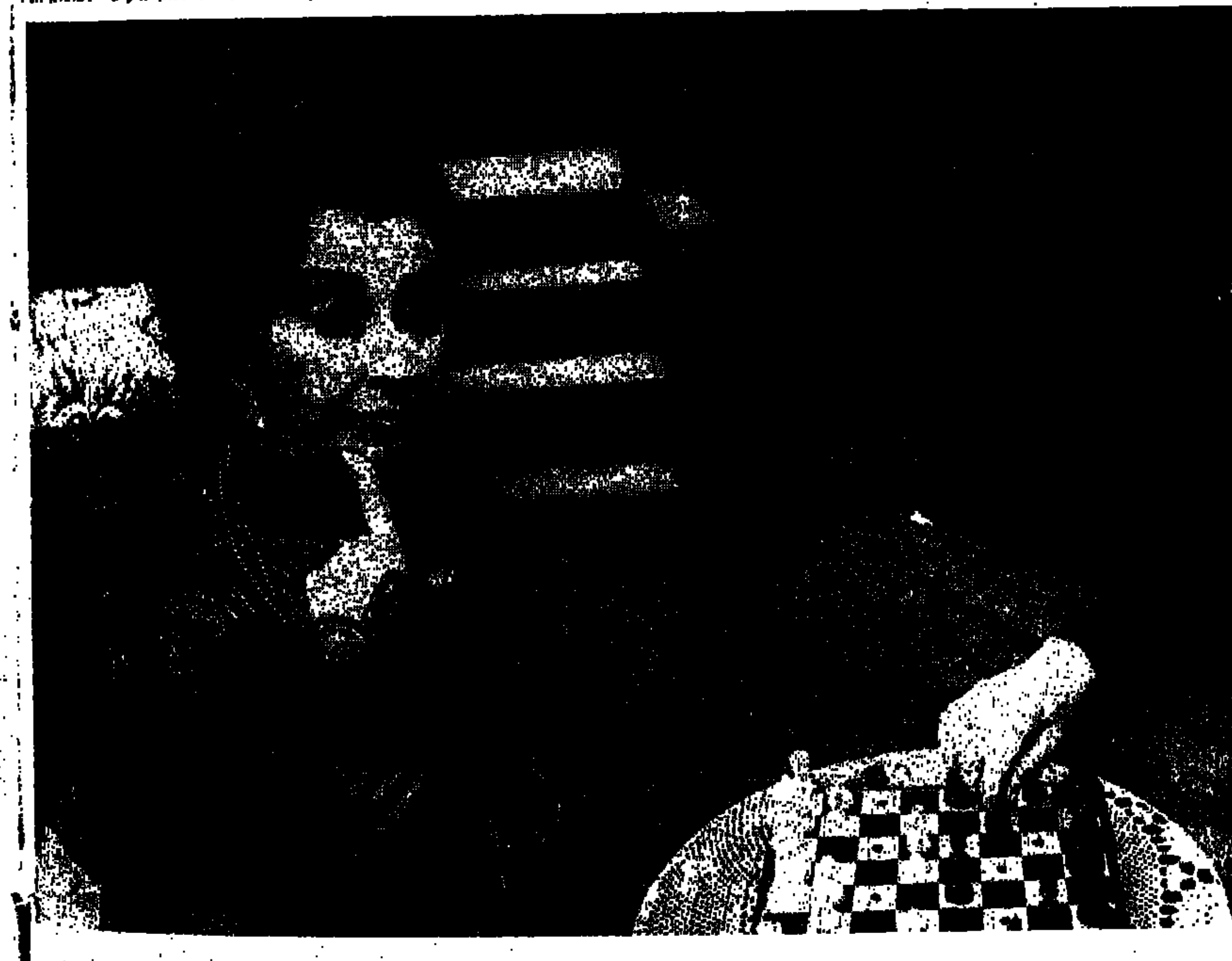
ליא קניג ושמואל רודנסקי ב„מירלה אפרת" ב„הבימה"

מרים: „בניגוד למה שכמה אנשים חשבו — עבדנו יפה ביחד. היתה עבודה משותפת מלאה. לא עשינו תחרות. עבדנו צעד בצעד".

איזה אינטרפרטציה נותנת כל אחת מכן לתפקיד?

מרים: ליא משחקת קצת יותר קומי ואני יותר רצינית — כי אני לא שחקנית קומית. ליא היא גם קומית וגם דרמטית, היא אוהבת להצחיק את הקהל — יש לה פרצוף מצחיק.

ליא: „לא יכולנו לעשות אינטרפרטציות שונות. הצוות הוא אותו צוות — ואת זה היה צריך לקחת בחשבון. כל אחת הביאה את הצד החזק שלה. מרים שיחקה כל השנים במחזות רציניים. מהבחינה הזו של קומי — מרים עדיין מהססת, אין לה אומץ. אבל ההצגה תמיד נשארת טובה והקהל אוהב אותה".

החלומות, התפקידים, האכזבות

השוני באישיות מתבטא גם בפגישה בבית הקפה. מרים היא הדברנית מבין השתיים. ליא מתבלת את השיחה באנקדוטות מצחיקות בעברית ויידיש. לשתיהן נוכחות מקסימה — בחיים — כמו על הבמה. שתיהן נאות, מטופחות, שמחות לדבר על תיאטרון — „זה האוויר לנשימה. אנחנו משוחחות על סוגי תיאטרון: ריאליסטי, אילוזיוניסטי, מודרני, עולים שמות כמו ברכט וסטניסלבסקי — השיחה גולשת להתפלספות. ליא קוטעת לפתע: אק'ניש אצ'ייניק (אל תבלבלו בקומקום): „אני אוהבת תיאטרון בכל המיגוון הגדול שלו. צריך לעשות כל תיאטרון. אין לנו תיאטרון מיוחד לכל דבר. אנחנו לא יכולים להרשות זאת לעצמנו. צריך לעשות המון דברים ולא על נושא אחד ויחיד. בשבילי תיאטרון צריך להיות טוב, ותיאטרון טוב הוא זה שאני מרגישה איך נושמים שם, באולם למטה".

ומה עם החלומות? האם יש תפקיד שרצו ולא השיגו? מסתבר שכן, גם לזוכות בפרס ישראל יש חלומות שלא התגשמו. „רציתי לעשות את „אילוף הסוררת" אומרת מרים זוהר. „כשעשו את זה ב„הבימה' התאמתי מבחינת הגיל, המראה והכוח הפנימי — אבל לא קיבלתי את התפקיד ואני לא מהטיפוסים שהולכים לבקש".

ליא: ב„הבימה", במשך השנים לא ניצלו את כוחותי כמו שצריך. יש דברים שהתיאטרון בארץ עשה וב„הבימה" לא, למשל: לא עשו את „שלוש אחיות" לצ'כוב, למרות שהיו אחיות שהסתובבו — היה קאסט נהדר שלא ניצלו אותו. היה רפרטואר בשביל נשים ולא עשו כלום. מרים מצטרפת אל ליא: (הן תמימות דעים ברוב המקרים) אנחנו רק פקידים, אף על פי שאנחנו מקבלות את פרס ישראל".

הקריירות שלהן בארץ לא היו מקבילות. זו של מרים זוהר ארוכה יותר. היא נולדה ברומניה — שם חוותה את אימי הנאצים. בהיותה בת 12, נשלחה למחנות העבודה באוקראינה. לכאן הגיעה כפליטה באניית מעפילים ונשלחה עם כל המעפילים לקפריסין — שם היתה ההתנסות הראשונה שלה כשחקנית. ל„הבימה" הגיעה (ב־51) אחרי שעברה עם הבמאי האידי מאנסדורף. מאז ועד היום היא משחקת בתיאטרון הלאומי שלנו.

כעשר שנים מאוחר יותר הגיעה ל„הבימה" ליא קניג. ליא החלה את הקריירה שלה ברומניה כבת למשפחת שחקנים ידועה ונערצת. מגיל 17 שיחקה בתיאטרון הממלכתי־היהודי בבוקרשט. לפני 26 שנה הגיעה ארצה עם בעלה, השחקן צבי שטולפר. אחרי שהייה של כמה חודשים באולפן התקבלה לתיאטרון הלאומי.

ברקורד שלהן שורה ארוכה מאוד של תפקידים מהקלסיקה והמחזאות המודרנית. הנייר קצר מלהכיל את כולם. מהתפקידים הבולטים אצל מרים זוהר: קורדליה ב„המלך ליר", אליסון פורטר ב„הבט אחורה בזעם", חנה סנש, אן סוליבן ב„עושה הנפלאות", סרפינה ב„שושנה המקועקעת". צארי טיירון ב„מסע ארוך לתוך הלילה". האם ב„חתונת הדמים", מריאה ב„מריאה", אנה ב„אנה קריסטי" שבזכותה זכתה בפרס גנסין, „הרובע היהודי" שעבורו קיבלה את פרס מרגלית, „הטיול" — הצגת היחיד שלה, שזיכתה אותה בפרס אשמן, וכמובן אי־אפשר לשכוח את מרתה ב„מי מפחד מווירג'יניה וולף" — הצגה שרצה כ־400 פעם.

ליא קניג גילמה כ־50 תפקידים, ביניהם: מריה ב„מלחמה ושלום", סטלה ב„סוף המירוץ", נטי קלירי ב„דבר אלי בוורדים", אלאנורת ב„טנגו", סמירמיס ב„הכסאות", חנה שפי ב„ליל העצמאות של מר שפי", זינה בדרייפוס וכמובן, אמא קוראז' ב„אמא קוראז'".

האם יש תפקיד שאתן מצטערות עליו?

מרים: תפקיד שלא אהבתי, למשל, הוא לאל'ה ב„הדיבוק" — אני חושבת שהייתי גרועה שם — למרות שהיו כאלה שלא הסכימו איתי".

ליא: „היו הצגות ששיחקתי ולא רציתי, לא נעים להגיד. זה קשור בתקופה שעשיתי דברים שהייתי צריכה, אבל לא כל כך רציתי. היו תפקידים שיכולתי לוותר, שיכולתי לעשות יותר מעניין".

העונה עוברת

בשלב זה של השיחה מצטרף אלינו צבי שטולפר. הוא שופע הומור. זורק ללא הרף בדיחות, לבוש בהידור [illegible] מבטיח לשבת בשקט, אבל כל רגע מתערב בשיחה [illegible] בשמחה על הופעות מוצלחות של ליא ושלו באוסטרליה, [illegible] אמריקה, קנדה, אירופה וגרמניה. כיום הוא עובד גם ב„הבימה". „אבל לי אין פרס", הוא אומר, „רק את הצ'ק אני מקבל". הם מופיעים כיום באידיש, לפי חומר שכותב ומביים [illegible] כשהגיעו לארץ סירבו להופיע באידיש. ויתרו על [illegible] שקשה לסרב להן. התעקשו להופיע רק בעברית — [illegible] הקושי.

עשרים ושש שנה בארץ, ולמרות זאת מדברת ליא [illegible] מנטליות שונה, על שורשים שהם לא מכאן. „בצבא לא הייתי — לא בפלמ"ח וגם לא בנח"ל. יש חגיגות בהן אתה לא משתתף כי אתה לא שייך. חוגגים את חיים חפר — אנחנו לא [illegible] הזה. יש שם ביחד שלנו לא היה. אנחנו לא מתוסכלים [illegible] לא מפריע. אני חושבת שאתם התרגלתם אלינו".

את המטען של התיאטרון הביאה קניג מזמן שהיתה שחקנית אידית ברומניה. למרות מיגוון התפקידים שעשתה, מכל הרפרטואר הקלאסי והמודרני — תמיד ידעה להעניק לדמויות שגילמה, כך אני הרגשתי, איזה שהוא גוון יהודי, במובן הטוב של המלה. גם אמא קוראז' שלה היתה, בעיני לפחות, אמא קוראז' יהודייה. „יכול להיות שהגישה, הטמפרמנט מכירים את הדבר הזה" אומרת קניג וסומק עולה על לחייה „אני לא [illegible] ולא יכולה לנתק את היהדות שלי ממני".

את הפרס מקבלות השתיים כשהן בשיא כושרן. אמנם [illegible] ילדות יותר, אבל ניכר בהן שעוד שנים רבות של קריירה לפניהן. „אנחנו עכשיו בשיא הכוחות" אומרת ליא ומרים מסכימה לכל מלה. „הלוואי שיהיו כל־כך הרבה תפקידים מעניינים כדי שנוכל לתרום. הבעיה היא עם החומר, ואם יש מספיק מחזות לנשים. לגברים יש יותר אפשרויות. מחזאים כותבים לגברים. אצלנו קורה דבר אכזרי — אם לא עושים בעונה הזו — או לעיתים העונה הבאה לא מתאימה. אם אינך רוצה לשחק דבר־מה או זהו — לא רוצות לשחק צעירות".

מכרם ח'ורי — שחקן ערבי ישראלי:

ראיתי עצמי בליצן בתוך זירת קרקס — שם רתמתי [illegible] על אופן בעל גלגל אחד. לאופן הזה היו שתי פנים: [illegible] ערבי פלשתינאי, השני: ישראלי — ואני רכבתי עליו. [illegible] תוסס — לא נופל. אם הייתי נופל הייתי נוקט עמדה, אבל לא [illegible] לא נפלתי, המשכתי לרכב, כשאני מנסה לאזן את שתיהן [illegible] וזהי אחת משתי החזיות שהיו פוקדות את מכרם [illegible] ההתלבטות שלו כשחקן ערבי, העובד בתיאטרון ישראלי. בחזיה השנייה ראה עצמו שוחה בתוך בריכת ענק מלאה ברפש — שוחה ולא טובע, מצליח לפלס לעצמו דרך. שתי החזיות המבטאות את הפרובלמטיקה של שחקן ערבי־ישראלי [illegible] ומבקש למצוא לעצמו פשרה או פתרון.

מכרם ח'ורי (עם רגש בכ' וגרש בח') — שחקן בתיאטרון חיפה, זוכה השנה בפרס ישראל על „משחק אמנותי למופת וברוך כשרון" בתיאטרון בקולנוע ובטלוויזיה. ברקורד שלו כיכוב בסרטים: „מתחת לאף", „גשר צר מאוד", „חיוך הגדי", תפקידים בתיאטרון כמו אסטרגון ב„מחכים לגודו", ג'ון ב„האי", קריאון ב„אנטיגונה", עזרא ב„חפצים", הקטור ב„מלחמת טרויה לא תהיה", פאהד ב„פלשתינאית", בונבטורה ב„בונבטורה" והופעה בלתי נשכחת ב„מישל עזרא ספרא ובניו" בטלוויזיה.

על כשרונו זכה כבר בכמה פרסים, ביניהם פרס „כינור דוד", פרס עיריית תל־אביב, ופרס מטעם משרד המסחר והתעשייה, הנחשב לאוסקר הישראלי.

את מכרם פגשתי בתל־אביב, שעות ספורות לפני ההצגה החדשה „יתומים". עיניים כחולות־כחולות, שמבטאות הרבה חום. ג'ינס, מראה ישראלי טיפוסי. רק משהו בהתנהגות — אולי זו הצניעות שלו, אולי הנימוס, ואולי משהו במבטא — מרמזים על שונות.

איך התרגשת?

„הרגשות שלי מרובים ומעורבים. הפרס מעמיד אותי מול אמת עצומה שאני צריך להתמודד איתה. למה אני מתכוון? האם עלי לשתוק, למצוא חן, או להמשיך להילחם על הזכויות של העם שלי — של ערביי ישראל. כל צעד שאנקוט, או כל הפגנה שאשתתף בה — יכול להתפרש לכל מיני כיוונים. זה חלק מהמורכבות של הפרס הזה. מהצד המקצועי אני רואה בזה אתגר

מכרם ח'ורי ב„יתומים"

פרס ישראל באמנות המשחק בתיאטרון יוענק השנה למרים זוהר, לליא קניג ולשחקן הערבי מכרם ח'ורי. דרכם האמנותית של השלושה, הישגיהם בתחומי התיאטרון, הקולנוע והטלוויזיה ותגובותיהם על ההחלטה

מאת ציפי שוחט

עצום והוקרה כשחקן. זהו עידוד המאפשר לי להירגע, לעבוד בשקט ולנסות דברים שעוד לא ניסיתי קודם".

הוא נולד בירושלים. כיום מתגורר בחיפה עם אשתו ושלושת ילדיו. גדל והתחנך בעכו. למרות זאת, ואולי בגלל זאת, הוא מסתייג מהפסטיבלים לתיאטרון בעכו: „הבעיה היא שעכו שלי איננה כבר. קשה לי לראות את זה, זה גורם לי להרגיש זר בעיר שלי. אני מת לחזור ולגור בה, רק בגלל הילדות היפה שהיתה לי שם, אבל עכשיו זה לא יהיה אותו דבר".

בביאוגרפיה שלו רשומים קורסים בי.מ.ק.א., השתלמות בתורת התיאטרון מפיה של ז'קלין קרומברג בירושלים, פעילות קצרה ב„תיאטרון העולה" בבית הגפן ושלוש שנים של לימוד משחק בלונדון.

התיאטרון העברי קיבל את מכרם כבר מתחילה בחיבוק רחב ואוהב. נולה צ'לטון ועודד קוטלר הבחינו בו עוד בהיותו שחקן בקבוצת התיאטרון הערבי בבית הגפן, והביאו אותו לתיאטרון חיפה ישר למחזה של סובול „ג'וקר". ברקורד שלו יש שנתיים של עבודה עם ה„תיאטרון הקאמרי".

להתגבר על מחסומים פסיכולוגיים

האם, כשחקן ערבי, היה קשה לסלול את הדרך? „לא. לא כשחקן ערבי ולא כשחקן בכלל. תמיד היו אנשים שמאוד רצו לעזור, ערבים וגם יהודים. הייתי בר מזל, תמיד הגעתי לאנשים הנכונים.

בכל־זאת, לא היו לך קשיים?

היה לי, בוודאי, יותר קל לשחק בערבית מאשר בעברית. אבל גם הערבית שלי, כמו העברית, לא מי יודע מה. הערבים, עד היום, צוחקים על הטיות הדקדוק שלי בערבית. עם השנים למדתי שהמלה בתיאטרון היא הכי חשובה. זה חייב אותי לעבוד על השפה. החוקים של פיתוח קול ודיקציה נכונים לגבי העברית והערבית, כמו שהם נכונים לכל שפה".

על הקשיים הטכניים התגבר מכרם די בקלות. ההתמודדות הקשה היתה במישור אחר. „הייתי צריך לעבור מחסומים פסיכולוגיים. כשחקן הייתי 'מראה תפקיד', במקום להיות רמות. זה נבע מהיותי שחקן ערבי שרוצה להראות שהוא בסדר, שהוא מוכשר. לקח לי שנתיים להבין שאני לא מספיק פתוח, כי אני משאיר בתוכי בעיות שלא זרקתי. ואז בא המשבר. הייתי מובטל והתקיימתי מהדרוכות של סדרות הטלוויזיה „סיפורי חליל". היו לי התלבטויות בקשר לזהות שלי. המצפון שלי הציק לי על שאני עובד בתיאטרון העברי ולא הערבי. בתקופה זו היו לי הזיות שדרכן מצאתי את עצמי, בעזרת חבר נאמן אנטון שמאס".

מהמשבר הזה יצא מכרם מחוזק, היישר לבחינות על „מישל עזרא ספרא ובניו". על ההצלחה בסידרה הזו, נדמה, אין צורך לספר. „היום אני מרגיש שאני אדם שלם. מבין מה אני עושה, עומד מאחורי הדברים ותומך בהם".

מכרם הוא האזרח הלא־יהודי השני הזוכה בפרס ישראל. הראשון היה הצ'רקסי אלדין מכפר קמה בגליל, שזכה בפרס על עמל־כפיים. ההודעה של דובר משרד החינוך על הענקת הפרס למכרם יכולה היתה להתפרש כאילו הפרס הוא פרס פוליטי. בהודעה דובר על דו־קיום בין ערבים ליהודים. מכרם כמעט ויתר. רצה להחזיר את הזכות לקבלת הפרס. סירב לקבל פרס פוליטי. במכתב הבהרה שנשלח אליו על־ידי הוועדה שקבעה את הפרס נאמר במפורש שהענקת הפרס היא בזכות הישגיו האמנותיים בתיאטרון, בקולנוע ובטלוויזיה — במיוחד בסידרה „מישל עזרא ספרא ובניו". „לא שמעתי", אומר מכרם. „מלה על דו־קיום. יש אנשים רבים לפני שמגיע להם פרס בעניין דו־קיום".

איך התקבלה הידיעה על קבלת הפרס בחברה שלך?

מה חושב האיש ברחוב — אני לא יודע. אצל האנשים המקורבים אלי — היתה תחושה של גאווה. בקרב השמאל האדום — התחושה הראשונית היתה של גאווה. הם אמרו: הרצל יתהפך בקברו, רק ספק אם זה פרס פוליטי או לא".

בין התפקידים שגילם בולטות כמה דמויות של יהודים. בהם נראה מכרם יהודי יותר מיהודי. בסרט „חיוך הגדי" — הוא מגלם באמינות רבה קצין ישראלי. ב„מישל עזרא" — אב יהודי. האם אין ציפיות בחברה הערבית שישחק תפקידים שמשרתים יותר את העניין הערבי?

מכרם: „היו רוצים לראות אותי יותר בהצגות בערבית. אמנם עשיתי הצגות חשובות מבחינה פוליטית: 'גודו', 'פלשתינאית', 'האי' — אבל יכול להיות שאני צריך לעשות יותר. נכון לעכשיו: זה מה שיש, וזה מה שקרה — ואני שבע רצון".

איך היית רוצה לראות בעתיד את התיאטרון בארץ?

מכרם: „הייתי רוצה שנהיה מושפעים פחות מהמערב, שנחזור לשורשים שלנו — לקלסיקה של המזרח התיכון. הייתי רוצה למצוא את הקצב הנכון שלנו — של האזור".

אני מבקשת ממכרם להיות יותר ספציפי. מכרם, מהוסס תחילה, אחר־כך הוא אומר: „בואו נכתוב משהו עלינו. בואו נכתוב על פה ומפה — משהו אמיתי — על הדרמות האמיתיות של האנשים".

* * *

הפגישה עם מכרם התקיימה לאחר היסוסים רבים מצדו, חשש שלא יובן כראוי, שדברים לא יתקבלו בפרופורציה הנכונה. בסיום הפגישה ביקש למחוק כמה דברים שאמר. אימת החשיפה.

מכרם ח'ורי — שחקן ערבי הפועל בתוך מציאות בה הדרמה בחיים גדולה מזו שעל הבמה. ■

מרים זוהר ויולדה הכלה יעל פרל ב„מירלה אפרת" ב„הבימה"

שלטוננו בשטחים — מלחמה מזוהמת

אריה יערי

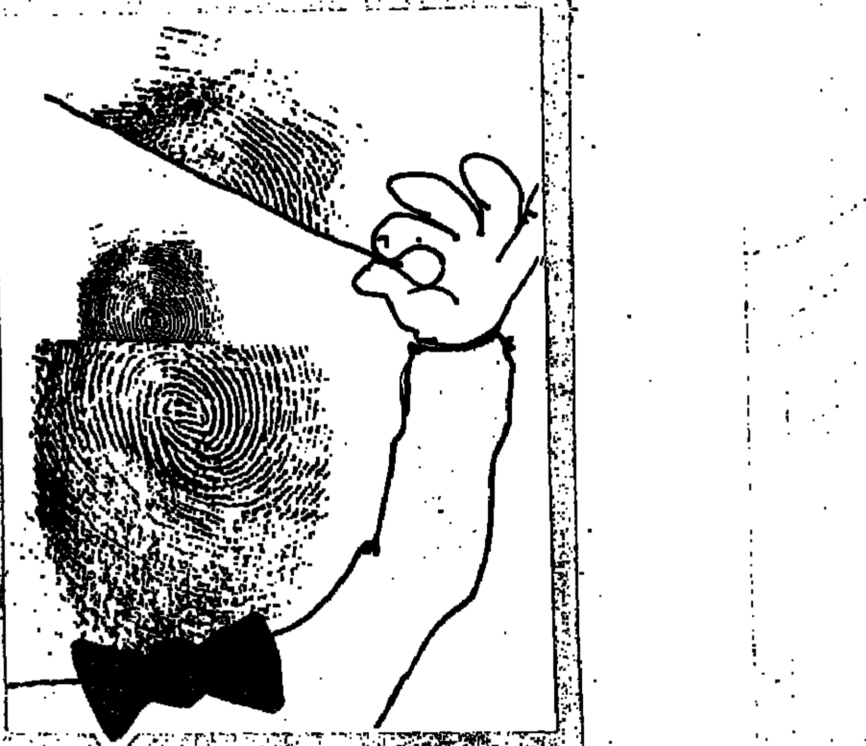

"קונם אם לריק יעבור ליל הזעם
קונם אם לבוקר אחזור לפורי
ומאום לא אלמד גם הטעם."
(א. שלונסקי)

ב־1948 קמה מדינת ישראל. אחרי אלפיים שנות פיזור, תפילה, דיכוי ומעשי השמדה – זכה העם היהודי לחדש את עצמאותו הלאומית. יש המוסיפים: זכייה בניגוד לכל הסיכויים, מעין התרסה יחודית מול כל חוקי ההיסטוריה, אם לא נס משמים.

אולם, ארבעים השנים שחלפו מאז, לימדונו, כי מה שנראה לנו כחריג יוצא מן הכלל הפך לתופעה אוניברסלית. מאז ועד היום קמו עוד למעלה ממאה מדינות חדשות. עשרות עמים זכו להשתחרר ממאות שנות כיבוש קולוניאלי, אחרים, שמעולם לא ידעו קיום לאומי עצמאי זכו לקוממיות ממלכתית – והתהליך עדיין בעיצומו. אביב העמים שהחל באמצע המאה ה־19 הפך במאה ה־20 למסע שחרור אדיר, חובק זרועות עולם. עצמת הגיוס של השאיפה לשחרור לאומי התגלתה כגורם היסטורי ראשון במעלה של תקופתנו. שום כוח בעולם לא יכול, לאורך זמן, לעמוד מול נחשול אדירים של עמים שגמרו אומר שלא לשאת עוד עול של שלטון זר. אדרבא: מעשי הדיכוי והנגישות התגלו כגורם המלכד ומחשל את נחישותו של העם להגביר את מאבקו, לחשוף מקרבו את כל כוחותיו הגשמיים והרוחניים הגנוזים. הוא לא יבחל בשום אמצעי ולא יירתע מכל קרבן עד אשר ישיג את המטרה הנכספת של עצמאות לאומית.

ייסורי העבר מחייבים הבנה וסולידריות לזולת

אלפיים שנות כמיהה לשיבת ציון לא יכלו להתממש אלא במאה הזאת – לא הניגוד אלא **הודות** להבשלת התהליך ההיסטורי הכל־עולמי. לא כחריג, אלא כחוליה בשרשרת הארוכה של שחרור העמים, קטנים כגדולים, צעירים כעתיקים.

אימוץ הבחנה זו בתודעתנו הלאומית הוא בעל חשיבות מוסרית ומדינית גורלית. תקומתנו הלאומית אינה, אם כן, עוד נדבך במגדל בדידותנו הייחודית, עוד הוכחה לתפישת "עם לבדד ישכון", אף לאחר שחרורו, אלא הצטרפות למשפחת העמים כחברה בעלת זכויות וחובות שוות. מעם משולל זכויות אין לצפות למילוי חובות – שלא כן לגבי עם שזכה בסיפוק זכויותיו הלאומיות. אימרתה האומללה של גולדה מאיר המנוחה, כי "לגויים – לאחר מה שעוללו לנו – אין זכות לבקר את מעשינו", אינה אלא שריד מצער של עברנו הגלותי עם השלכות מרחיקות לכת.

משמעותה של תפישה זו היא התפרקות מכל חובה כלפי זולתנו, לרבות שלילת זכויותיו. באורח פרדוקסלי כל ייסורינו בעבר מהשפלה ודיכוי לא רק שאינם מחייבים הבנה וסולידריות עם הסובלים מגורל דומה, אלא מעניקים לנו זכות לכבוש לדכא ולמשול בעם אחר במצפון שקט, בעידודם של פוליטיקאים ובברכתם של כלי הקודש. אולם גם מי שמוכן להתעלם מציוויים מוסריים בעולם של כל דאלים גבר, ומזלזל בתדמיתנו בעיני הגויים, חייב לגלות את התוצאות הפנימיות ההרסניות של ההתפרקות מעכבות מוסריות בבחינת בומרנג הפוגע בשולחו.

כאן אנו מגיעים ללקח העיקרי של המאבקים לשחרור לאומי – והם לקחים אוניברסליים. במאבק בין כובש לנכבש, בין מדכא למדוכא – יחסי הכוחות הולכים ומתהפכים לרעת הכובש. העצמה הצבאית, שאיפשרה כיבוש השטח, הולכת ומתמסמסת בכורח המתיש של קיום שלטון על עם מורד. תגובות החיילים נעות בין שני קטבים: רגשי מבוכה ועלבון מהמעמד הבזוי של חיל כיבוש בקוטב האחד והתעללות חסרת מעצורים ב"חיות הדו־רגליות" בקוטב השני. ובעורף – חברה מפולגת ומשוסעת בה התסכול והשנאה עוברים מן האויב אל היריב הפנימי. בעוד שהנכבש הופך למחנה מלוכד המתעלה על ניגודיו הפנימיים, מתארגן, מצמיח מנהיגות בעלת סמכות, וסר למרותה תוך גילויי משמעת והקרבה עצמית שהופכים למופת לחינוך הרבים ומקור השראה לדורות הבאים.

אם תרצו – זהו סיפורה של הציונות במאבקה לשחרור. זה סיפורו של דור תש"ח של ארץ־ישראל היפה, של מה שהיינו בהיותנו נלחמים למען ענייננו הצודק.

ואף אם לא תרצו – זה גם סיפורו של העם הפלשתיני כיום. העם הזה, שלפני כמה עשרות שנים היה עדיין נטול־שם שנאלץ להיאבק בהכרה בעצם ישותו, שהיה לבוז ולמרמס למשטרים הערביים מסביב, שניסו להיבנות ממצוקתו במקום להושיעו – העם הזה דרך על זירת העולם בכוח מצוקותיו, תבוסותיו, כשלונותיו וחטאיו – והחל לצעוד בדרך הקשה: מן ההזיה הפנאטית, רוויית השנאה אל החזון האפשרי והצודק היחיד: קיום־יחד, תוך הכרה הדדית, עם העם השני. וכל עוד לא תחדור הכרה זו לשני המחנות – יימשך המאבק. זהו מאבק אכזרי, בו שני הצדדים אינם בוררים באמצעים. כל צד משתמש בכלים שעומדים לרשותו. ואנא – ללא התחסדויות! הטרור, הפגיעה באזרחים חפים מפשע, מעורר סלידה ופלצות. אך רק במידה גדושה של זחיחות דעת וצביעות ניתן לייחס עליונות מוסרית לעונשים קולקטיביים, לירויות במפגינים בלתי חמושים, והפצצות של מחנות פליטים ובתים בביירות שבלבנון.

מלחמה מזוהמת וחסרת סיכוי

כלי הנשק תמיד מזוהמים, רק המטרה מבדילה בין מלחמה צודקת למלחמה מזוהמת, ומי שסבור שעניין הצדק הוא גורם זניח ואת התדמית המוכתמת ניתן לשפץ ב"הסברה" מתאימה והעיקר הוא העצמה – הוא לא למד דבר מלקחי מלחמות השחרור של המאה – לרבות פשר עמידתנו המופלאה במלחמת הקוממיות.

ייאמר־נא אפוא ללא כחל ושרק: מלחמתנו לקיום שלטוננו בשטחים היא לא רק מלחמה מזוהמת אלא גם חסרת סיכוי לנצח בה. זוהי מלחמת־ברירה שלנו מול מלחמת אין־ברירה שלהם. כל יום שהיא נמשכת היא מתישה אותנו מוסרית, חברתית, מדינית וצבאית. עוד טרם נחלצנו מהבוץ הלבנוני ואנו שוקעים בביצה של הגדה, כל יום עמוק יותר.

יירגעו־נא הגנרלים: במלחמה הזאת לא נובס בשדה הקרב. עליונותנו הצבאית מובטחת. אך כמה זמן נעמוד נוכח הייאוש המכרסם בתקווה לחיות בשלום בארצנו אותו ייאוש שמילט את הזעקה "הלעולם תאכל חרב" שנפלטה מפי המצביא, שבע המלחמות, משה דיין בערוב ימיו. בנינו אינם נזעקים. הם מצביעים בשקט ברגליהם. ירידת רבבות צעירים אחרי כל "ניצחון", היא־היא הקזת הדם הנוראה ששום עוצר בדהיישה, שום ירויות בביר־זית לא יוכלו לעצור. אנו מנצחים בקרבות בשדות פלשת ומפסידים את המלחמה ברחוב הירקון ובמרחבי קליפורניה.

אינני חרד לגורלם של הפלשתינים. הם ישיגו את עצמאותם במוקדם או במאוחר. אך כל חרדתי נתונה לגורלנו אנו. לעתיד מדינתנו בה קשור עתידו של העם היהודי, הצלת החזון הציוני המשחרר מהסתאבותו לאפיזודה היסטורית עקובת דמים. השאלה, אפוא, אינה האם תקום מדינה פלשתינית לצידנו. השאלה היא אם זו תקום על אפנו וחמתנו, או כתוצאה של פשרה היסטורית והתפייסות־אמת בין שני עמי הארץ הזאת, שיתפנו סוף־סוף להשקיע את מיטב מרצם ומשאביהם בבניין עתידם כשותפים בני חורין.

הברירה נתונה. שעת ההכרעה קרובה.

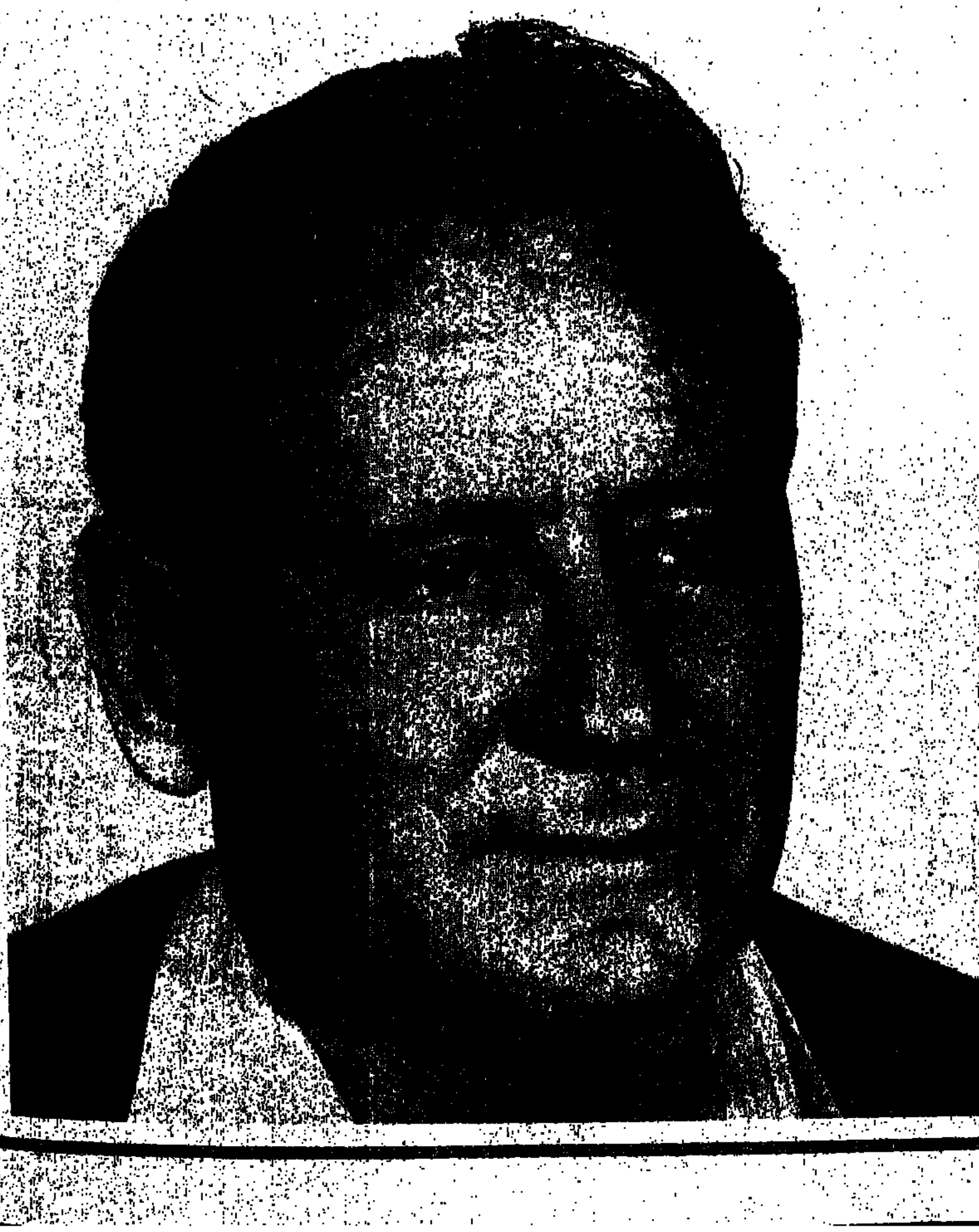

אריה יערי עלה ב־1941 מהונגריה, חבר קיבוץ עין־דור, נשוי + 4. כיום ממנהלי המרכז לשלום. היה רכז השומר הצעיר באירופה ובישראל ובן נציג מפ"ם באירופה.

ספרו הראשון "משטרי קיפאון — על סתירויות שווא בחברה המודרנית" (1970). ספרו "אתגר הלאומיות" הופיע בצרפת ב־1970 ובישראל ב־1988 (ספריית הפועלים).

שלום בית

חיה יוסף

תהיה בן אדם...

מאחורי הקלעים

עוד בחייהם וכבר אגדה. אלה הם בניהם של לוחמי תל חי, מקימי השומר והגדוד העברי, אלה שנולדו בארץ־ישראל, בכפר גלעדי, נהלל, פתח תקווה, גדרה, ירושלים. קשה לחדור לחברתם כי יש להם כל־כך הרבה זיכרונות משותפים, כל־כך הרבה סיפורים. היו להם אותם מורים, אותם מדריכים, יודעים עד היום מי אהב את מי ומי בגד במי ומי נפל על משמרתו.

ישבנו בביתה של אהובה. היה שם גם צאקו, הרי הוא יצחק ספקטור, אשר נולד בכפר גלעדי ועבר עם הוריו לתל אביב. צאקו היה בין חניכיו של וינגייט, עבד איתו כמתורגמן, גמר את ה"קורס לסמלים עבריים" שווינגייט ארגן, ועם סיום הקורס הצטרף ל"פלוגות הלילה". אחר־כך הצטרף לפו"מ (מחלקה לפעולות מיוחדות) של ההגנה. צאקו, שאביו היה בין אנשי ה"שומר" היה בזמנו מפקד מחוז ההגנה בשרון הצפוני. ספרים אפשר למלא על צאקו וחבריו — לאלה שכבר אינם, ואלה שאיתנו. צאקו יודע את כל המלים והשירים ששרו אז סביב המדורה והוא, כמו רוב החבר'ה ראו, קשוח ורגיש גם יחד.

וכך, אצל אהובה, שגם היא וגם בעלה ז"ל משה ויימן, היו חברים ב"הגנה" מיום היווסדה, צאקו רגז על ש"אין כבוד לאדם", וכי הלוחמים שלנו היום לא פעם משתמשים בנשקם שלא בצדק. מוסיף צאקו: "כל מי שמחזיק כלי נשק צריך לדעת מתי להשתמש בו. הדוגמה לכך, מנדל פורטוגלי, האיש שהוציא בשנת 1906, חוברת דקה: "עשרת הדברות למחזיקי אקדח". הדבר הראשון באותה חוברת "היה בן־אדם!"

שקט נשתרר בחדרה של אהובה. שאלתי את צאקו אם ישנה בידו החוברת. צפורה, אשתו של צאקו, שגם לה סיפור חיים גדוש ומלא (אגב, היא הבת הבכורה של שחקן הבימה, גנסין, ז"ל) השיבה: "תבואי לביתנו בתל אביב, שם תמצאי ספרים רבים, צילומים וסיפורים."

באתי לביתם. צאקו הוריד כמה כרכים עב־כרס, חלקם סדוקים מרוב שימוש ומאובקים של ספר "השומר", ואני לא יכולתי להינתק מן העבר שכאילו קם לתחייה. קראתי מכתבים שמנדל פורטוגלי כתב לאשתו טובה בזמן שארגן את השמירה במושבות הארץ.

"השמירה כמו סורה. מיום בואנו יורדים גשמים והשומרים סובלים ומצפים שיקרה דבר מה. לעת עתה שקט. לאחר שלימדנו "דרך ארץ" ערבי שנהג שיירה של גמלים דרך המושבה בלילה, חדלו הערבים לעבור דרכה בלילות. השאלה המעסיקה אותי היא: לשמור או לעבוד? מצד אחד אינני מוצא לנכון לעזוב את השמירה, מפני שאז יפול כבת אחת כל מה שיצרנו. אבל. מצד שני, אני נוכח, שהשמירה משחיתה את האיש ומכניסה דמורליזציה בחייו. אני סובל הרבה מהשאלות האלה. אמנם יש לנו כל מיני תוכניות אך הפתרון הנכון יהיה ליצור מושב של שומרים אשר שם תהיה חלקת אדמה ומשק בית לכל אחד מבעלי המשפחות."

את חוברת ההדרכה לא מצאנו, אבל מצאתי לעומת זאת עדות לדרמה נוראה: מנדל פורטוגלי, האוהב והלוחם, נהרג בשנת 1917, צעיר מלא תכניות. הוא נהרג כשהציג לתלמידיו אקדח וזה נפל מידו וכדור נפלט וקטל אותו. על קברו אמרה חברתו רחל ינאית: "הנה מנדלו! האם לא מצלצל עדיין צחוקו האדיר הצחוק המתפרץ מקרב לב והוא הצוחק... עצמו רציני, כולו אומר כובד־ראש... מי שלא זכה לראותו בשמירה לחיות עמו בעבודה, להיות שותף עמו בדיון ישיבה — דייה הייתה אותה השעה עמו באסיפה הכללית, בכדי ליהנות הנאה רבה מרוחב דעתו ומעומק רוחו..."

מחרתיים יום העצמאות ה־39 של מדינתנו. ארץ קטנה ולה סיפורים רבים כל־כך.

מנדל פורטוגלי

צילום: יעקב שאלתיאל

מגע אביבי

אביב נטו

גם זאת ישראל

אין כעונת האביב. הכל פורח הכל זוהר, אפילו העיר נראית כאילו נהפכה לימים מעטים לאי של אהבה ואושר, וכל המלים היפות שבמילון לא יספיקו לתאר את יופיו.

הצלם יעקב שאלתיאל לא חשב הרבה כשראה את בני הזוג הצעיר, שלבושם מקומט ורוק, מחזיקים זה בזה ואפילו ולא רואים את פניהם או את ראשיהם: רואים זוג אוהבים, מטייל לו בשד' בן גוריון, לכיוון הים.

כוכבות הפשע

מה לא!

פעם... התאספו יוצאי מרוקו בינם לבין עצמם וחגגו את חג המימונה. לטעמים הומיהו שכנים קרובים, רופא בית, חבר כנסת שהכירו, והיה נעים וטוב. היום... המימונה הפכה ל"חג לאומי". כל מי שאינו מרוקאי מרגיש נחות, לעיתים מתבייש לספר שלא הוזמן אותו לחוג יחד עם כל המרוקאים. היום אנחנו מחולקים לכאלה שמשתתפים בחגיגות המימונה וכאלה שלא.

הפוליטיקאים שלנו, כמו מכל דבר, עושים גם מחגיגות המימונה תעמולה לעצמם למפלגתם. זה מקובל עלי, אבל גם בחגיגות המימונה צריך לשמור על הטעם הטוב. והטעם הטוב פה נבלע לתוך צלילי המוסיקה של תזמורת מרוקאית, בזמר ידוע (אשר אל מוגרבי) והיתות של מאכלים מרוקאים, המון אורחים ו"קליקים" של מצלמות.

קהל רב הגיע גם לכלא הנשים נווה תרצה, שפתח את שעריו, כדי לאפשר לתושבות הכלא לחוג את החג הלאומי, את "המימונה". כל הכבוד לחברות נעמ"ת, שהגיעו מיבנה, ראשון־לציון וארגנו מוסיקה, אוכל וריקודים. מאשה לובלסקי, הצטרפה לחגיגה ואפילו הצטלמה עם חלק מן האסירות. למותרת, נראה היה לפי הסתבכות והצילומים הרבים אשר הופיעו כמעט בכל העיתונים, שכל השמחה הייתה אך ורק לכבוד שלוש הכוכבות הזוהרות של עולם הפשע, שלושתן הורשעו בעוון רצח. בשום עיתון לא ראיתי צילום של נערה או נשים, היושבות בגין סמים, מעילות, גניבה או זנות, שיש להן אפשרות לחזור למוטב עם קצת עזרה. ואילו שלושת הכוכבות, ווזו, אביבה ונתיתה... מאושמות ברצח למען בצע כסף. הן היו צריכות לשמור על פרופיל נמוך והשתקות; בכלא נווה תרצה הן צריכות לדעת שלמחרת הבוקר הן שלוש כוכבות הפשע, ויראו בעיני הציבור כגיבורות, כוכבות של ממש. כל זה אינו מוסיף לנו כבוד.

כל סנדל — בריאות

קנייה נבונה

הקיבוצים דואגים גם לבריאות העם. סנדלי "טבע" של נאות (מקיבוץ "נאות־מרדכי"), מופיעים השנה בשלל צבעי אופנה, ובדגמים אופנתיים. חלקם עם סוליה שטוחה, וחלקם עם סוליה מוגבהת, מקושטים ומעוטרים באבזמים או אפליקציות צבעוניים. מכל מקום, כל סנדל הוא סנדל בריאות. לכל דגם רפידה לכף רגל רחבה או רפידה לכף רגל צרה. יש סנדלים לגבר, לאשה, וכמובן לילדים. המחירים, אחידים, החל ממספר 36 עד ל־47 — 64 ש"ח. בעלי ילדים ממספר 27 ועד ל־35 — מ־53 עד 49 ש"ח לזוג.

אחרוני הפועלים מגיעים מחברון, מדהרייה ומפוור. בארבע בבוקר הם עולים לאוטובוס ומגיעים לבאר שבע כדי לנקות את רחובותיה. מאתיים עד ארבע מאות ש"ח בחודש תמורת ניקוי הזבל שלנו. על אחד במאי הם לא שמעו

מאת שלי יחימוביץ'

צילם בועז לניר

חיים בזבל

מאה וחמישים העתקים זהים של דמות הפועל הערבי סובבים בבאר שבע מבוקר עד אחרי צהריים. לעין היהודית נראים מאה וחמישים אנשים אלה כאילו נוצקו מתבנית אחת. דמויות פלסטיק עטויות כפייה, לבושות חאקי מהוה, בפוזות, דוחפות לפניהן מריצה עמוסה זבל.

בארבע בבוקר, בנקודות האיסוף בחברון, בדהרייה ובכפר פוחר — הם עולים לאוטובוס צפוף עד אימה שנוטל אותם לרחובות באר שבע, כדי לנקות את הזבל שמייצרים היהודים. בערב פסח, יום השלכת האשפה הלאומי, שוטטנו עימם ברחובות באר שבע. ערב פסח אומר להם משהו: יש זבל. הרבה יותר זבל מהרגיל. על האחד במאי איש לא שמע.

אם לא נעבוד, מי יעבוד?

"זה יום", סח לי אברם זבונט, מנהל הזבל באגף לשיפור תנאי העיר. "היום זה יום משוגע. יש חמץ ברחובות. הכל חמץ. מה שמוציאים — כל העגלות, כל המכולות, כל הערמות שמוציאים — זה חמץ. חייבים שבחג הכל יהיה נקי. בואי, ניסע עכשיו לשכונה ד'. שם הבלאגן הגדול. הנה, הפכו פה עגלה והשאירו".

כאן הוא מתקשר למוקד בעירייה ומודיע על העגלה ההפוכה. עסק משומן, דופק טיפ־טופ. מערכת שלמה, רבת היררכיות, חיונית מאוד אבל גם נתפשת כמובנת מאליה.

"זה העסק הכי חשוב בעיר, ניקיון", אומר אברם. "את לא שמת לב כשביתות? אם לא מנקים — העיר בבלאגן. בבוקר, מי שהיה רואה את הרחובות בידיי היה נבהל. עכשיו אני רואה שהתיישבו פה העיניים".

עלי איזבריגת, צעיר בהיר מלגייה, הוא לא פועל פשוט עם מריצה. הוא נוהג בטרקטור, ומרוויח הרבה, הרבה מאוד, יחסית לפועל פשוט: אלף שקל בחודש. במשכורת הזו הוא מפרנס עשר נפשות: אב ואם קשישים, ושבעה אחים צעירים, תלמידי בית־ספר. שנתיים וחצי עובד בעירייה דרך קבלן.

"אני מבסוט מהעבודה, אבל מה, בזמן החג יש לחץ. חייבים לעבוד מהבוקר עד הערב. אם לא נעבוד בחג הזה — מי יעבוד? איך אני אגיד לך, יש פה יהודי, אם יעבוד טרקטוריסט כמו שאני עובד, לא יכול להחזיק מעמד. אם יעבוד יהודי, עיריית באר שבע לא תהיה בצורה כזאתי".

למה? אתה עובד יותר טוב מיהודי?

"מה אני אגיד לך. אם אני יעבוד כמו הוא, אני יכול ללכת הביתה בשעה עשר. אם אני אסמוך על משכורת שלו, אני יעבוד עד עשר. הנה, הטרקטור שמת מחכה לי להרים את הכל, מה אפשר לעשות. הייתי צריך לקחת היום יום חופש, אבל במצב כזה אני לא יכולתי לעשות שום דבר. אני חייב לעבוד".

"דווקא בפסח הזה יש הרבה זבל", הוא אומר. "כל החיים לא ראיתי זבל בצורה כזאתי. אבל מה נעשה. כל אחד יש לו כל הזבל בשנה זאתי. הוא מוציא החוצה בחג הזה. כל סוגי הזבל זורקים. אפילו חומר בניין של הבית הוא זורק אותו בחוץ. אבל אם רואים חומרי בניין על ערמה, חייבים להרים הכל ביחד. לא יכולים להשאיר חומר בניין בצד וזבל בצד".

יש גם יהודים

מחמוד חמדן עטיטי, בן שישים, מפוור, הוא אב לשלושה וסב לשבעה. עובד עם מריצה. אוסף שקי זבל. לפעמים מטאטא. שלוש־עשרה שנה עבד בעירייה, עכשיו עובד אצל קבלן. (אברם: "עזב את העירייה כי הגיע הזמן שלו ויצא לפנסיה. היה עובד שלי, דרך אגב. גם קצת עשה בעיות. אני חושב שאני זרקתי אותו").

"מעל גבלן", עטיטי עושה חישוב, יוצא לו לקבל שלוש מאות עד ארבע־מאות שקלים בחודש. אם היה רוצה להיות פועל ניקיון בכפרו, פוחר, לא היה מוצא עבודה. לא מעליב אותך לנקות זבל של יהודים כל יום, אני שואלת. "לא לא לא לא לאאאא", הוא משיב. עלי, הטרקטוריסט, מגיע שוב ומתערב: "אפילו־היה עובד במזבלה אין מה להתבייש". אני: אבל למה שהיהודים לא ינקו את הזבל של עצמם? עלי: "יש, יש יהודים שמנקים, פה באיזור. בעיריית באר שבע יש יהודים מנקים ברחובו עם מטאטא, עם עגלהו, עם הכלו". עטיטי אומר משהו בערבית. מה הוא אמר? "אמר שהיהודים עובדים יותר טוב מהערבים אפילו".

ואכן, יש פועלים יהודים. כעשרים פועלים, מתוך מאה וחמישים, הם יהודים. מכל העדות. כמה אתיופים, כמה מרוקאים, תוניסאים, הודים, שני פולנים. "שני הפולנים", אברם אומר, "הם בני חמישים בערך, וכל החיים שלהם עובדי ניקיון". אנחנו עדיין בשכונה ד'. אשה אחת עבת בשר מאוד, מזהה את הרכב של העירייה, דוחפת קלות, בבעלות ידידותית, את אחד הפועלים, מצביעה לעבר וצועקת לאברם: "הוא מאה אחוז עובד טוב". האיש, זקן ועגול פנים, כמו ליצן משועשע, מחייך חיוך גדול.

איך קוראים לך?

"האשם".

האשם מה?

"האשם מסטיק".

בן כמה אתה?

"בן שישים ושש. מחברון. חמש שנים עובד. מרוויח מאתיים חמישים שקל לחודש".

איך העבודה?

"וולה, ככה ככה, בסדר".

יצחק מתנה: "יש הרבה ערבים וזה מאוד מפריע לנו"

משמאל, המנהל אברהם זקונט: "האשפה העסק הכי חשוב בעיר". מימין, יוסף ברקת: "הספרדים עושים יותר זבל מאשכנזים".

מהפכה קטנה בעיריית באר שבע

עובדי העירייה הערביים אינם נחשבים לעובדים מן המניין. הם גוף חיצוני ונחות מכל בחינה אפשרית – תנאים סוציאליים, מתנות לחג. ועד העובדים של עיריית באר שבע החליט לנסות ולשנות את המצב. הוועד רוצה שהעובדים הערבים יהנו מכל מה שמספק הוועד לעובדים יהודיים.

העובדים הללו משלמים "מס ארגון" ללשכת העבודה בחברון. הכסף אינו מאפשר להם אף לא הטבה אחת. הוא פשוט מקוזז מהמשכורת ונעלם. בחודש האחרון הגיעו כמה פועלים ערבים לבוס שלהם – אנדרי אוזן, סגן מנהל האגף לשיפור תנאי העיר, וביקשו להיחשב כעובדים מן המניין. אוזן – גם יו"ר ועד עובדי העירייה, הסכים מיד. בעת כתיבת שורות אלה מתכוון אוזן להביא את ההצעה בפני חברי הוועד, והוא בטוח שתאושר.

בינתיים, בעצתו, חתמו כל העובדים הערבים, עד האחרון שבהם, על מכתב "בקשת הסתפחות". הם ישלמו מס ארגון לוועד, ויהנו מבחינה חברתית ומקצועית מכל מה שיש לעירייה להציע: פעולות תרבות, שי לחגים, הגנה של הוועד.

אנדרי אוזן הוא איש ליכוד מוצהר. בהרבה עיריות ומועצות יושבים ראשי ועדים מן המערך, אבל דווקא אוזן הוא החלוץ בעניין זה.

"אני לא רואה בזה נושא פוליטי", הוא אומר. "עובד הוא עובד, מגיעות לו הזכויות שלו, מגיעים לו תנאי עבודה הוגנים. לא מעניין אותי אם הוא יהודי או ערבי. אין בזה שום קשר לליכוד־מערך".

אוזן אומר שבכל תפקידיו — באגף לשיפור תנאי העיר ובוועד — הביא לקשר קרוב יותר עם העובדים ולאיכפתיות רבה יותר. "בעיריות אחרות לא נוצרה מערכת יחסים אישית כמו אצלנו", הוא אומר. "לכן, אולי, לא היתה מעולם יוזמה כזו".

"אבל למה היהודים לא ינקו את הזבל שלהם?"

הילד יקבל חינוך יפה

יצחק מתנה, פועל יהודי, בן 38, ארבע־עשרה שנים בעירייה. אב לארבעה. "ארבע משמרות כל יום אני עושה. אני עושה שעות נוספות. משמרת לילה אני קם בשתיים, עד שאני גומר את הסידור, ואז אני מתחיל עוד משמרת. לא, לא יוצא לי להיות בבית. מאתמול לא הלכתי הביתה לנוח".

יש לו חיוך מבויש, וגוף צנום שהורגל להיתלות בגמישות על האוטו־זבל. יחד עם שעות נוספות הוא מגיע לשש־מאות, שש־מאות חמישים שקלים בחודש.

זה לא פחות מדי כסף ליותר מדי עבודה?

"מה לעשות. זה כדי לאכול את החתיכת לחם".

למה עובדים פה בעיקר ערבים?

"יש הרבה ערבים, וזה מאוד מפריע לנו. למה כי עוד מעט ימסרו את כל העבודה לקבלן, הקבלן נותן לערבים מעט כסף ואז העבודה שלנו פחות שווה".

כששואלים אותך במה אתה עובד, מה אתה אומר?

"אומר עובד ניקיון. למה להתבייש? לא מתבייש בשום דבר. אני עובד גם במטאטא ורחובות אפילו ולא מפריע לי כלום. העבודה מעניינת אותי ואני מבסוט מהעבודה הזאת. יש נהגים טובים, יש יחסים טובים עם הפועלים".

מה אנשים זורקים, בעצם?

"תאמיני לי, שום דבר. רק זבל".

לקחת פעם את הילדים לעבודה?

"לא".

הם לא ביקשו אף פעם לבוא איתך? לעלות על האוטו זבל?

"אני לא יתן לילד שיעלה לי לאוטו, שיראה דברים כאלה. אני רוצה שהילד שלי יצא לחינוך יפה. יש לי ילד בכיתה ד', יודע אנגלית, יודע הכל".

שלום ובוקר טוב

בשכונות העניות יותר, ד' או דרום, לפועלים יש פנים ושם מדברים. הקשר עם יצרני־הזבל הוא הדוק יותר. בשכונה ה' או בווילות מצדה — הם מבחינת אוויר. הפועל הערבי יכול לראות תחבושות מוכתמות, מכתבי אהבה, שיירי עוף, ואת קופסאות השימורים שהשלכתם אתמול. העניין הזה יכול היה להיות מביך מאוד, לוא היו לו שם ואישיות. אבל שקיות הזבל הלבנות שמחלקת העירייה נעלמות מעצמן. בלילה נוברים בהן החתולים והכלבים ומפזרים את תכולתן על המדרכות. אבל בבוקר יבואו יוסף, או אומר, או עטיטי, ויאספו במריצות את הכל.

אצלנו בשכונה (דרום), יש פועל קבוע שאוסף את השקיות. זקן וכעסן, לא יודע מלה עברית, אבל אם תוציאו את השקית בערב, במקום בבוקר, כך שבמשך הלילה תתפזר תכולתה — הוא ידפוק בדלת ויגעץ בכם מבט כעוס מאוד ומוכיח מאוד. כשהוא רוצה קפה הוא מדגים תנועות שתייה ומישהו מיד מוציא לו ספל קפה. לפניו היה פועל אחר, זקן יותר, שהיה מגיע בבוקר, מתכרבל בתוך המריצה, וישן שינה עמוקה עד הצהריים. הדיירים היו מביאים את השקיות בשקט סמוך למריצה, כדי שלא יתעורר. לפועל הנוכחי אין שם — זה יהיה כבר מוגזם. אבל יש לו תווי פנים משלו, ואומרים לו שלום ובוקר טוב. בשכונות היוקרה לא היה זוכה גם לזה.

רצה להיות מורה

את יוסף ברקת מספר אחד אנחנו פוגשים בידה, שכונת יוקרה. שבע שנים הוא עובד בעירייה. בן 25, נשוי ואב לשניים. מרוויח "שלוש, שלוש וחצי", ברוטו, וזה כולל כשלושים שעות נוספות בחודש. "אני קם בבוקר ברבע לארבע, אוכל, יוצא לתחנה בכפר, מחכה לאוטובוסים של הקבלן שהיו. האוטובוס בא ברבע לחמש, באים לפה, עובדים עד שתיים וחצי. לא, עבודה לא קשה, אבל הכסף קשה. לא מרוויחים כסף טוב. אין לו איפה לעבוד חוץ מפה. גמרתי בגרות ובאתי לפה".

אדם עם בגרות עובד כפועל ניקיון?

"מה אני אגיד? יש אצלנו רופאים, דוקטורים, שאין להם עבודה. המצב קשה, אני צריך לחיות. לאיפה אני אלך? במדינת ערבים לא מקבלים אותנו. רק פה, בישראל. בעיריית חברון לא לוקחים הרבה מנקים כמו אצל היהודים. אם הייתי פועל ניקיון בעיריית חברון גם כן הייתי מרוויח עד שלוש־מאות שקל. אבל פה ברוך השם נותנים לנו לאכול, נותנים לעבוד".

כשהיה ילד, אומר יוסף ברקת, רצה להיות מורה. למה לא הלך לסמינר מורים? "המצב קשה. אין לי כסף. התחתנתי ואני קטן, בן עשרים ואחת. ואין לי כסף. יש לי ילד וילדה. הכסף שהיה לי הכל שילמתי לאשה.

"היהודים מוציאים הרבה זבל בפסח. בפסח יש להם דת שלהם ככה. אוכלים, עושים. רק הספרדים מוציאים הרבה זבל. יש פה אנשים רומנים ורוסים, כל עשר בלוקים ממלאים מכולה אחת. ואת הספרדים — כל בית אחד ממלא עשר מכולות. הנה, פה כל הבלוק רומנים ורוסים. הם לא זורקים בכלל".

מתנות, זכויות סוציאליות, יש לך?

"מהן?"

מתנות. זכויות סוציאליות.

"לא, לא מקבלים כלום. גם לא מתנות לחגים. מורידים לנו ועד מהמשכורת. אבל הערבים לוקחים. לשכת העבודה של חברון גונבים את זה ולא נותנים לנו כלום. לוקחים את הכסף בלי לשאול. מה אני יכול לדבר. עכשיו כתבנו מכתב לאנדרי אוזן (יו"ר ועד עובדי העירייה) שיקחו לנו את הכסף של הוועד, ניקנו לנו מה שהם קונים לעצמם".

לא מעליב אותך לנקות כל החיים שלך זבל של יהודים?

"לא לא לא לא לא לא. למה כולנו ילדים אחד, אברם אבינו אבא של כולנו. ערבי־יהודי זה היה מזמן, עכשיו כולנו אחד".

לא נבחנים ב„בגרות"

יעקב אנוך: „ליום הזה אין כל משמעות"

בחצר תיכון עירוני „שלוה" ברחוב דוכנוב, תלמידות בתלבושת מאוד בלתי אחידה, רבות מהן מאופרות איפור לגמרי לא קל, מתחרדנות בשמש של אפריל. במרחק קטן מהן נרדמים על הבטון, בצל המקלט, כמה תלמידים.

שאלת האחד במאי מתקבלת בצחקוקי מבוכה. ליטל מלר (י"א) מוכנה הראשונה:

„מדוע יש החג הזה...? לכבוד השחרור של הפועלים, אני חושבת. מרגיש את השחרור של הפועלים".

שחרור ממה?

ליטל: „מהעבדות אני חושבת. עד אז הם היו עבדים, אני חושבת. וההחופש שנותנים בבתי הספר זה בגלל השחרור הזה. אני אקח חופש, אני חושבת. בעצם תלוי מה יעשו החברה."

ואם תקחי חופש מה תעשי עם היום הזה?

„הלך לים, אני יודעת?"

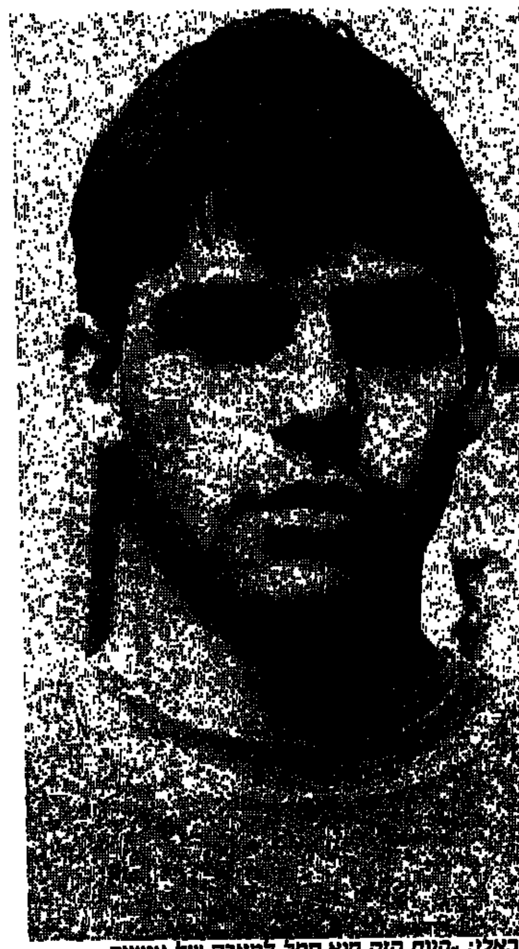
ניר מיכאלי: „היום הזה הוא סמל למאבק של אנשים משועבדים"

גם רחלי (י"ב) שאבא שלה הוא לא פועל, היא מדגישה, אלא עיתונאי בעיתון הונגרי ועובד באחד במאי, ובבית שלה „כן מדברים כזה לפעמים בעניינים כאלה" יודעת כמו ליטל, שה„אחד במאי הוא יום של שחרור ממשהו... יום כזה שמאחד את כל הפועלים ולכולם במדינה יש יום שלהם, או למה לא לפועלים?" היא גם יודעת ש„בפולין בחג הזה יש תמיד הפגנות ובלגנים".

רחלי לא מקבלת את הרעיון לבטל את החופש ביום הזה ולקיים בבתי הספר יום לימודים רגיל: „למה לבטל...? אז מה אם אנחנו לא יודעים בדיוק למה, על חגים לא עושים בחינות... חופשים אסור לבטל... וביסודי זה היה תמיד חופש והיינו מביאים פתק מההורים."

גד בלזברג (י"ב„תניק) גבה קומה ושחרחר נזעק על-ידי חבנות מתנומתו: „תשאל אותו הוא בטח יודע".

גד: „האחד במאי הוא חג הפועלים ומציינים אותו במצעדים ובחגיגות ובימי חופש בבתי הספר... משהו שקשור במהפכה הרוסית שמיגרה את השלטון של הצאר והתחיל השלטון של לנין". גם גד ייקח חופש: „חופש לא לקחת?!"

הידעת?

אחד במאי,

חג בינלאומי של פועלים, אגודות מקצועיות ומפלגות סוציאליסטיות. בתקופה העתיקה נערכו ביום זה ברומי תהלוכות עממיות, לעמים הקלטיים הקדומים היה זה יום חג מיוחד. האחד במאי שימש גם יום של חגיגות ותהלוכות מחוץ לעיר באנגליה של ימי-הביניים וכן בתקופת הטיודורים. בין החגים הללו, שהיו מיוסדים על מיתוסים שונים, ובין האחד במאי כחג הפועלים, אין קשר ברור. יש המייחסים את יסודו של זה האחרון לרוברט אואן הידוע כ„סטף ורטהיימר" של המאה ה-19 (באנגליה) שקיווה שהאחד במאי 1833 ישמש התחלה לתקופה חדשה בתולדות האנושות. למעשה כרוך יום זה במלחמת הפועלים ליום עבודה בן שמונה שעות.

ב-1884 החליטה ברית הפועלים הכללית (National Labor Union) בארה"ב, שהאחד במאי ישמש יום הפגנה להנהגת יום עבודה בן שמונה שעות. בכינוסה הראשון של הפדראציה האמריקנית של הפועלים (1887) הוחלט לקבוע את האחד במאי כחג-העבודה וכיום-זיכרון לקרבנות המלחמה על יום עבודה של 8 שעות. בוועידת הפועלים הבינלאומית בפאריס, 1889, שהקימה את האינטרנציונל השני, הוחלט עפ"י הצעת נציג צרפת לקבוע יום אחד להפגנת הסולידאריות הבינלאומית של הפועלים בכל העולם, ולשם כך נקבע יום זה. הוא הוחג לראשונה בכמה ארצות ב-1890 (באנגליה – 1892). הפועלים היהודיים המאורגנים חגגו את האחד במאי לראשונה בווילנה, 1892. בא"י חגגו אותו לראשונה בראשון לציון, 1906. בכמה מארצות אירופה שימשו הפגנות הפועלים, שנערכו ביום זה, גורם להתנגשויות דמים עם המשטרה. באיטליה הפאשיסטית נאסרה חגיגת האחד במאי, אך זהו חג רשמי ברוסיה הסובייטית, וכן היה גם בגרמניה הנאצית. בארה"ב ובקנדה אין האחד במאי נחוג כלל, כיוון ש„יום העבודה" בארצות הללו נחוג ב„שני בשבוע" הראשון בספטמבר, והוא בחזקת חג כללי של האוכלוסיה.

אילן וגנשטיין: „אני מאמין באחד במאי. באתי ממשפחה של פועלים"

אסף אמדורסקי, כתה י', בטוח ש„זה יום הפועלים". מעבר לקביעה הזו פג ביטחונו: „אף פעם לא דיברו אתנו על היום הזה בבית-ספר וחוץ מזה אני לא פועל והורי לא פועלים". אבל אם יהיה חם, כמו גד, „לפי מזג האוויר", הוא יילך לים.

ליעל כהן (י"ב), נערה שחרחורת וצחקנית עם ציורים מעניינים על חולצת הטריקו הלבנה שלה, יש הצעה חשובה מבחינת הים: „אני חושבת שצריך להעביר את האחד במאי יותר קרוב לקיץ. שכבר הרבה יותר חם בחוץ. תאר לך שבדיוק יירד גשם. יהיה כזה באסה!"

יעל תומכת בגירסה, שהאחד במאי קשור איכשהו לקומוניסטים ולרוסיה: „פעם לימדו אותנו דבר כזה" היא נזכרת. „אבל בסך הכל זה לא ‚בבגרויות', אז למה שאני אלמד על זה?" ובנושא הדגל האדום: „אני חושבת שזה בגלל שהקומוניסטים ברוסיה שפכו את הדם של הפועלים..".

מי שפך דם?

„הקומוניסטים, בטח..."

„ובכלל", היא מציינת, „דגל אדום זה מבטא סכנה. כמו בים שדגל אדום זה סכנה, אסור להתרחץ".

מירב חבני, (י"ב), שתעשה באחד במאי יום שינה, מתנערת עם חלכה ומצטרפת לדיון:

„רוב האנשים בעולם הם ממוצא פועלי וזה היום שהם מזדהים עם יתר הפועלים וביום הזה הם נלחמים לדברים שצריך לשפר, נלחמים לדברים סוציאליים שצריך לשפר. ההורים שלי פועלים אבל לא חוגגים, כי אין להם זמן לזה ובטח יעבדו כי הם לא יכולים להרשות לעצמם לקחת חופש. אני לא מתכוונת להיות פועלת, לכן אני לא מתעניינת ולא שאלתי וגם אף פעם לא לימדו אותנו. אולי ביסודי, לא זוכרת".

אורית (י"א), נערה מטופחת מאוד, מסבירה מדוע תיקח את החופש:

„למדתי מהורי שצריך ללכת עם כל העם. אז אני כזו שהולכת עם העם. אם העם כולו הולך באחד במאי לחופש, למנגל ... אז אני גם כן הולכת, למה לא?"

גם לדעתה של אורית „האחד במאי" זה משהו שקשור לרוסיה. „אבל עוד לא למדנו את זה".

דרור לוינסקי המנומש, שאבא שלו קבלן בניין וגר, לדברי חבריו, בשיכון יוקרה מול מגדלי דוד, יש לו הרהורים ביחס לחופשתם של הפועלים ביום הזה:

„זה טיפשי שישבו כל היום ולא יעבדו. אם הם רוצים שיעשו חגיגה בלילה בכיכר מלכי ישראל. זה המון הפסדים למדינה היום הזה".

נער רזה בשם עופר ארוך, לבוש בג'ינס עם קרעים מסוגננים בדיוק בברכיים, אופנה אחרונה כנראה, בתוספת של שלושה עגילים באוזן ימין — „אבל הוא נחמד, לא מזיק" אומרים עליו חבריו, מוחה קשות על הרעיון שהועלה כאן על ידי מישהו להעביר את האחד במאי לקיץ:

„מה פתאום בקיץ? עוד יעבירו לנו את אחד במאי לחופש הגדול כשבכלל יש חופש".

נער בשם טל בריקאי (י"), המוגדר על-ידי עצמו כ„הכי אינטליגנטי בביה"ס שלוה" מציע את גירסתו:

„קשור משהו למהפכה ברוסיה ב-1917. הקומוניסטים החליטו לחגוג אותו לציין את המהפכה שלהם. וכל אדם צריך לציין את היום הזה וללכת לים, וחוץ מזה יש המנון האינטרנציונל... אתה יודע לשיר אותו...? אם אתה לא, אז למה אתה בא ושואל אותנו...?"

מורים מאיר, (י"ב), שעלתה מרומניה מסכמת את הדיון ב„שלוה":

„ברומניה זה היה יום של חג לאומי... יום של שוויון ושחרור הפועל מכבליו. להרגיש את השוויון והסולידריות בין העובדים והמעמדות הפשוטים. אבל אני, אישית, לא בער זה. אני הייתי במדינה עם דגל אדום וזה הספיק לי".

„היום הזה, נדמה לי, שייך לתנאים שיש לפועלים, כמו ימי הבראה וחופש שנתי וימי מחלה שמגיעים להם. אז הפועלים מגיע להם עוד יום חופש, אז קבעו לזה את אחד במאי". מה יודעים וחושבים תיכוניסטים בתל-אביב על האחד במאי.

מאת עמירם כהן

צילם אנדרה ברוטמן

רותי דול: „בשיעורי מחנך מדברים על כספים וגביית כספים"

בבית הספר המקיף, שבעבר השתייך לזרם העובדים, הממוקם בצפון ת"א, הנערה היפה והנעימה מכיתה י"א, הרושמת בפתח בית הספר (מסיבות ביטחוניות) את פרטינו, מפתיעה אותנו:

„אני אקח את החופש למרות עומס הלימודים, כי לאמא שלי זה מאוד חשוב האחד במאי. אמא שלי נולדה באמריקה ואבא שלה היה פועל, והיא תמיד סיפרה לנו על משכורות הרעב שהיו לפועלים, על התנאים הנוראים שהיו לפועלי המכרות, על מאבקם של פועלי הרכבת שרצו להתאגד ולא נתנו להם ואיך שעל העניין הזה נשפך שם דם של פועלים. והאחד במאי זה לציון הניצחון של הפועלים, של פועלי אמריקה על המעבידים. פה בבית הספר אף פעם לא הזכירו את היום הזה, רק אמרו לנו: מי שרוצה יום חופש שיביא פתק".

„לדעתי, אם הפועלים רוצים להצדיק את עצמם ואת האיגודים שלהם, הם דווקא צריכים לעבוד באחד במאי ולבטא בזה את היום הזה. דווקא על-ידי עבודה".

מירה פסח (י"ב): „אני מתכוונת ללמוד באחד במאי, לפי דעתי היום הזה הוא חג הפועלים מכל העולם שבו הם מביעים את גאוותם על היותם פועלים..."

זו גאווה להיות פועלת?

„לא... אני באמת לא חושבת שאהיה פועלת. לא בארץ ישראל של 1987 עם מה שמשלמים להם."

יעקב אנוך (י"א): „אני לא אקח חופש, מתוך שהגעתי למסקנה שמבחינה לאומית זהו בזבוז שעות למשק המדינה ובזבוז שעות לימוד. ואני כבר אתפלל לחופש את החופשים שלי בימים אחרים. בסך הכל, נראה לי, שליום הזה אין כל משמעות אצל מרבית האנשים במדינה והם סתם הולכים לים או הולכים לקניות. בסיבה המבורכת הזו של יום הפועלים".

ידעת אי פעם מדוע חוגגים את היום הזה?

יעקבן: „כל תשובה שאענה לך תעשה צחוק מעצמי, כי ברגע זה חבר שלי לחש לי שהאחד במאי נוסד לזכרם של פועלים שנהרגו באיזו הפגנה בשיקגו ואחד הפועלים שנפצע שם הניף את חולצתו המוכתמת בדם וזו הסיבה לדגל האדום. אבל ייתכן שהסיפור הזה הוא בדיוק כמו הסיפור של „טוב למות בעד ארצנו" של טרומפלדור. בטח. פעם דיברו איתנו באיזה שיעור אבל כל מה שלא הולך לבגרות, 90 אחוז מהחומר הזה אף אחד לא זוכר. ואם רוצים שיזכרו את אחד במאי שיכניסו את זה לבגרות כמו שהכניסו את השואה. בכלל, בהיסטוריה, כל מה שלא „תולדות עם ישראל" — כמעט לא מלמדים אצלנו".

רון קרייטלר: „היום הזה בגלל עשרים שנה שלטון מפא"י"

רותי רול (י"ב): „בבית הספר היסודי התעסקנו במין דברים כאלה כמו האחד במאי וכל מיני ימים מיוחדים. בתיכון לא מדברים על נושאים כאלה.

„גם בשיעורי מחנך אין זמן לדבר על נושאים חברתיים או לאומיים. כלומר, כשיש כבר שיעורי מחנך, מדברים על בעיות של כספים וגביית כספים ובעיות משמעת של הכיתה. יש לי איזו אסוציאציה של חופש ופועלים אבל פרטים מדויקים לא מסרו לנו...

רון קרייטלר (י"ב): „את היום הזה ייסדו לאחר אותה הפגנה בשיקגו והרוסים, כנראה, אימצו להם את היום הזה. ואצלנו, רק בגלל שהיה כאן עשרים שנה שלטון של מפא"י הפכו את זה ליום לאומי. ומצידי שיבטלו את היום הזה. כי אין, לדעתי, מקום לחגים של מעמדות. פועלים זה לא עדה וזה לא כמו המימונה ושלא ישנו. היום יש לפועלים האחד במאי ומחר יעשו העשירים את יום העשירון העליון".

אלכס הלביין: „היום הזה לא אומר לי כלום"

בינתיים אוסף המנהל כמה מהתלמידים הבוגרים לשיחה רצינית על היום. כצפוי במקרה כזה, המדגם הוא מקרי, אך גם מוטה לטובת הרציניים שבין התלמידים. גם ביניהם נמצאו בודדים בלבד, ברובם חברי תנועות נוער שידעו על מה וכה היום הזה, שבזכותו מגיע להם „יום ים".

אלכס הירשביין (י"ב): „אני אבוא לבית הספר באחד במאי גם מתוך שאני לפני הבגרות אבל בעיקר מתוך שהיום הזה לא אומר לי כלום וגם בעבר לא חגגתי אותו במיוחד. זהו חג של פועלים ולא רואה בו חג שלי. אם כי את החופש אני מוכן לקבל, למה לא.

אילן וגנשטיין (י"ב): „אני מאמין באחד במאי מתוך שבאתי ממשפחה של מעמד הפועלים והורי ותיקי בזרם העובדים ובשבילם זה יום חשוב. ואני אקח את יום החופש כהודעה, ולא כדי ללכת לים, ואם תהיה הפגנה אלך להפגין את הזהות שלי עם העובדים, רק שלצערי השנה אין הפגנה".

ניר מיכאלי, „אני חניך תנועת נוער (הנוער העובד) ואני יודע שהיום הזה נהוג לציין את ניצחונם של פועלי אמריקה במאבקם ליום עבודה של שמונה שעות, וכל אלה שמדברים לאן נגרר האחד במאי נהנים מאוד מהישג הזה... וכל עוד שבעולם יש אנשים שעובדים בתנאים מחפירים כמו בדרום אמריקה למשל, יהיה היום הזה סמל למאבק למענם..."

ובסיום, בחצר, פוגשים את נמיר מכיתה ו' שאומר לנו „האחד במאי... אני לא חוקרתי. אבל היום הזה, נדמה לי, שייך לתנאים שיש לפועלים כמו ימי הבראה וחופש שנתי וימי מחלה שמגיעים להם גם אם הם בריאים. אז הפועלים, היה מגיע להם עוד יום חופש, אז קבעו לזה את אחד במאי וזהו".

לא מעוניינים

דומה כי פשוט יותר לחדור ל„בור" בקריה בת"א מאשר לחצר של בית-ספר תיכון עירוני בתל-אביב. המנהלים לא יאהבו אותך מסתובב בחצר בית ספרם ושואל שאלות את התלמידים. מין חרדה בלתי מוסברת ממה שיאמרו תלמידיהם, ומדוע לא נותנים להם, בשקט, לגמור את ה„בגרויות" (בחינות הבגרות בשפת התלמידים).

„מה אתה מצפה מהם שידעו", משיב באירוניה מנהל תיכון יוקרתי בצפון העיר, תיכון שהשתייך בעבר לזרם העובדים. „זה אינו נושא שנלמד ונבחן בבגרות ואפילו לנושאים, שהם אצלנו בסדר עדיפות גבוה בהרבה מהאחד במאי, כמו מגילת העצמאות, אנחנו לא מגיעים איתם לדיון רציני. ואני לא מדבר על אותם תלמידים שאת מלות „התקווה" הם אינם יודעים".

וגם כשאתה מצטייד, לבסוף, בכל האישורים הנדרשים כדי שתוכל לשמוע מתלמידי ישראל את הסיבה ליום החופש שהם רשאים לו (אישור מדובר העירייה, אישור ממר שטיין, המפקח המחוזי, אישור מדובר משרד החינוך בירושלים, מר כהן), אתה מתבקש להתחייב לפני המנהל ששמו ושם בית ספרו לא יוזכרו לא בשם ולא בכינוי ולא בתצלום.

מנהלים אחרים, כמו מר אברהם שריד, מנהל תיכון עירוני ו' „רוגוזין" (יפו), לא לוקחים שום סיכונים. שום פתחון-פה לתלמידיהם, למרות כל האישורים: „באמת, אנחנו לא מעוניינים. „אחד במאי" זה נושא פוליטי וכל אחד ועמדתו, ואני לא מעוניין בנושא הזה בבית ספרנו".

על-פי חוזר המנהל הכללי שהופץ כבכל שנה, בבתי הספר, רשאי כל תלמיד להיעדר מלימודיו באחד במאי, בתנאי שיביא אישור בכתב מהוריו שהסיבה היא „האחד במאי". גם המורים יורשו להיעדר על סמך הודעה מוקדמת בכתב, שתימסר למנהל בית הספר.

במרבית בתי-הספר היסודיים בחינוך הממלכתי, לא מתקיימים לימודים באחד במאי וכך גם בחטיבות הביניים. בתיכון נוצר מצב של „חצאי כיתות" ולפי הפורום שנוצר והמורים שמתייצבים „תופרים" את תכנית הלימודים לאותו יום. בדרך כלל, חזרה למבחנים והכנה ל„בגרויות". ישנם מורים שמתחכמים וקובעים דווקא ביום זה מבחנים, ובכך מחייבים את התלמידים להיות נוכחים.

מנהל בתיכון מסביר, מדוע לא מקובל בבית ספרו להקדיש ביום זה שעה לדיון או ויכוח על האחד במאי ומשמעותו:

„תראה, מרבית המורים שהיום הזה הוא יום משמעותי עבורם, בעיקר אלה מהגברדיה הוותיקה שעוד לימדו בזרם העובדים, ממשיכים את זכותם נעדרים. ואלה מהמורים שכן באים אין להם, בדרך כלל, כל עניין לשוחח על היום הזה שאינו אומר להם דבר".

כל יום

7.5.87—1.5.87
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

1.5.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 קשת וענן — חלום ישן מדינה חדשה (כ)
08.40 מסך לספרות (יסודי) — לאן נעלמת השמש
09.00 מוסיקה ד'-ו' — צלילים צעירים
09.20 לשון ותקשורת ג'-ה' — השוואה 2 (כ)
10.05 חשבון ו' — מלבן הקסם
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק — לא לפחד ולספר הכל
11.00 מדעי הטבע (יסודי) —הבונה
11.15 חברה ותרבות (יסודי) — קשת וענן — חלום ישן מדינה חדשה (כ)
11.45 טלטקסט — עד כאן — „אתמול במשפט דמיאניוק" —שידור חוזר מיום ה' 30.4.87 (כ)
12.15 חברה ותרבות (ע"י) — מגילת העצמאות
12.45 מוסיקה (ע"י) — העשרה
13.15 האוניברסיטה הפתוחה
13.45 טלטקסט — עד כאן — חדשות
13.50 גברת פלפלת — שידור חוזר

פול ניומן, בסרט הקולנוע „הפרס" (22.15)

14.00 המכרות — פרק ו'
14.30 משפחת פליטר פרק 16
15.25 מפגשי בראשית — פרשת תזריע מצורע — שיחתו השבועית של הפרופ' ישעיהו ליבוביץ
15.40 מאה ציורים מפורסמים
16.00 ערב חדש - מוסף לשבת
16.30 קיצור החדשות (ערבית)
16.32 ספינת האהבה
17.20 לקט שירים
17.30 סרט ערבי
19.20 על המרקע (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 שבת שלום — תכנית לליל שבת מגישים אברהם בורג ואלעזר שטרום. התכנית עוסקת בנושאים העולים מתוך פרשת השבוע ונוגעים גם בעניינים אקטואלים. בתכנית משתתפים זמרים ואורחים. הערב פרשת תזריע־מצורע.
20.15 יומן
21.15 ממני — תכנית ראיונות
22.15 סרט קולנוע — „הפרס" (ראה הפניה)
00.25 פסוקים לשבת
חדשות הלילה

סרט קולנוע — הפרס. *סופר אמריקני מובשר, הובב נשים ואלכוהול, זוכה בפרס נובל. הוא בא לשטוקהולם כדי לקבל את הפרס, ומוצג במדען מפורסם שגם הוא עומד לקבל פרס נובל. מתברר שהאיש המציג את עצמו כמדען אינו אלא מתחזה. הסופר לאחר שגילה זאת עובר דרך ארוכה של הרפתקאות סבוכות ומוזרות, עד שהוא מצליח להגיע לטקס חלוקת הפרס. מותחן הוליוודי שהופק בשנת 1963. בתפקידים הראשיים: פול ניומן, אדוארד ג'י רובינסון, דיאן בייקר, ואלקה זומר. שעה — 22.15*

שבת טלוויזיה

2.5.87

ערב יום הזיכרון
לחללי מערכות ישראל וצה"ל
16.00 רכס השפרל — סדרה חדשה. מערבון קלאסי, שבמרכזו משפחת מתיישבים לכנה, הרוצה לקבוע את מושבה באריזונה.
16.52 סרט — קיץ 36 — חלק א'. סרט המתאר משפחה בורגנית מול חבורת אנשים ממעמד הפועלים, אשר נפגשים בקיץ 1936.
18.25 למשפחה (ערבית)
18.55 אורח באולפן — ערב יום הזיכרון, לילית נגר מראיינת את ח"כ אמל נסאר אלדין — אב שכול, שבנו נפל בעת שירותו הצבאי. (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 מותי בא לי פתע — קריאת שירים מתוך עיזבונם של חיילים שנפלו במלחמות ישראל. שחקנים יקראו את השירים בליווי קטעי נגינה בפסנתר.
20.30 איך נזכור אותך? — התכנית עוסקת בגישות שונות של זיכרון והנצחה, של הורים ובני משפחה ושל חברים
21.00 מבט לחדשות
21.30 טקס הדלקת נר הזיכרון לפתיחת אירועי יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל — שידור ישיר מן הכותל המערבי בירושלים. הטקס נערך בהשתתפות נשיא המדינה, הרמטכ"ל ונציגי המשפחות השכולות
21.50 „לחיות עם הכאב" - סרטו של חיים יבין (ש"ח)
22.40 עקדה — דרמה לטלוויזיה, מאת עירא דביר. במאי רוני ניניו. הדרמה מתארת את סיפור חברותם של שני

יוסי ידין, בדרמה לטלוויזיה — „עקדה" (22.40)

אבות שכולים — שטרן ובנץ — שאיבדו את בניהם במלחמת יום הכיפורים. זו חברות שלא היתה נוצרת בין שני טיפוסים הבאים מעולמות כה שונים, לולא „שכנותם" לקברים. פגישותיהם מזדמנות רק בבית הקברות. מחוץ לחלקה הצבאית הם חיים בעולמות נפרדים. בתפקיד שטרן — יוסי ידין, בתפקיד בנץ — גבי עמרני. הדרמה צולמה 8 ימים בחלקה הצבאית של בית קברות באחד הקיבוצים בצפון הארץ. חבריו ביקשו להישאר בעילום שם.
23.50 פסוקו של מקום — מבט אל שער הגיא
חדשות הלילה

ראשון טלוויזיה

3.5.87

יום הזכרון
לחללי מערכות ישראל וצה"ל
09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
09.05 יהיה בסדר — סרט על חייו של תובל גבירצמן ז"ל (תולי) שנהרג בשדה התעופה בבירות כשניסה להציל חיילים שהופגזו. (כ).
09.45 קינה — להקת ענבל מבצעת ריקוד על האבל של האם והרעיה.
10.00 נזכור את כולם — לקט שירים ליום הזכרון (כ).
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 קשת וענן — חלום ישן מדינה חדשה — המשדר מתאר את הכיסופים לארץ ישראל, את המצב בארץ ובגולה טרם הקמת המדינה ומעמד ההכרזה של מגילת העצמאות ב־ה' באייר תש"ח. התוכנית מציגה את מקורותיהם של הדגל וסמל המדינה (כ).
14.40 שמוליק של זהרה — המחזה מבוסס על פרשה אמיתית שארעה בשנים שלפני פרוץ מלחמת השחרור.
15.55 קשר משפחתי.
16.45 מחול — הקינה של דניאל ארמה — עפ"י שיר של נתן זך. מבצעים: סדנת המחול של מרכז ספיר בקונסרבטוריון כפר־סבא.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית. מוצאי יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל וליל יום העצמאות
17.30 רמי — אלבום זיכרון — סרט תעודה לנוער, לציון יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. הסרט מעלה את סיפורו של רמי־ברעלי.
18.00 מי יצלצל קודם - דרמה

צ'רלס ברונסון, בסרט הקולנוע „הבריחה הגדולה" (23.10)

דוקומנטרית על מערכת היחסים שמתפתחת בין אח בוגר וילד יתום־מלחמה. (בשחור־לבן, ש"ח).
18.30 „לזכור הוא מן תקווה" - משדר מיוחד, בהשתתפות המשורר יהודה עמיחי (בשחור־לבן).
19.00 חדשות (ערבית).
19.30 מהדורת חדשות.
19.45 טקס הדלקת המשואות לסיום יום הזיכרון ופתיחת חגיגות יום העצמאות — שידור ישיר מהר הרצל בירושלים. השנה עומד הטקס בסימן האמנויות היפות. מדליקי המשואות מייצגים את תחומי האמנות השונים: אמנות הבימה, מוסיקה, האמנויות הפלסטיות ספרות ומחול. תלווה את הטקס המקהלה של התזמורת הפילהר־מונית הישראלית.
20.45 פתיחת שידורי החג מאולפן עצמאות.
20.50 ברכת נשיא המדינה לרגל יום העצמאות.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אולפן עצמאות — ראיון עם ראש הממשלה.
22.00 תכנית בידור מרכזית לליל יום העצמאות. התכנית הוקלטה בבסיס חיל האוויר, והיא מארחת את הזמרים יהורם גאון, ירדנה ארזי, חיים משה, ריטה ורמי קליינשטיין, את להקת הכול עובר חביבי, להקות פיקוד צפון ופיקוד מרכז, להקות מחול והלהקות בית בארבור, כרמל־מנשה, הסטודנטים של אונ' ת"א, המחול של חיל האוויר, מגפיים. תזמורת חיל האויר והשחקנים יוסי ברק, מאיר סוויסה וספי ריבלין.
23.00 אולפן עצמאות.
23.10 סרט קולנוע — הבריחה הגדולה. הסרט מבוסס על פרשיות שהתרחשו בימי מלחה"ע השנייה.
02.00 סיום השידורים.

שני טלוויזיה

4.5.87

יום העצמאות
09.00 ימה וקדמה — חלק שני של קונצרט חזנות ופרקי שירה.
09.30 אולפן עצמאות + מבזק חדשות.
10.00 שלמה המלך - מחזמר לילדים לכל המשפחה.
11.15 אולפן העצמאות, מפגשים וקטעי הומור.
12.00 חידון התנ"ך העולמי ה־24 לנוער יהודי בארץ ובעולם — שידור ישיר. במעמד ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יועבר בשידור ישיר מתאטרון ירושלים חידון התנ"ך העולמי לנוער לשנת תשמ"ז. נציגים מן הארץ ומן התפוצות יתמודדו בו על כתר חתן התנ"ך העולמי לשנה זו. בחידון ישולבו קטעי משחק וקטעי סרטים על מקומות ואתרים במקרא. בחלק המוסיקה תשתתף מקהלת הרבנות הצבאית. מנחים: עמיקם גורביץ ונחום עידו.
14.00 אולפן עצמאות.
14.02 מהדורת חדשות.
14.15 אולפן עצמאות.
14.30 צלילה חוזרת — סרט קולנוע ישראלי.
16.00 אולפן עצמאות.
16.01 אורח מדינת ישראל — דוד בן־גוריון — סיפורים קטנים וגדולים. תכנית מתמקדת בסיפורים על בן־גוריון מן הזווית האישית. באולפן יתארחו בני משפחתו: הבת גאולה, הבן עמוס ונכדיו יריב ואלון, ומי שהיו מקורבים אליו. מנחה: מני פאר.
17.00 אולפן עצמאות.
17.02 המסעדה הגדולה — שם הפרק: זה היה רצח. (ערבית).

לירון נירגד, בסרט הישראלי „צלילה חוזרת" (14.30)

17.50 אולפן עצמאות.
18.00 טקס חלוקת פרסי ישראל בשידור ישיר מתאטרון ירושלים. הטקס נערך בהשתתפותם של ראש הממשלה, יושב ראש הכנסת שר החינוך והתרבות ובמעמד נשיא המדינה. חתני פרס ישראל לשנת תשמ"ז הם: עובדיה הדרי — בתחום ההנדסה והטכנולוגיה. ד"ר אלכסנדר ביין — היסטוריוגרפיה וציונות, הפרופ' מנחם יערי — תורת הכלכלה, הרב הפרופ' עזרא ציון מלמד — בתחום פרשנות המקורות וספרות תורנית, ליא קניג־שטולפר, מ. זוהר ומכרם חורי — בתחום אמנות המשחק על הבימה ועל המרקע. מנחים: עוריה רפופורט וגילה אלמגור.
19.00 אולפן עצמאות.
19.01 חג שמח — תכנית בידור מיוחדת ליום העצמאות. משתתפים: עפרה חזה, להקת השגרירים, ולהקת הריקוד שלום 87 תל־אביב. (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 אולפן עצמאות.
20.02 טקס פתיחת כינוס הפועל — שידור ישיר.
21.30 מבט לחדשות.
22.00 אולפן עצמאות.
22.35 מופע אמ"י — ארגון אומני ישראל. חגיגה שנתית של ארגון אומני ישראל, בשיתוף הטלוויזיה הישראלית. בתכנית יופיעו כ־150 אומנים, ממיטב אומני ישראל.
23.50 אולפן העצמאות, מפגשים וקטעי הומור.
00.30 מבזק חדשות וסיום שידורי יום העצמאות.

שלישי טלוויזיה

5.5.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר.
08.15 חשבון פשוט ד' — ריצופים (כ).
08.40 בלי סודות — חיריק 4.
09.00 אנגלית ח'.
09.20 בתרגום לערבית — חשבון — פעולות החשבון.
10.10 אנגלית ז'.
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום.
11.00 צרפתית (ע"י).
11.15 חשבון ה' — השארית בחילוק.
11.30 ארץ מולדת — תצלצל שפתנו כפעמון הכסף (כ).
12.00 גיאוגרפיה (ז'־ט') — החיים במדינות ניו־אינגלנד.
12.25 ספרות (ע"י) — פוקנר — הדוב.
13.00 מוסיקה (ע"י) — העשרה — קולות וצלילים — צלילי המיתרים.
13.30 קשת וענן — סוד המדורות (כ).
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר.
14.15 סרט קולנוע — האדם השלישי
16.00 רובוטריקים — פרק 21.
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש.
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף.
17.30 זנב לחדשות — עם האריה רמו, הקוף פיפס והארנבת משי — שידור חוזר של התכנית ליום העצמאות.
18.00 מר בלוורד — הפרק האחרון הלידה.
18.25 הגיע זמן לשון — פינה לענייני לשון בהנחיית אבשלום קור הפעם: המלה בריעבד.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 חידון רמאדאן — הצגה אל־

אורסון וולס, בסרט הקולנוע „האדם השלישי" (14.15)

איאם, לפי ספרו של טאהה חסיין. ההצגה צולמה במצרים וחולקה ל־15 פרקים, בכל יום ישודר פרק מן ההצגה, ובסיום — חידון לרמאדאן.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 מייק והכבס הקטן — סרט תעודה על תזמורת מכבי האש — תל־אביב. לא מכבר מלאו 50 שנה לתזמורת מכבי האש תל־אביב.
20.40 התזמורת — קומדיה מוסיקלית עם ג'וליאן שגרן.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.40 מבט שני.
22.20 ציפורים מתות בסתר (ראה הפניה).
23.10 בני היל — תכנית משעשעת.
23.40 פסוקו של מקום — מבט אל יקנעם.
חדשות הלילה.

„ציפורים מתות בסתר" *— הפרק השביעי: תקוותיה של מגי, כי אם תהרה ללוק ישתפרו חיי הנישואים שלה מתבדות. מעודה הרה — לוק נוטש אותה לטובת אורחותיו של קוטף קני־סוכר. ראלף, שנתמנה בינתיים למשרת ארכיבישוף, מבקר את מגי בדיוק בשעה שהיא יולדת את בתה ג'סטין. הוא עוזב כעבור כמה ימים. מגי משתכנעת כי מסירותו לכנסיה גדולה מאהבתו אליה. היא מחליטה לנסות ולשכוח אותו. חודשים אחדים אחרי כן בריאותה של מגי מתדרדרת והיא נשלחת להחלים על אי שקט. שם מצפה לה הפתעה — ראלף אינו יכול לחזור לרומא בלי לראותה שוב. למעלה מעשרה ימים — הם מממשים את אהבתם. שעה — 22.20*

רביעי טלוויזיה

6.5.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר.
08.15 ארץ מולדת — המלחמה לעצמאות (כ).
08.40 אנגלית ו'.
09.00 מדעי הטבע (יסודי) — איך גדלים זרעים.
09.20 אנגלית ז'.
10.00 שעת כושר.
10.10 מדעי הטבע ה'־ו' — מסע השינויים של המזון.
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד — פרחים לחג העצמאות.
11.00 חשבון ו' — פקטיין האף וקפטיין גראף.
11.15 אנגלית (י"א־י"ב) — Hello Israel - Sports spots
11.30 מושגים ביהדות — וקשרתם לאות.
12.00 טלטקסט — עד כאן — אתמול במשפט דמיאניוק.
12.25 אנגלית י'.
13.00 מדעי הטבע (ע"י) — התפתחות מתא הביצה לאורגניזם בוגר.
13.30 גיאוגרפיה — החיים במדינות ניו־אינגלנד.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.05 האוניברסיטה הפתוחה
15.00 חיפוש האוצר האבוד — פרק 4.
15.30 פרפר נחמד — מה עיגול יכול.
16.00 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה.
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש.
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר.
17.30 שמיניות באוויר — מגזין לנוער בשידור ישיר. התכנית תארח הפעם

א. ב. יהושע, מתארח ב„על ספרות ותרבות" (19.00)

ילדי נציגויות זרות, שהוריהם משרתים בארץ. מנחים: דליק ווליניץ וטוליפ.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 חידון רמאדאן — פרק שני מן ההצגה אל־איאם לטאהה חסיין (ערבית).
19.00 על ספרות ותרבות 1. א"ב יהושע על ספרו החדש „מולכו" ועל יצירותיו האחרות. 2. הפרופסור יוסף סדן על ספרות ההומור בתרבות הערבית הקלאסית. 3. ידיד הספרים הבינלאומי בירושלים (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט.
20.02 בצוותא — עם הרב אורי זוהר.
20.30 תצפית — מגזין דו־שבועי לענייני מדע, טבע ורפואה.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.35 מוקד.
22.05 עסקה גרועה — סרט טלוויזיה אוסטרלי — (ראה הפניה)
23.35 פסוקו של יום.
חדשות הלילה.

„עסקה גרועה" *— סרט טלוויזיה אוסטרלי. מערבון גדוש בפעולה ובהומור, אשר עלילתו מתרחשת בתקופה שקדמה לזכייתה של אוסטרליה בעצמאות מדינית. שכירי־חרב מכל העולם מגיעים אל המושבה העשוקה במלחמות בין פלגים דתיים שונים, בתככים ובמזימות פוליטיות. אנשי המימשל נעזרים בשכירי החרב כדי לחסל בחשאי אנשים שאין באפשרותם להתגבר עליהם באמצעים רשמיים. בתפקידים הראשיים: ג'ראד קנדי, גאם מריקדיז, דוד מלינאו וכריסטופר פאיט. שעה — 22.05*

חמישי טלוויזיה

7.5.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר.
08.15 מושגים ביהדות — על מזוזות.
08.40 בלי סודות — שורוק 3.
09.00 ארץ מולדת — תצלצל שפתנו כפעמון הכסף (כ).
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב)
10.10 אנגלית ה'.
10.30 הגיל הרך - רחוב סומסום.
11.00 אנגלית ו'.
11.15 ערבית מדוברת (ו'־ח') — קדש (אל) סאעה.
11.30 אנגלית ח'.
12.00 טלטקסט — עד כאן - אתמול במשפט דמיאניוק.
12.25 אנגלית ט'.
13.00 הסטוריה (ע"י) — העשרה
13.30 ספרות — הדב — פוקנר.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר.
14.15 קשר משפחתי - סיגל מסלאוי, נערה בת 18, משוחחת עם אחי יותם על בעיות פתיחות ובטחון עצמי.
15.00 טאו טאו.
15.25 רחוב סומסום.
16.00 שעת כושר.
16.10 גברת פלפלת.
16.30 מדינת ישראל נגד ג'ון (איוואן) דמיאניוק — משדר מיוחד של ערב חדש.
17.00 ערב חדש — מנחה דן מרגלית.
17.30 באותו עניין — הפעם: הצד האהוב עלינו — הכוונה לצדי הגוף: פנים, אחור ימין ושמאל.
18.00 התלת־רגליים — סדרת הרפתקות בדיונית.
18.25 פסוקו של מקום — מבט אל

„התלת־רגליים" — סדרת הרפתקות בדיונית (18.00)

גבעת המורה.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 חידון רמאדאן — פרק שלישי מן ההצגה אל־איאם לטאהה חסיין (ערבית).
19.00 מפגש — תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 מבט ספורט.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.35 נקודת מבט — תכנית חודשית, העוסקת בנושאים של אקטואליה.
22.15 דמפסי ומייקפיס
23.05 מוסיקה
23.35 הגיע זמן לשון — פינה לענייני לשון.
חדשות הלילה.

תכניות טלוויזיה
ביום שישי 8.5.87

בשעה 21.15 — *„סיבה למסיבה" — תכנית בידור בהנחיית רבקה מיכאלי*

בשעה 22.15 — *סרט קולנוע — „הגברת שרה בלוז", הסרט מבוסס על ספרה האוטוביוגרפי של בילי הולידיי, הנחשבת לאחת מגדולות זמרות הג'אז של אמריקה, ולמלכת ביצועי שירי הבלוז. [illegible] וזכתה בתקופת השפל הכלכלי של שנות השלושים. היא זכתה בהצלחות מסחררות אך ידעה גם תהומות של יאוש ואכזבה והשפלות על רקע גזעני. היא היתה מכורה לסמים ולאלכוהול ומתה מות אומלל בטרם עת. בעיני רבים, מותה היא סמל להתנכלות של החברה האמריקנית לזמרים שחורי־עור. דמותה של בילי הולידיי בסרט מגולמת — דיאנה רוס.*

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 1.5.87

13.00 וודי וודפקר (מצוייר). 13.30 בית חולים ווסטברוק (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „הסידור", עם ריצ'רד דרייפוס. 17.00 סופרבוק (מצוייר) 17.30 החבובות 18.00 וובסטר (סדרה). 18.30 קשרי משפחה (קומי). 19.00 חדשות. 20.00 פול גאי (פעולה). 21.00 סרט (ערבית). 22.30 מעשיות משפחות (ערבית).

שבת 2.5.87

13.00 הכלבים הצעירים (מצוייר). 13.30 הדובים. 14.00 דניס (מצוייר). 14.30 תיקי פוסדרן (דוקומנטרי) 16.00 כדור רגל אנגלי. 17.00 כדורסל אנ.בי.אי. 19.00 כדור רגל איטלקי. 20.00 היאנקות. 21.00 סרט — „מלכודת הריס". 23.00 מועדון 700.

יום ראשון 3.5.87

13.30 חיים אחרים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משפחות (ערבית) 15.00 סרט (ערבית). 16.30 „אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 סאקי. 18.30 כפיות של כסף (קומי). 19.00 שישים דקות. 20.00 תכנית מיוחדת. 21.00 סרט — „ארוכה הדרך הביתה". עם טימותי האטון 22.30 מעשיות משפחות (ערבית).

יום שני 4.5.87

13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „שנגחאי אקספרס". עם מרלן דטריך. 16.00 היתקליף (מצוייר). 16.30 ילדי החבובות. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (קומי). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 סרט — „לחזור הביתה". 23.00 מועדון 700, חדשות.

יום שלישי 5.5.87

13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „הפשע המושלם". 16.30 ילדי החבובות. 17.00 הבית המעופף (מצוייר). 17.30 החבובות. 18.00 נסיעה כחלל. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 מקגיוור (בלש). 22.00 ואבי אוויר (מתח). חדשות.

יום רביעי 6.5.87

13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „הלילה שלמורות". עם מרלן כרנרו 16.30 היתקליף. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 זוהי הוליבוד. 18.30 משפחת קמבל. 19.00 חדשות. 20.00 סיימון את סיימון (בלש). 21.00 רמינגטון סטיל (בלש). 22.00 קגני ולייסי (משטרתי). 23.00 מועדון 700, חדשות.

יום חמישי 7.5.87

13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 „חזרה לעדן" (סדרה, חלק א') 16.00 היתקליף. 16.30 ילדי החבובות (מצוייר) 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות — עם רוג'ר מור משפחת בטרסון. 18.30 רוק סילוס. 19.00 חדשות. 20.00 אם יפציע השחר (סדרה, חלק א') (ערבית). 21.00 שגרות החיים (קומי). 21.30 סרט — נידהארט (קומי). 22.00 לאור הירח (בלש). 23.00 מועדון 700.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 1.5.87

13.30 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 1). 14.30 תן לי קהות (רק בערוץ 1). 15.00 המופע של דין נוט (רק בערוץ 1). 15.45 גוף האדם (רק בערוץ 1). 16.00 שגעונות במדע (רק בערוץ 1). 16.50 סרט עלילתי באנגלית (רק בערוץ 1). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 17.50 נשים קטנות (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 ההיסטוריה של הרפואה (דוקומנטרי). 20.30 משפחת קוסבי (קומדיה אמריקנית). 21.10 פלקון קרסט. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סיבות לא טבעיות (סדרת מתח).

שבת 2.5.87

17.30 צוקי (רק בערוץ 1). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 ילדי רחוב ריבירה (רק בערוץ 1). 18.30 אשנב לעולם (צרפתית). 18.40 החיים בשנות האלפיים (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 תיבת המוסיקה (מיטב הלהקות החדשות). 21.10 אישים ומאורעות סדרה דוקומנטרית (רק בערוץ 1). 21.30 הנבא של אבא (קומדיה אנגלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי כאורך מלא.

יום ראשון 3.5.87

17.20 עולם החיות (רק בערוץ 1). 17.30 מגלמה נסתרת (רק בערוץ 1). 18.00 כפר בין הענקים (תכנית בצרפתית לילדים). 18.30 קורין (סדרה בצרפתית). 18.40 ההיסטוריה של הלבוש (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 התבגרות (קומדיה אמריקנית). 21.10 סדרה דוקומנטרית. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 שה מיין (סדרה אמריקנית).

יום שני 4.5.87

15.30 מועדון מיקי מאוס (רק בערוץ 1). 17.00 הגברים (רק בערוץ 1). 17.10 על טעם ועל ריח (רק בערוץ 1). 17.40 ישן מול חדש (רק בערוץ 1). 18.00 סיפורי ג'י רה מוסמן (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מעגלים נסגרים (קומדיה אנגלית). 21.10 מתלייטינג (סדרה אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 משלם אחר (סדרה עם שירלי מקליין).

יום שלישי 5.5.87

15.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 16.45 שלום לוסי (רק בערוץ 1). 17.00 סיפורים קצרים (רק בערוץ 1). 17.30 פסטיבלים וחגיגות (רק בערוץ 1). 18.00 חיין של אמבטור רה לותגיו (סדרה בצרפתית). 18.10 עולמו של וולט דיסני (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 20.30 שוב אותו (קומדיה אמריקנית). 21.10 חלומות של אנתול (דרמה אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מגנדק וסידרה.

יום רביעי 6.5.87

18.00 ספר האות (צרפתית). 18.30 קורין (סדרה בצרפתית). 18.40 מסע סולל (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 ירדן היום (צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה הם המון (קומדיה ותגה ל„שלושה בדירה" עם אותם שחקנים). 21.10 בבילוס אנזי מלחמת עולם (דוקומנטרית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.00 המבקת החמישית (רק בערוץ 1). 22.10 האוניברסיטה הפתוחה ועל סטודנטים מהמרך ושרותיכם.

יום חמישי 7.5.87

17.00 המופע של דין נוט — לילדים, באנגלית (רק בערוץ 1). 18.00 תכנית לחקלאי (באנגלית רק בערוץ 1). 18.20 תיאטרון האגדות (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 מגזין ספורט. 20.30 אני ילדתי (קומדיה אנגלית). 21.10 הגבול האחרון (סדרה אמריקנית עם לינדה אוונס). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

1.5.1987

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.09 „בהאזנה נינוחה" — ויולדי: „האביב" מתוך עונות השנה צ'ייקובסקי: „מאי" מתוך „עונות השנה" רביסי: „האביב". סוויטה סימפונית גלזונוב: „אביב". מתוך העונות קופלנד: אביב בהרי האפלצ'ים קשנק: „האביב" מתוך עונות השנה בטהובן: סונטת „האביב" היידן: „האביב" מתוך עונות השנה.
08.00 „קונצרט בוקר" פרסל: שאקון בסול מינור בויס: סימפוניה מס' 1 בסי במול מג'ור בריטן: וריאציות על נושא של פרנק ברידג' בליס: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת אלגאר: וריאציות „אניגמה" ווהן ויליאמס: סימפוניה „הים".
11.57 „מגישים שיר".
12.00 „מן הסרטיה" — מוצרט: רביעייה בסול מינור, ק. 478 לכלי קשת צבי אבני: „מעבר לפרגוד".
13.05 „בהאזנה נינוחה" — באך: סויטה תזמורתית מס' 4 ברה מג'ור מוצרט: הקונצ'רטו לפסנתר בדו מג'ור, ק. 415 היידן: הסימפוניה ה־98. בסי במול מג'ור ורדי: רביעיית כלי־קשת במי מינור.
18.00 „לקראת שבת" — רונצי: קונצ'רטו מס' 4 ברה מג'ור לחליל ותזמורת בנציון אורגד: שלישייה לכלי קשת (1961) רספיגי: ארני רומא.
19.00 „לבקשתכם" — פאול נורקהרד: „שבעה שלבי חיים" סזאר פרנק: סימפוניה ברה מינור גרשווין: לקט מתוך „פורגי ובס".
18.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות ברוניסלב

מריה בטניה, שידור חי מהיכל התרבות (גל"צ 15.05)

הוברמן בביצועים חיים תכנית שלישית שוברט: פנטסיה בדו מג'ור, ד. 934 בטהובן: סונטה בלה מג'ור אופוס 47 „קרויצר".
19.00 „מוסיקה קאמרית" — מוצרט: רונדו בסול מג'ור לכנור ותזמורת ק. 373 שוברט: חמישיית פסנתר בלה מג'ור אופוס 114 „הטרוטה".
20.05 „מומרת הערב".
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „קונצרט ליל־השבת" רוסיני: הפתיחה לאופרה „העורב הלקע" דבוז'אק: סימפוניה מס' 5 בפה מג'ור ברהמס: רביעייה פסנתר בדו מינור, אופוס 60 ס. פרנק: פסיכה־פסאה סימפונית למקהלה ותזמורת ברטוק: סויטה מחול.
23.00 „ברק הברוק ורסיני תמנס".

רשת א'

07.30 „רדריקל".
08.05 „פעמי המזרח" — מצעד קוצוצים בסגנון מזרחי.
10.05 „והאר עינינו" — שירים תיגונים.
11.10 השידור הזמני לבתיה"ס „לקראת שבת" — לכתות הבינוניות והגבוהות: „אלפון משדר" — חג העצמאות.
11.30 „שירי עמים".
12.06 „משרב יתתכונ" — עם גל עשר.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.05 „בראש צעיר" — מגזין לילדים ולבני נוער.
15.00 קבלת שבת.
16.05 „נוקא במוסך" — עם נחמן ברזוהדה — על ספרים.
17.10 „שיר לי־שבת" — שירים עבריים.
18.05 „מוספי רדיו לספרות".
19.05 „זמר לשכן".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „בי טוב השר" — מופע מוסיקה בשידור חוזר. „שר שירים לירה".
23.05 „הבו זמרי".

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
08.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי — עם יוסי גרבר.
12.10 „שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת.
13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 „הזמנות והנחות כטלות" — עם יובל מסקין.
15.06 „בשמים לשבת" — עם יהורם גאון.
16.05 „עובר ושב" — עם דוד מרגלית.
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעיתונות עורך ומנחה: אברהם מרון.
18.06 „נחמיה פרסוף יצחק טלוויזיה, בימה וקולנוע" עורך ומגיש: חיים קינן (ש"ח).
19.05 „הסור השבועי".
20.05 „ואני תפילתי".
21.05 „שיר לדרך".
22.05 „עוד לא רקדתי די" — ריקודי־עם.
23.05 „בין שישי לשבת" — שיחה בעניינים — בין יצחק לבני לבין בן־דרור ימיני.
00.10 „שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד.

גלי צה"ל

05.05 משדר מיוחד עם מיטב האמנים ב„שיותרום 87".
07.05 אילנה דיין עם ח"כ יוסי שריד וח"כ מאיר שטרית.
09.05 מגישים: רפי גינת וגדעון רייכר.
11.05 קולה של אמא — עם אלכס אנסקי. תוכנית מיוחדת ל„שידרתרום".
12.05 אלי ישראלי יארח את להקת „ברור חייל".
14.05 „עוד לא שבת" — עם שלמה ארצי.
15.05 שידור חי עם הזמרת הברזילאית הנודעת מריה בטניה בהיכל התרבות בת"א, בהשתתפות השדרן אלי ישראלי.
17.05 „שיר בשקט בשקט".
18.05 „אבות ובנים" — סדרת תוכניות המארחת קציני צה"ל ובניהם. והפעם עם אל"מ ליאור מחיל הקשר ובנו סג"מ יניב מחיל האויר. מראיין: מיכה שגריר.
19.05 „מתחת לקצה הקרחון" — סדרת תוכניות חדשה של בן־דרור ימיני. והפעם הוא משוחח עם הפרופ' רני בונר והפרופ' שלמה זנד על הכחשת השואה.
20.05 „לא על הלוף לבדו" — שעתיים של מוסיקה ומשחקי רדיו נושאי פרסים לחיילים שנשארו בבסיס ולכל השאר. מגישה: לאה עזו.
22.05 מפגש עם גיראג' מיוזיק.
03.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06.11 „יום שישי חזר" — שירים עבריים.
08.05 „להיות שם" — שעה אחת. שפה אחת.
09.05 „אגן הים־התיכון".
11.05 „משהו משהו".
13.05 „צפיות ברכש" — עם דן כנר.
16.05 „לפנות ערב" — שירים עבריים.
17.05 „כאן, שם ובכל מקום".
19.05 „זמר שכזה" — שירים עבריים.
20.05 „צלילי שבת" — עם לאה ליאור.
22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים.
23.05 „ג'ז לילה" — [illegible] ריקודים.

שבת רדיו

2.5.1987

ערב יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל

קול המוסיקה

07.11 שחרית לשבת — ללאגר: סויטה לחצוצרה, טימפני ועוגב; א. קאפלה: אגדה לנבל ורביעיית כלי־קשת; ויולדי: קונצ'רטו בדו מג'ור; מוצרט: סימפוניה מס' 25 בסול מינור. פרוקופייב: חמישייה לכלי נשיפה וכלי קשת; דבוז'אק: "כישר הזהב", פואמה סימפונית.
09.00 למי סידורה? לה פה סול. בשידור חי.
10.00 קונצרט השבת — מהקלטות התז. הסימפ. ים רשה"ש (9.4.87) מנצח: מנדי רודן/סולנית: אילנה ורד: ברליוז: הפתיחה "קרנבל רומאי"; בטהובן: קונצ'רטו מס' 5 לפסנתר ותז. אופוס 73; ברהמס: סימפוניה מס' 4 במי מינור, אופוס 98.
11.57 מגישים שיר.
12.00 אמן דגול — פול טורטליה.
13.05 קונצרט לצהרי שבת — באך: קונצ'רטו ברה מינור ל־2 כנורות ותז.; שוברט: שירים; בטהובן: סונטה מס' 5 לצ'לו ופסנתר; מוצרט: קונצ'רטו ברה מג'ור לפסנתר ותז. "ההכתרה", ק. 537; מאהלר: אדג'ו מתוך הסימפוניה העשירית.
15.00 אינטרלודיום — רצף מוסיקלי.
16.00 דיוקנה של קאתי — תכנית על קתי ברבריאן.
17.00 פגוש את האמן הישראלי — רפאל זומר — צ'לו/דניאל עדני — פסנתר מכלול יצירות מארטינו — 1; סוויטה זעירה (1930); אריאטה; 4 נוקטורנים;

יוני רכטר, אורח "הקשר המוסיקלי" (רשת ב' 11.05)

סונטה מס' 1.
18.00 רדיודרמה.
19.30 לזכרם — יצירות ישראליות לזכר הנופלים ומיצירותיהם של מלחינים ישראלים שנפלו.
21.00 דומייה בת דקה לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
21.06 "הוא שנותר — רק רוח"... משיריו ומלחניו של יוסף שריג ז"ל (בן בית־השיטה שנפל במלחמת יום הכיפורים) קריאה · שמירה אימבר.
21.30 צפירה דומייה בת דקה לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
22.00 צלילים נוגים.

רשת א'

09.05 עולם המדע.
09.30 דעת־קול — תיבת דואר בענייני מדע.
10.05 מילים שמנסות לגעת — האם גדולי הסופרים האנגליים הם איריים? שון אוקייסי וסמואל בקט — לקראת פסטיבל ישראל.
11.00 רדיודרמה — "מתנו במדבר" מאת איתמר פרת. מוסיקה: נועם שריף. בימוי: אפרים סטן משתתפים: שלמה בר־שביט, עודד תאומי ויוסי בנאי.
11.46 שירים עבריים.
12.05 מישרד תעודה — "יש לי רעיון" — "חשיבה המצאתית".
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 בראש צעיר — פינות, שירים וברכות כבקשתכם בשידור חי.
15.05 דרכי אדם — עם רחל חלפי
16.05 מרשגים — אנתרופולוגיה היום — עם פרופ' עמנואל מרקס, ד"ר איריס קלקא ועראף אבו־רביעה.
17.10 סיפורדיו — "עולה" — מאת י"ח ברנר.
17.40 שירים עבריים.
18.06 מסביב לעולם בשעה קלה.
18.55 מגישים שיר.
19.05 הבו זמר.
19.30 שידורים לעולים.
21.30 צפירת דומייה בת דקה לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
22.05 ולכולם שמות — פרקי ספרות ושירים לזכרם של הנופלים במערכות ישראל.
23.05 שירים עבריים.

רשת ב'

07.11 זמר וזמר לך.
08.05 מי ישן — אגדות, ספורים ופינות הומור.
09.05 שאלה של טעם, עם חיים קינן.
09.55 עוזיה אלון מספר על נוף הארץ.
10.05 יומן השבוע.
11.05 הקשר המוסיקלי של יוני רכטר — מארח: אהוד מנור.
12.05 חמישה בעקבות אחד
13.05 ארץ אחת — יהודים וערבים בישראל 1987: "העיקר הבריאות — אינשללה שיפה" — רופאים יהודים, רופאים ערבים ו... היפוקרטס — תכנית שניה.
14.11 ארץ חמדת.
15.05 מפיק ודי — עם דלית אורמיאן.
15.30 שירים עבריים.
16.05 הבו זמר — שירים עבריים.
16.30 כדור בראש — טדי פרויס וחברים על משחקי הכדורגל.
17.05 שירים ושערים — דיווחים על השערים שיובקעו במשחקי הליגה הלאומית בכדורגל.
19.05 יומן השבוע (ש"ח).
20.05 פרקי תפילה.
20.30 שירים נוגים.
21.30 צפירת דומייה בת דקה לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
21.31 העברת טקס פתיחת יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל שידור חי מהכותל המערבי.
21.50 שירים נוגים.
22.05 נר זכרון — אנתולוגיה.
00.10 שירים עבריים (העברה מרשת ג').

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
07.05 יופי של שירים — שירים עבריים.
08.05 מעל ומתחת לשמיכה.
09.05 מקהלה עליזה — שירים
10.05 טוב לשמוע.
11.05 במצב הנוכחי — עם יוסי עבארי ודני וסלי.
12.05 מכרזו לשיר מוכרת לרקוד — סדרת תוכניות על שיאים בתולדות המחזמר. פרק שביעי: בוב פוסה. עורך ומגיש: אבי קורן.
13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם אמנון ברזל — האוצר האמנותי של הביאנלה בונציה.
14.05 הכל זורם — עם דובי לנץ.
15.45 841 נוסע צפונה — רומנרדיו.
16.05 סינימה שבת — תוכנית לענייני קולנוע. מגיש ועורך: גידי אורשר.
17.05 קלאסי כאן — מגאזין גלי־צה"ל לסיכום ארועי החודש החולף במוסיקה הקלאסית בישראל.
18.05 משלנו — מצעד הפזמונים העבריים.
19.05 משירי ארץ אהבתי.
20.05 מסורת מסורת
21.00 מבט לחדשות.
21.30 צפירת דומייה בת דקה לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
21.30 טקס הדלקת נר הזכרון: טקס פתיחת יום הזכרון והדלקת נר הזכרון ברחבת הכותל המערבי.
22.05 יש פרחים — ערב של ראיונות ושירים ליום הזכרון בשידור ישיר מבית יד לבנים בת"א. מראיין: ירון לונדון. משתתפים: דורית ראובני, מירי אלוני, חני לבנה ואריק לביא.
00.05 שירים לתוך הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

07.11 צלילים למוכרת — שירים
08.05 גוונים — שירים עבריים.
10.05 על בטוח — להיטי כל הזמנים.
12.05 להיטים להיטים.
14.06 כוכבים
15.05 אתם זוכרים את השירים.
17.05 שיר בן־ערביים.
19.05 שירים משלנו.
20.05 שירים משלנו.
21.30 צפירת דומייה בת דקה לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
21.31 שירים משלנו.

ראשון רדיו

3.5.1987

יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר.
07.00 דבר יושב ראש יד לבנים למשפחות השכולות.
07.12 קונצרט — ארתור גלברון: יזכור לרביעיית כלי קשת, מאהלר: אדג'ו מתוך סימפוניה מס' 10, מאהלר: הפרידה מתוך שירת האדמה, ברהמס: אדג'ו מתוך סרנדה מס' 1 ברה מג'ור, ליסט: נחמה, מר קופיטמן: קנטוס 2.
09.00 קונצרט בוקר — קופרן: קינות ירמיהו, לפי פסוקים מספר איכה, פרננדו סור: פנטסיה אלגית, ג'ון איירלנד: פנטסיה־טריו בלה מינור, לכנור צ'לו ופסנתר, בריטן: לאקרימה לויולה ולפנסתר.
11.00 צפירת דומייה בת 2 דקות לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
11.02 קונצרט בוקר — המשך — לאונרד ברנשטיין: קדיש, לתז. מקה. ילדים, שוברט: אדג'ו מתוך חמישיית כלי קשת ברו־מג'ור.
11.57 מגישים שיר — נתן אלתרמן.
12.00 אמנים באולפן — ז'אן לואיס שטוירמן — פסנתר, באך: פרטיטה מס' 1 בסי במול מג'ור, מוצרט: סונטה בלה מינור, ק. 310, בטהובן: סונטה בפה מג'ור, אופוס 54, סקריאבין: סונטה מס' 5, אופוס 53.
13.05 קונצרט.
18.00 למי סידורה? לה פה סול.
19.00 פרקי מוסיקה אהובה.
21.05 נגינות ביניים.
21.15 התזמורת הסימפונית ים רשה"ש קונצרט חגיגי לערב יום

רעיה הרניק, עורכת "נפל בעת מילוי תפקידו" (ב' 10.05)

העצמאות תשמ"ז. שידור ישיר מנצח: מנדי רודן/סולן: רן צמח, שופן: קונצ'רטו מס' 1 במי־מינור, לפסנתר ותז. הפסקה: אנתולוגיה. בטהובן: סימפוניה מס' 5 בדו־מינור, אופוס 67.
23.00 המקרופון פתוח — לבקשתכם.

רשת א'

07.30 רדיויקל.
08.05 חוגה — עם בני הנדל.
10.05 השידור היומי לבתיה"ס — תכנית מיוחדת לקראת יום העצמאות 1. דבר שר החינוך והתרבות. 2. בן גוריון והקמת צה"ל — תסכית.
10.30 פרקי תפילה.
11.00 צפירת דומיה בת 2 דקות לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
11.02 העברת טקס יום הזכרון מהר־הרצל.
11.30 סיפורדיו — הסנגור הירוק — מאת משה שמיר.
12.05 ידיד נפש — תפילות, פיוטים ושירים.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.05 מטולת — עם בין זכרון לשמחה.
16.05 "רדיו־עשרה" — מגזין נוער
17.10 "הראל" — 1948־1967 — שתי מלחמות, שני פרקים.
19.05 שירים עבריים.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 למנצח שיר מזמור — צרור שירים מנחמים לחג.
23.05 פרקי הלל.
00.10 מרזון.

רשת ב'

07.00 דבר יו"ר יד לבנים למשפחות השכולות.
07.05 הבוקר הזה.
08.05 היה היו אי פעם בחורים — שירים על נופלים בקרב.
09.05 אחותי הלוחמת.
10.05 נפל בעת מילוי תפקידו — שיחה עם משפחות שכולות.
11.00 צפירת דומייה בת 2 דקות לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
11.02 העברת טקס יום הזכרון מהר־הרצל.
11.30 הקרב האחרון — שירים עבריים.
12.05 שכול 1987.
13.05 בחצי היום — חדשות ושירים נוגים.
14.06 שירים משלנו.
16.05 נזכור את כולם — שירים ומקראות.
17.05 שכול ואשם.
18.06 המפקד — דמות המפקד בעיני היסטוריון, פסיכולוג וסוציולוג.
19.05 מי שחלם — שירים עבריים.
19.45 טקס הדלקת המשואות לסיום יום הזכרון בהר־הרצל שידור ישיר מהר־הרצל. דבר נשיא המדינה ליום העצמאות.
21.15 סימן שאתה צעיר — השירים היפים של שלישיית גשר הירקון.
22.05 זמר לחג — כיוונים בפזמון העברי.
23.05 המנצח: זיקו — עם יצחק גרציאני וידידיו.
00.10 עוד לא רקדתי די · ריקודי־עם ישראליים.
02.05 כי טוב הזמר — שירים ופזמונים ישראליים.

גלי צה"ל

06.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.00 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 פשוט אין תשובה — עם החברים של גל וייסברג ז"ל.
10.05 בעת מילוי תפקידו — על חיילים שנפלו לא בקרב.
11.05 עצרת זכרון בהשתתפות ראש הממשלה מבית הקברות הצבאי בהר הרצל.
11.30 אחי — משדר מיוחד, 3 שעות אם אחים ואחיות של נופלים. מראיינים: יובל מסקין, עמיקם רוטמן, וציפי גודגרוס. מגישה: לאה עוז.
14.05 מילים המדברות על מוות — סיפורה של מלחמה ומציאות שוורה בה.
15.05 געגועים לממושו — עם ילדיו ואשתו של אל"מ אברהם אלרן ז"ל.
16.05 זר מרגליות — שירים עבריים.
16.50 דליה יאירי מקדישה שיר לבעלה — אל"מ עוזי יאירי ז"ל.
17.00 ערב טוב ישראל — עם דן שילון, יעל דן וגתי סביר.
18.05 יושב על הגדר — על אבי פרדו שנפל בלבנון.
19.05 שירים עבריים.
19.30 נעמי שמר מקדישה שיר לגיורא שוהם ולחבריו שנפלו.
19.45 טקס סיום יום הזכרון ופתיחת יום העצמאות.
20.50 דבר נשיא המדינה ליום העצמאות הרמ"ט.
21.00 מבט לחדשות.
22.05 פטיש בראש — 5 שעות של מוסיקה ומשחקי רדיו. חגיגת יום העצמאות לחיילים שנשארו בבסיס ולכל השאר.
03.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי חג.

רשת ג'

07.00 דבר יו"ר יד לבנים למשפחות השכולות.
11.00 צפירת דומייה בת 2 דקות לציון יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וצה"ל.
11.07 שירים שלנו
21.05 שגעון של מסיבה — עם איתן גור. מוסיקה לריקודים, שעשועונים פרפראות.
00.10 עוד לא רקדתי די — ריקודי־עם ישראליים.
02.05 כי טוב הזמר — שירים ופזמונים ישראליים.

שני רדיו

4.5.1987

יום העצמאות

קול המוסיקה

07.09 קונצרט של אמנים ישראלים — מנדלסון: סונטה מס' 1 בסי במול מג'ור, אופוס 45 (צ. הראל/מ. בונדרנקו); שומאן: קטעי פנטסיה אופוס 12 (נ. טרטונן); ברהמס: שלישייה במי במול מג'ור, אופוס 4 לכנור, קרן ופסנתר (ר. קמינקובסקי/ד. רוטין/ ז. ניימן).
80.30 המקרופון פתוח.
11.00 קונצרט קאמרי של כשרונות צעירים שידור חי מאולם ימק"א בירושלים: 1. היידן: שלישיית פסנתר בדו מג'ור (אתי חלף, מיקי כץ, נעמי ברקאי — תלמידי הקונסרבטוריון הישראלי למוסיקה ת"א); 2. באך/הרגה: שאקון מתוך סונטה ברה מינור לכנור, בעיבוד ל־4 — צ'לי, (תימורה רוולה, מאיה מרגלית, ניצן לסטר, שי אייזנברג — תלמידי הקונסרבטוריון שליד האקדמיה למוסיקה ירמ"א); 3. מוצרט: שלישייה במי במול מג'ור לקלרנית, ויולה ופסנתר ק. 498 (קגלשטט) (שרון קס, יעל שחר, עמרי שימרון — ביה"ס תלמה ילין); 4. הינדמית: סונטה מס' 3 לכנור ופסנתר; (עופר פאלק, תומר לב — צה"ל) 5. ברהמס: שלישיית פסנתר בסי מג'ור, אופוס 8 (גיא בראונשטיין, אריאל טושינסקי, מירי ימפולסקי — משכנות שאננים);
13.05 המקרופון פתוח לבקשתכם.
17.00 קונצרט חגיגי באכסדרת מוזיאון ת"א בהשתתפות: התז. הסימפונית של קונסרבטוריון

יוסי בנאי, משדר הוקרה של "קול ישראל" (רשת ב' 11.05)

גבעתיים (מוטי שחר); תזמורת הנוער העירונית עפולה (לוי שער); תזמורת הנוער של רעננה (מנחם נבנהוז); נגני רננים — הרצליה (אפרים מרכוס); מקהלת בית ספר בן־גוריון — רמת גן (צופית טוביה).
19.30 תזמורות כלי נשיפה.
20.05 אינטרלוד — רצף מוסיקלי.
20.27 מגישים שיר.
20.30 מאולמי הקונצרטים בעולם — שבוע מוצרט בזלצבורג המקהלה ותזמורת המוצרטאום/הנס גרף; מוצרט: סימפוניה ברה מג'ור, ק. 45; מיכאל היידן: דיברטימנטו ברה מג'ור; מוצרט: שמחת הבונים לטנור מקה. ותזמורת ק. 471 (אוה היילמן); מוצרט: אריה ורונדו ק. 420; מוצרט: סימפוניה בלה מג'ור, ק. 201.
23.00 מחזורי יצירות — מוצרט: סונטות לחליל; שומאן: שירים.

רשת א'

09.05 תפילה חגיגית לרגל חג העצמאות, שידור חי.
10.30 פרקי הלל.
11.05 מאוצר הזמר של עדות ישראל.
12.05 חידון התנ"ך העולמי — שידור חי מתיאטרון ירושלים.
14.06 בראש צעיר — מסיבת יום העצמאות עם ילדי בית־שמש.
15.05 אומנויות צפון ודרום — מישוך משלב.
17.00 חדשות ותכנית באנגלית.
17.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
18.06 המשמעות הרוחית של תקומת ישראל בארצו בהשתתפות אנשי רוח ומחקר.
19.05 שירים עבריים.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 מעורב ירושלמי — עם ניסים גרמה.

רשת ב'

06.05 ותן ברכה — שירים עבריים.
08.05 היו זמנים — חידון ידע בנושא העם, הארץ ויום העצמאות.
10.05 ראיון מיוחד ליום העצמאות עם ראש הממשלה.
11.05 משדר הוקרה של קול־ישראל ליוסי בנאי. מגישה: רבקה מיכאלי.
16.05 רדיודרמה — 1. הוא הלך בשדות 1946 — מאת משה שמיר. בימוי: ניסים קמחי. משתתפים: אסתי קוסוביצקי, עדה טל, שמעון ישראלי, רמי כהן, אליעזר יונג, עפרה יונג, אבי אוריה, יהויכין פרידלנדר, שמעון לב־ארי ומוסקו אלקלעי. 2. שדות 1986 — מאת משה שמיר. בימוי: ניסים קמחי. משתתפים: אסתי קוסוביצקי, עדה טל, אורי אברהמי, שרון הכהן, אבי אוריה ויהויכין פרידלנדר.
18.06 טקס חלוקת פרסי ישראל — שידור חי מתיאטרון ירושלים.
19.05 אומנים זוכי פרס ישראל — הווה ועבר מנחה: יובל מסקין.
20.05 העברת טקס פתיחת משחקי הפועל שידור חי מאצטדיון רמת־גן.
21.30 שירים עבריים.
23.05 ספרות מתוצרת הארץ — תמונת מצב רב־שיח בהשתתפות א.ב. יהושע אורי ברנשטיין, חיים באר וחנוך ברטוב מנחה: אמנון אחי־נעמי.

גלי צה"ל

06.05 צלילי חג.
08.00 מקהלה עליזה לחג — עם שרהל'ה רורון.
09.05 הזמר העברי כמיטבו — משדר מיוחד בן 12 שעות ובו יעודכו מיטב השירים הנבחרים מכל הזמנים כפי שנבחרו ע"י 24 מלחינים ויוצרים ישראלים. במהלך המשדר ישולבו שידורים חיים מארועי החג וכן שיחות עם חיילים בגבול הצפון.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 פזמונים ישראליים.
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.
00.05 ציפורי לילה עם גילת מואב. תוכנית מוסיקלית בנימה אישית.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

שידורי צה"ל 2

19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר.
20.05 סבבכבסיס — מידע, ד"שים משחקי רדיו ומשחקים לחיילים שנשאו בתורנות. עם אלי ישראלי.
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 קול הג'אז הזה — עורך ומגיש: דני קרפל.

רשת ג'

06.05 ותן ברכה — שירים עבריים.
08.05 עם שיר חדש בלב — 12 שעות של שירים משלנו מוכרים ואהובים — שירים מכל הזמנים, במיגוון סגנונות ומקצבים — מגיש: יוסי סיאס.
20.05 עצמאי בשטח — עם נועם גיל־אור — מסיבה רדיופונית למוצאי יום העצמאות.
23.05 ממתקים למתוקים — להיטים גדולים משנות הי50 והי60.

שלישי רדיו

5.5.1987

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.09 בהאזנה נינוחה
09.00 קונצרט בוקר — סן־סנס: מבוא ורונדו קפריצ'יוזו לכנור ותז.; ברהמס: פתיחה אקדמית וחגיגית; מוצרט: דיברטימנטו ק. 251; גונו: סימפוניה קטנה לכלי נשיפה; מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר ברה מינור ק. 466; שופן: סונטה לצ'לו ופסנתר בסול מינור; ברהמס: סימפוניה מס' 2.
11.57 מגישים שיר — נתן אלתרמן.
12.00 מן הסרטיה — עווי ויול־צ'לו/ארנן ויול־ פסנתר באך — סונטה בסול מג'ור לצ'לו ופסנתר; סוויטה מס' 3 ברו מג'ור, לצ'לו סולו; סונטה ברה מג'ור לצ'לו ופסנתר.
13.05 בהאזנה נינוחה · מוצרט: חמישייה במי במול מג'ור לפסנתר וכלי נשיפה מעץ; באך: קונצ'רטו מס' 2 במי מג'ור לכנור ותז.; בטהובן: רומנסה מס' 2 בפה מג'ור; בוקריני: סימפוניה בסי במול מג'ור; סן סנס: קרנבל החיות; פרוקופייב: סימפוניה מס' 1 ברה מג'ור "הקלאסית".
15.00 מוסיקה צעירה.
16.00 אתנחתא — בשידור חוזר איתן גלוברזון – פסנתר — ס. פרנק: פרלוד, כורל ופוגה; ברהמס: 6 קטעים, ט. טוכה, אורה קפריצ'ה; סקריאבין: סונטה מס' 4.
17.30 קולות — מדריגלים מאיטליה של המאות הי16 והי17.
18.00 ממדף התקליטיה.
19.00 פניני אופרה — לקט מתוך האופרות: "אלססטה" של גלוק, "דון קרלוס" של ורדי, "שמשון

יואב תלמי, פסטיבל "אמדאוס 1" (גלי צה"ל 20.05)

ודלילה" של סן־סנס.
20.05 אינטרלוד · רצף מוסיקלי.
20.27 מגישים שיר.
20.30 מאולמי הקונצרטים שלנו — התז. הקאמ. הישראלית+ המק. הלאומית "רינת"/א. חפץ קלרנית/ס. ספרבר הקלטה 11.11.85, קונצרט חגיגי מיצירות קופלנד במלאת לו 85 שנים — "אביב בהרי האפלצ'ים"; קונצ'רטו לקלרנית ותז.; כלי־קשת; שני קטעים לתזמורת כלי קשת; "עיר שקטה", לחצוצרה, קרן אנגלית וכלי קשת; שירים אמריקאים עתיקים למקהלה ותזמורת.
22.30 ג'ז קלסי.
23.00 מחזורי יצירות — מוצרט: סונטות לחליל; שומאן: שירים.

רשת א'

07.30 רדיויקל.
08.05 חוגה · עם בני הנדל.
08.27 משפט דמיאניוק — שידור חי מ"בנייני האומה" בירושלים.
13.05 שירים עבריים.
13.30 חדשות ויומן בצרפתית.
13.45 חדשות ויומן באנגלית.
14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.27 השכלה ודעת לכל — בשתוף האוניברסיטה הפתוחה.
15.57 משפט דמיאניוק — שידור חי מ"בנייני האומה" בירושלים.
19.05 שער בחלמור.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 שנינו יחד וכל אחד לחוד — עורך ומנחה: יובב כץ והמעש קשר הגומלין בין הגוף והנפש וביטויו בכאב גופני, בתופעות פסיכוסומטיות או היפוכונדריות וכן על שיטות טיפול מקובלות ואחרות כהיפנוזה, דיקור סיני, רפלקסולוגיה, הומאופטיה וכן סידבק — עם ד"ר רפאל קרסו.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.
08.05 עושים עניין — עם גבי גזית ושלום קיטל.
09.05 ביקור בית
10.05 כל צבעי הרשת · מגזין יומי.
11.30 סעו לשלום — עם גדעון הור.
12.10 אלף־אלף ב־"בית"
13.05 בחצי היום — חדשות
14.06 לראות או לא לראות — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 בת צחוק — הווי והומור.
15.05 רגעי קסם.
16.05 שירים ושעורים.
16.55 קראתי ספר — קוראים ממליצים.
17.05 יומן כלכלה.
17.10 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה.
18.06 אצבע על הדופק
18.45 היום בספורט.
19.00 היום הזה.
19.35 שירים עבריים.
20.05 פרקי חזנות "כבקשתך".
22.05 עוד פעם אחת – תכניות בשידור חוזר — "פולין – סתיו 86" - רשמי מסע של יהודית הנדל בפולין: תכנית שניה — "פולין בלי יהודים".
23.05 קטר ראשו — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן.

גלי צה"ל

06.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 פוקחים עין - החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.
07.07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 אלה בוקר — עם אלי ישראלי.
10.05 הפסקת 10 — עם מיכל ניב.
11.05 נכון לעכשיו · עם רפי רשף.
13.05 מקום טוב באמצע — עם אורלי יניב ויצחק בן־נר.
14.05 דו רה יומי · עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 מה יש · עם ארז טל.
16.05 841. נוסע צפונה — רומנרדיו.
16.20 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.
16.54 באופן מילולי · פינתו של אבשלום קור.
17.00 ערב טוב ישראל — עם דן שילון יעל דן וגתי סביר.
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחשון.
18.45 משולש — עימות יומי בענייני השעה. מנחה: יוסי עוורד.
18.57 הודעות לחיילים.
19.05 שירים מכאן — שירים עבריים — עם שירה גרא.
19.50 תיק פלילי 373/86 — מדינת ישראל נגד ג'ון איבן דמיאניוק · יומן מיוחד לסיקור ארועי המשפט.
20.05 פסטיבל "אמדאוס 1" — עם התזמורת הקאמרית הישראלית בניצוחו של יואב תלמי (ש"ח).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 פזמונים ישראליים.
22.05 על הדבש ועל הכפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 עשרים וארבע — היום שהיה — עם ירון וילנסקי.
23.55 שיחת חצות — עם עו"ד יצחק בוכובזה — ראש מועצת אור יהודה.
00.05 ציפורי לילה עם עזרא לוי. תכנית מוסיקלית בנימה אישית.
02.05 לא רוצים לישון · מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

שידורי צה"ל 2

19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר.
20.05 סבבכבסיס — מידע, ד"שים, משחק רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות עם לאה עוז.
22.05 על הדבש ועל הכפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 קול הג'אז הזה — עורך ומגיש: דני קרפל.

רשת ג'

06.11 בחזרה לאושר — להיטים
07.07 שיר בבוקר בבוקר — שירים
09.05 מה, כבר תשע?
10.05 שבעים מי יודע.
11.05 אהבה יומיומית · עם יוסי סיאם.
12.05 רק מוסיקה.
13.05 רק בימי חול — עם מנחם פרי.
14.06 פזמון חוזר.
15.05 חדש, חדיש ומחודש
16.05 הצגה יומית · עם יקיר אביב.
18.06 מקום בצמרת
21.05 אדום עתיק · שירים
23.05 פניני ג'אז — עם לאה ליאור.

רביעי רדיו

6.5.1987

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר".
07.09 "בהאזנה נינוחה"
09.00 "קונצרט בוקר" ויואלדי: "גלוריה" בטהובן: רביעיית כלי הקשת בלה מינור אופוס 132 שופן: ואלס בלה מינור אופוס 34 מס' 2 שוסטקוביץ': קונצ'רטו מס' 2 לצ'לו ברוקנר: סימפוניה מס' 9 ברה מינור.
11.57 "מגישים שיר" — נתן אלתרמן.
12.00 "אמנים באולפן" — נינה פלייר — צ'לו/אלן שטרנפלד — פסנתר בטהובן: סונטה מס' 5 ברה מג'ור דבוז'אק: רומיית יער מנדלסון: סונטה מס' 2 ברה מג'ור.
13.05 "בהאזנה נינוחה" — פרסל בעיבוד סטוקובסקי: "קינת דידו" בלוך: סקרצו פנטסטי לפסנתר ותזמורת ראבל: פאבאן לאלה; סימפוניה ספרדית אלבן ברג: אינטרלוד למערכה שלישית מתוך "ווצק" דבוז'אק: סרנדה ברה מינור אופוס 44 לכלי נשיפה, צ'לו וקונטרבס סטרווינסקי: קונצ'רטו אבוני ברהמס: רביעיות קוליות אופוס 112 מס' 1 — 2 רוסיני: וריאציות לקלרנית ותזמורת קטנה גלינקה: חוטה ארגונזה.
15.00 "מוסיקה ויוה" — יצירות מ"רוסטרום המלחינים הבינלאומי 1986" ניינל ווסטליק: (אוסטרליה) — "אומפלו סגטריק לקשטר" אטסנשי יאמאיטה: (יפן) — "פרטה" לרביעיית מיתרים פטר רוג'יצקה: (מערב גרמניה) — "לקבל את הרחיפה, ולהמשך לדבר" יוכן נויראת: (מערב גרמניה) — סימפוניית המוות.

יורם קניוק, אורח "שאלות אישיות" (גלי צה"ל 20.05)

18.00 "מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש בעריכת אלכסנדרה מלמר שוברט: סימפוניה מס' 4 בדו מינור שנברג: "ליל הדר", לכלי קשת ראבל: קונצ'רטו בסול, לפסנתר ותז.
18.00 "ריקוד"
19.00 "מוסיקה אהובה עליכם" — באך: סויטה צרפתית מס' 1 ברה מינור בטהובן: סימפוניה מס' 6 בפה מג'ור "הפסטורלית".
20.05 "אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.
20.27 "מגישים".
20.30 "אופרה של יום רביעי" לאפורה: "הטירה".
23.10 "מחזורי יצירות" — מוצרט: סונטות לחליל שומאן: שירים.

רשת א'

07.30 "רדיויקל" — תכנית יומית בעברית קלה.
08.05 "חוגה" — עם בני הנדל.
08.27 משפט דמיאניוק — שידור חי מ"בנייני האומה" בירושלים.
13.05 שירים עבריים.
13.30 חדשות ויומן בצרפתית.
13.45 חדשות ויומן באנגלית.
14.06 "בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.27 "השכלה ודעת לכל" — בשתוף האוניברסיטה הפתוחה.
15.57 משפט דמיאניוק — שידור חי מ"בנייני האומה" בירושלים.
19.05 "שאל כעניין".
19.20 פרקי היום בתנ"ך.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 "חבר מאחו מכבי" — תכנית היכרות ודיונים מוסיקליים שידור חי — עורכת ומגישה מילכה לפרו.

רשת ב'

07.00 "הבוקר הזה".
08.05 "עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל.
09.05 "ביקור בית" — עם חיים קינן.
10.05 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
11.30 "סעו לשלום" — עם ג. הור
12.10 "אלף־אלף" ב־"בית"
13.05 "בחצי היום" — חדשות
14.06 "לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 "בת צחוק" — הווי והומור.
15.05 "רגעי קסם".
16.05 "שירים ושעורים".
16.55 "קראתי ספר" — קוראים ממליצים.
17.05 "יומן כלכלה".
17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 "יש שאלות" — עורך ומנחה: איתן אלמוג.
18.45 היום בספורט.
19.00 "היום הזה"
19.35 "מוסף לעניני צבא ובטחון".
20.05 "מבט לפולקלור" — "לילות ספרד" — לקט ממופע פומבי שהתקיים באולם ז'ראר בכר בירושלים.
21.05 "השושנה פורחת" — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים.
22.05 "מחפשים את המטמון" — מנחה: משה טימור.
00.15 "בימה ומסך" — לקט קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים.

גלי צה"ל

06.05 "צלילי בוקר" — שירים עבריים.
06.30 "פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 "אלה בוקר" — עם אלי ישראלי.
10.05 "הפסקת 10" — עם מיכל ניב.
11.05 "נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13.05 "מקום טוב באמצע" — עם אורלי יניב ויצחק בן־נר.
14.05 "דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 "מה יש" — עם ארז טל.
16.05 ארבע אחר הצהריים — שעה של שירים עבריים.
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 "ערב טוב ישראל" — עם דן שילון יעל דן וגתי סביר.
18.05 "יער מעודר" — מגאזין לענייני צבא ובטחון.
18.45 "משולש" — עימות יומי בענייני השעה. מנחה: יוסי עוורד.
18.57 הודעות לחיילים.
19.05 "שירים מכאן" — שירים עבריים — עם שירה גרא.
19.50 "תיק פלילי 373/86 — מדינת ישראל נגד ג'ון איבן דמיאניוק — יומן מיוחד לסיקור ארועי המשפט.
20.05 "שאלות אישיות" — יעקב אגמון משוחח עם הסופר יורם קניוק. (ש"ח).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 פזמונים ישראליים.
22.05 "על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 "עשרים וארבע — היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 "שיחת חצות" — עם קולט אביטל.
00.05 ציפורי לילה קלאסיות — עם אריאל כהן.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 "לא רוצים לישון" — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

שידורי צה"ל 2

19.05 "רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.
20.05 "סבבכבסיס" — מידע ד"שים, משחקי רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות — עם משה מורה.
22.05 "על הדבש ועל הכפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 "קול הג'אז הזה" — עורך ומגישים: דני קרפל.

רשת ג'

06.11 "בחזרה לאושר" — להיטים
07.07 "שיר בבוקר בבוקר" — שירים
09.05 "מה, כבר תשע?"
10.05 "שבעים מי יודע".
11.05 "אהבה יומיומית".
12.05 "רק מוסיקה".
13.05 "רק בימי חול".
14.06 "פזמון חוזר".
15.05 "חדש, חדיש ומחודש".
16.05 "הצגה יומית".
18.06 [illegible]
20.05 "לי ולך" — שיר וגרסה.
21.05 "צליל מכוון".
23.05 "לילה הוא שירים".

חמישי רדיו

7.5.1987

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר".
07.09 "בהאזנה נינוחה" — דביסי: מרש סקוטי גלזונוב: תמונות מתוך "ריימונדה" קונצ'רטו לסקי סופון רווסתורן: דיברטימנטו דוניצטי: "לוצ'יה די למרמור" — אריה אכזרים: סימפוניה עממית.
09.00 "קונצרט בוקר" דבוז'ק: סימפוניה מס. 9 "מן העולם החדש" הארטי: בארלנר רספיגי: מטמורפוזות ברהמס: הקונצ'רטו הכפול ברליוז: "המלך ליר" פתיחה קונצ'רטו לקרן אנגלית במי במול מג'ור ווכר: מיסת האבל.
11.57 "מגישים שיר" — נתן אלתרמן.
12.00 "מן הסרטיה" — מוצרט: דואו בסי במול מג'ור, לכנור וויולה, ק. 422 הינדמית: סונטה אופוס 11/3 לצ'לו ופסנתר (1919) שומאן: "קטעי פנטסיה" בלה מינור.
13.05 "בהאזנה נינוחה" — הנדל: קונצ'רטו גרוסו בלה מג'ור לכרון; קונצ'רטו מס' 1 ברה מינור לאבוב ותזמורת מוצרט: דיברטימנטו ברה מג'ור, ק. 205 ומרש ברה־מג'ור ק. 290 ברהמס: קונצ'רטו מס' 1 ברה מינור לפסנתר ולתז.
15.00 "מפגשים".
16.00 "אתנחתא" — שידור חי חגי שחם — כנור/ארנון ארז — פסנתר בטהובן: סונטה מס' 4 בלה מינור ברחיים: סונטה לכנור סולו רביסי: סונטה.
17.30 "קשת של צלילים" — מגוון מוסיקלי מיצירות: ויואלדי, מוצרט, כרוביני.
18.00 "אנתולוגיה בצליל" — מוסיקה כנסייתית באירופה

נתן אלתרמן, "מגישים שיר" (קול המוסיקה 11.57)

הברכות של המאה הי16.
19.00 "מוסיקה קלאסית קלה".
20.05 "אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.
20.27 "מגישים שיר".
20.30 "קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש א) התז. הסימפ. ים — בניצוח יצחק תמיר. עמי מעייני: דיברטימנטו; סן־סנס: קונצ'רטו לצ'לו ותזמורת ב) "אנסמבל באך "הדיש" מפרנקפורט בניצוחו של מלכה סבודלוב והקלטה כ"ליטורגיקה 86") באך: "שירו לה' שיר חדש". מוטט באך: קנטטה מס' 140 ליכפ: פנטסיה ופוגה.
22.30 "בג'ז והלאה".
23.00 "דוך הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות ברוניסלב הוברמן: כבינצועים חיים תכנית שלישית שוברט: פנטסיה בדו מג'ור, ד. 934 בטהובן: סונטה בלה מג'ור, אופוס 47 "קרויצר".

רשת א'

07.30 רדיויקל".
08.05 "חוגה" — עם בני הנדל.
08.27 משפט דמיאניוק — שידור חי מ"בנייני האומה" בירושלים.
15.00 "בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.30 "השכלה ודעת לכל" — בשתוף האוניברסיטה הפתוחה.
16.05 "ארץ לא נודעת".
17.00 חדשות ותכנית באנגלית.
17.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
18.06 "מנחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת.
19.05 "שער בתגיא".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 "ישראלי חלוש" — עורך ומנחה: יובב כץ. עם המוסיקולוגים מיכל רביר ואמנון בן־נר.

רשת ב'

07.00 "הבוקר הזה".
08.05 "עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל.
09.05 "ביקור בית" — עם חיים קינן.
10.05 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
11.30 "סעו לשלום" — עם ג. הור
12.10 "אלף־אלף" ב־"בית"
13.05 "בחצי היום" — ופזמונים.
14.06 "לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 "בת צחוק" — הווי והומור.
15.05 "רגעי קסם".
16.05 "שירים ושעורים".
16.55 "קראתי ספר" — קוראים ממליצים.
17.05 "יומן כלכלה".
17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 "זרקור" — עורך ומנחה: יצחק נולן.
18.45 היום בספורט.
19.00 "היום הזה".
19.35 שירים עבריים.
20.05 "שורשים" — מגזין לעניני עדות ופולקלור.
22.05 שירים עבריים.
23.05 "בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי — מנחה: אלכס טלמור.

גלי צה"ל

06.05 "צלילי בוקר" — שירים עבריים.
06.30 "פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 "אלה בוקר" — עם אלי ישראלי.
10.05 "הפסקת 10" — עם מיכל ניב.
11.05 "נכון לעכשיו" — עם יוסי עבארי.
13.05 "מקום טוב באמצע" — עם אורלי יניב ויצחק בן־נר.
14.05 "דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 "מה יש" — עם ארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 "ערב טוב ישראל" — עם דן שילון, יעל דן וגתי סביר.
18.05 "שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן.
18.45 "משולש" — עימות יומי · בענייני השעה. מנחה: יוסי עוורד.
18.55 הודעות לחיילים.
19.05 "שירים כאן" — שירים עבריים — עם שירה גרא.
19.50 "תיק פלילי 373/86 — מדינת ישראל נגד ג'ון איבן דמיאניוק" — יומן מיוחד לסיקור ארועי המשפט.
20.05 "יער משודר" — מגאזין לענייני צבא וביטחון (ש.ח.).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 שירים ישראליים.
22.05 "על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 "עשרים וארבע — היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 "שיחת חצות" — עם העתונאי עוזר גרנות.
00.05 ציפורי לילה מבלות — עם אלי ישראלי.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

שידורי צה"ל 2

19.05 "רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.
20.05 "סבבכבסיס" — מידע, ד"שים, משחקי רדיו ומוסיקה לחיילים שנשארו בתורנות — עם אבי גלעד.
22.05 "על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 "קול הג'אז הזה" — עורך ומגיש: דני קרפל.

רשת ג'

06.11 "בחזרה לאושר" — להיטים ותיקים.
07.07 "שיר בבוקר בבוקר" — שירים ופזמונים ישראליים.
09.05 "מה, כבר תשע?" — עם אבי אתגר.
10.05 "שבעים מי יודע".
11.05 "אהבה יומיומית" — עם יוסי סיאם.
12.05 "רק מוסיקה".
13.05 "רק בימי חול".
14.06 "פזמון חוזר".
15.05 "חדש, חדיש ומחודש".
16.05 "הצגה יומית".
18.06 [illegible]
20.05 [illegible]
21.05 [illegible]
23.05 "לילה הוא שירים".

שחמט

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בהשתתפות מבצע נושא דומברובסקיס בהתייחס לבשתק המעמד. בתוספת מעברות מטים בחרגיר (5392). בעיות של רב האמן ההונגרי מוצאים להוציא קצוות לבנים (5393).

5392. ל. מאקארונז
ברית"מ
מקורית
L. Makaronez
U.S.S.R.
Original

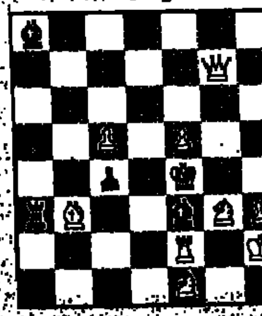

מט בשני מסעים

5393. ג. באקשי
הונגריה
מקורית
G. Bakcsi
Hungary
Original

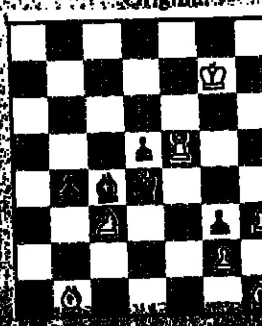

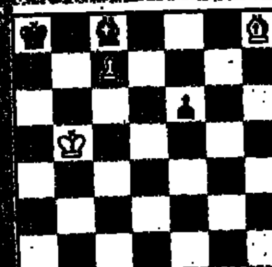

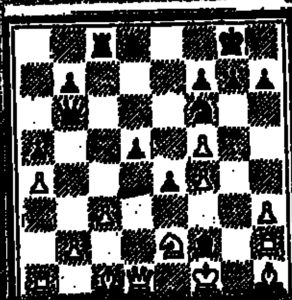

קרבות ותחרויות

באר שבע לגמר הגביע

אלופת ישראל בשחמט, המחזיקה הגביע, באר שבע א', העפילה לגמר גביע המדינה יחד עם קבוצת הפועל פתח תקוה/הוד השרון מחלונות ואורגנית.

באר שבע א' גברה בחצי הגמר על קבוצת בכורי העתים תל אביב 2:3. אלון גרינפלד ניצח את יוחנן אפק, אלוהר שווידלר ניצח את הראל אלוסף. גדי רבלים — ישראל שבנצל, תיקו. לאון לדרמן הפסיד למוטי שוינצל, מיכאל תיקו — מרק גרדשטיין, תיקו. הפועל פתח תקוה/הוד השרון גברה בחצי הגמר, על הפועל ראשון לציון מליגה א'.

השבת יוערך הסבוב האחרון בליגות.

סטויסיס — אלוף הקדטים

יעקב סטויסיס מחיפה, שבחודש יולי הקרוב ימלאו לו 14 שנה, זכה בבכורה באליפות ישראל לקדטים בשחמט (נוער עד גיל 16) שנערכה בבית בדל ליד כפר סבא. סטויסיס צבר 7 נקודות בתשעה משחקים ללא הפסד בהקדימו 39 מתחרים.

האחים ערן ואריק ליס מראשון לציון נדב אגוזי מכפר סבא סיימו במקומות 2־4 עם 6 נקודות כל אחד. באליפות הנערות זכתה נעה טל מראשון לציון.

בשבוע הבא עומד סטויסיס לצאת לאינסברוק שבאוסטריה כדי להשתתף באליפות העולם לקדטים. את סטויסיס ילווה מאמן הנוער הוותיק מיכאל פרץ.

נצחון לוסניצקי

האמן יצחק ליסניצקי בן ה־76 זכה בבכורה בתחרות שנערכה במסגרת מועדון השחמט ע"ש משה צ'רניאק ...

תשבצים

תשבץ 182

אפקי: 1. סופר חוקר הציונות ופולקלוריסט. ממקימי הסתדרות המורים. "ספר הבדיחה והחדוד". 5. חוק. 8. מושב, מערבית לנתיבות. 9. ממלכי יהודה. 10. שולחני. 12. סטיה מן הקו הישר. 14. מושב ליד יבנה על כביש החוף. 16. נשבר, נפרץ (רווח בבטוי... מזלו). 19. חבור מין בשאינו מינו. 21. אשפה לחצים. 22. רטיבות, בהשאלה: רעננות, חיות.

אנכי: 1. דיאלוג. 2. נציב בא"י 1931־1938 (סיר ארתור גרינפול). 3. נוטה אחר, מחבב. 4. נחל בשור בפי הערבים. 6. בסיס, יסוד. 7. כבלים עבים המשמשים לרתימת בהמות (ירמיהו כז'). 11. מנגינה. 13. משורר ומחזאי צרפתי (1823־1891) "מלך החרוזים". 14. בשנית, סלע וולקני. 15. ישוב קבע של בדווים, מערבית לנצרת. 17. כדי, לשם. 18. מסוגל. 20. עוף טורף לילי.

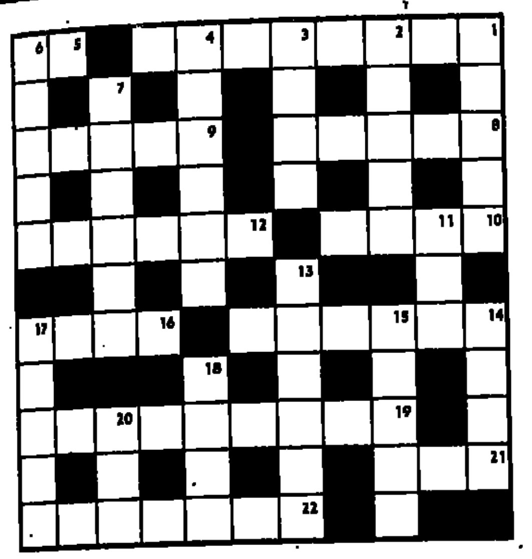

אגוזן 182

אפקי: 1. המדדים האחרונים לא עלו בזכות שר האוצר? הפלא ופלאו (4,4). 5. חלק הנעל המשתתף בהליכה (2). 8. נאספים בהם וכאילו בורחים מהם (5). 9. יש אולי מי שיותר אדוק מן האפיפיור, אבל שמענו שהאפיפיור נמצא פה כבר זמן רב יותר (5). 10. סנדלר שאינו נעצר במלאכתו (4). 12. אצלי הוא חופר ומחביא כופר (6). 14. ההקצבה שניתנה עבור החגיגה המרוקאית (6). 16. הנה אוקינוס! הדברים אינם שונים (4). 19. העם שעונה מעשן בהר סיני תיבל את זה על עצמו (5,4). 21. מה מגיש מנחם לקנות ברדיו (3). 22. עטור צבאי קטן במסדר על החוף — זה כל מה שמקבלים בסוף הקריירה!! (7).

אנכי: 1. מחפש נוצות רכות כדי לרפד בהן את משרתו (5) (כ"מ). 2. מה שכואב לחניכו של אביאם במצוקה (3,2). 3. שמענו שאם נשען נהיה מרוצים (4). 4. מנין מנהלי ירושלים בעבר (6). 6. אצלנו בסופר אפשר לקבל רק דג מסוף החג. (5). 7. דג הוא מתנה חריפה ועוקצנית (6) כ"מ). 11. מרפא ידוע במצרים (3). 13. ככל בני האדם, כלנו "בסירה אחת" (6). 14. מקצץ לתינוקות, אבל עושה זאת בעדינות, בעדינות (4). 15. מכניס משורר במים (5). 17. הוא שם דגש על כך שהם משתמשים בבדוי ראיות (5). 18. הגיע הזמן שלהם להתייחס לפילנטרופ (4). 20. באיזה צעד נקוט בתגובה למי שהרס לנו את החליפה? (3)

פתרונות

תשבץ 181

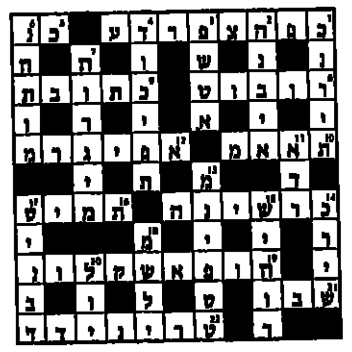

אגוזן 181

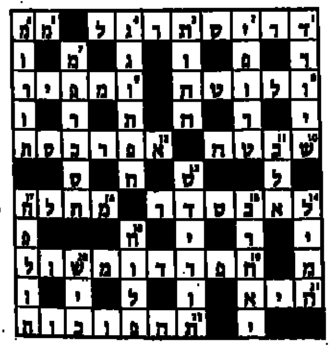

© אמיר בן־אור

ברידג'

כפל להכוונת היציאה

אם המתנגדים מגיעים לחוזה של שלושה בלי שליט, אתה צריך להוביל ובן זוגך הכפיל את החוזה, הרי שעליך להוביל בסידרה הראשונה שהוכרזה על ידי הדומם. לעיתים קרובות הכפל מסוכן משום שהוא מגלה את הקלפים לכרוז, אולם לדעת המכפיל זו הדרך היחידה להכשיל את החוזה.

♠ A 10 5
♥ A 7 3 2
♦ J 10 5
♣ K 9 4

♠ Q 9 7 6 2 ♠ J 4
♥ 8 5 ♥ K Q 10 6 4
♦ Q 7 ♦ A 6 3
♣ J 8 6 3 ♣ 10 7 2

♠ K 8 3
♥ J 9
♦ K 9 8 4 2
♣ A Q 5

מחלק: מזרח
פגיעים: כולם

ההכרזה:

מזרח	דרום	מערב	צפון
------	1 דיאמונד	------	1 הארט
------	1 בלי שליט	------	2 בלי שליט
------	3 בלי שליט	------	------
*כפל	------	------	------

* הכפל מבקש ממערב להוביל בהארט.

מערב הוביל בשמינית הארט, הכרוז שיחק את השנייה מהדומם, מזרח רואה שבידי להכשיל את החוזה הוא צריך להשיג לפחות שלוש לקיחות בהארט (בהנחה שבידי מערב לקיחה בדיאמונד). מכיוון שמערב הוביל בשמינית, ברור למזרח שהתשיעית והנסיך הארט בידי הכרוז. אם הוא ישחק את המלכה הארט בלקיחה הראשונה וימשיך עם המלך, הרי שלבן זוגו לא יוותרו קלפים בסידרת ההארט, ולא יוכל לחזור בהארט כאשר יזכה בלקיחה בדיאמונד. לכן, תקוותו היחידה של מזרח להכשיל את החוזה היא לתת לשמינית הארט לעבור. הכרוז זוכה עם התשיעית שבידו, עובר לדומם עם המלך קלאב ומשחק את הנסיך דיאמונד, מערב זוכה במלכה וחוזר בהארט, עתה נאלץ הכרוז להפסיד שלוש לקיחות בהארט ושתי לקיחות בדיאמונד ולקיחות חידה ופיתרון:

♠ Q 7 5 3
♥ 10 8 2
♦ 3
♣ A 8 4 3 2

♠ K 9 8 4 ♠ J 10 6
♥ J 9 7 ♥ 6
♦ 8 7 6 ♦ K J 10 9
♣ K Q 7 ♣ J 10 9 6 5

♠ A 2
♥ A K Q 5 4 3
♦ A Q 5 4 2
♣ —

דרום משחק חוזה של 7 הארט. כיצד ניתן להכשילו? תשובתכם מצאתם? אם לא, הרי הפיתרון: הקלף היחיד המכשיל את החוזה הוא יציאה בנסיך הארט. מדוע? (ככן הייחודי).

אלכסנדר שמאו

מתפרות הקולנוע

הפיצוע הלוהט

סיפורו של שוטר נועז שגויס על מנת לטפל בשרשרת אסונות הפוקדים את סן פרנציסקו. במדובר בכלי נשק קטלני שנורה על שלטי ניאון וגורם לפיצוצים שהורסים את כל מה שבסביבה. השוטר נאלץ לקשור את כל הקצוות המובילים אל יורי, מדען מטורף שהמציא את כלי המשחית. בצוות משתתפים: אריק אסטרדה ומייק פריצ'רד. במאי: אנזו קסטולרי האיטלקי.

פשעים שבלב

כלות האוסקר המהוללות סיסי ספייסק, דיאן קיטון וג'סיקה לנג הן שלוש אחיות מיורוטיות בנות הדרום האמריקני בסרטו של ברוס ברדספורד האוסטרלי. סיסי ספייסק שהיא האחות הקטנה, ירתה בבעלה, ושתי אחיותיה באות לעזור. לאחר שנות פירוד ארוכות מתאחדות האחיות בבית סבן ומעלות ושכחות מימי ילדותן המוזרה בעיירה הקרתנית.

חופשת הקיץ היא מעבירה בקדחתנות במריבות עם ילדת שכנים חולנית, עם אביה האלמן ועם שכנה ששומרת עליה ולא מבינה לנפשה. מושא חלומותיה היא ילדת פלא בת גילה, פסנתרנית מפורסמת שבאה לסיבוב הופעות בעיירה ושרלוט מפנטזת עליה ובונה מגדלים באוויר. גם עולם המין משחר בדמותו של בחור בן 20 ששרלוט מתיידדת איתו והוא דורש את מה שעדיין אינה מסוגלת לתת. סיפור ההתבגרות הקטן מוגש באמינות עם הרבה רגעים מלאי אנושיות ועדנה, חום וכאב. אין בסרט שום בשורה חשובה, אולי מלבד שרלוט גינזבורג שקיבלה את פרס סזאר ל"שחקנית הצעירה המבטיחה" — הממלאת את הסרט בנוכחותה המקסימה והאינטליגנטית ומפגינה משחק רב־עצמה כשל שחקנית מבוגרת ומנוסה, המשולב בתמימות נעורים רעננה של ילדה. בקולנוע "דיזינגוף" ת"א.

חליפת ערב

טוב

בדטראן בליה, "הילד הרע" של הקולנוע הצרפתי שב להדהים ולעצבן את הבורגנות עם

דיאן קיטון (מימין) וג'סיקה לנג, בסרט "פשעים שבלב"

"פשעים שבלב" היא קומדיה ששורשיה במלודרמה המגוחכת של שנות ה־50, מבוססת על מחזה של המחזאית, זוכת פרס הפוליצר בט הנלי. זהו סרטו השני של ברדספורד באמריקה, הזכור לטוב דווקא מסרטיו האוסטרליים "המסיבה של דון" ו"משפטו של סגן מורנט". סרט שטחי שנופל על בטנו החלולה בין המלודרמה לקומדיה. המהוללות מגישות כאן משחק מנייריסטי מעצבן ונבוב. בקולנוע "רב חן" בת"א.

סרט פרובוקטיבי חדש שמזכיר את סרטיו הקודמים: "הכיוון את הממחטות" ו"הפרחחים". המדובר במשולש רומנטי מסוג קצת אחר מהמקובל. הכוכב הגדול ג'ראר דפרדייה הוא פורץ מקסים וגברתן, הומו בנטיותיו, "שמתלבש" על זוג נשוי ומשתלט עליהם. השחקנית מיו מיו היא האשה שנמאס לה מבעלה העני והרופה, אותו מגלם השחקן מישל בלאן שבסרט הוא מעריץ את מדרך רגלי אשתו (ועל תפקידו זה קיבל את פרס פסטיבל קאן). הפורץ הופך את הבעל ל"אשת חיקו הנצחית", ואת האשה לעקרת הבית שלהם, עד שהיא מסתלקת עם סרסור, והפורץ הופך את הבעל סופית לאשתו הזונה. קומדיה שחורה, שונה וצינית, שנוגעת במעמקי הטעם הרע בלי להגעיל, שחוטת את כל הפרות הקדושות הקרויות "ערכים מוסריים הומניים", וכוונתה הברורה לזעזע את הקהל העדין והמתחסד ולגרום לו לחשוב קצת על הסטריאוטיפים הסקסיסטיים שיצרה החברה המודרנית, כשהוא מצידו הופך את הסדר החברתי המקודש על פיו ומציגו במערומיו המגוחכים. זוהי תמונת מצב — לא פתרון. קצב מסחרר, ביצוע מנוכר וקר, מבנה אינטלקטואלי, ומשחק מצוין של חבריו. מוקרן בקולנוע "לב", ת"א.

שרה. אגב, מבין 16 השחקנים בצוות 10 הם חרשים. הסרט משתדל להסביר את בעיית החרשים, אבל זה לא מנע ממנו ליפול לזרועות הפשטנות ההוליוודית הצורמנית והמתקתקה. סיפור אהבה ארכני ומשותק היטב. בקולנוע "אורלי" בת"א.

קרוקודיל דנדי

טוב

הקולנוע האוסטרלי התפרסם בשנות ה־70 עם סרטים "כבדים" כ"גליפולי", "פיקניק בצל ההר" או "משפטו של סגן מורנט". קשה לדעת אם שתי הקומדיות החדשות "מלקולם" ו"קרוקודיל דנדי" מעידות על תחייתו של הקולנוע האוסטרלי. מכל מקום "קרוקודיל דנדי" הוא קומדיה קלילה ומקסימה העשויה ברוח הקומדיות הרומנטיות שהוליווד עשתה בשנות ה־30־40. על כן אין זה פלא שהסרט הפך ללהיט מסחרר באמריקה. את הסיפור כתב כוכב הטלוויזיה האוסטרלי פול הוגן שגם משתתף בתפקיד הראשי כטרזן רומנטי ועליז, צייד קרוקודילים בעל מושגים נאיביים שמעולם לא יצא את השמורה. אל הטריטוריה שלו פולשת עיתונאית אמריקנית עשירה, יפה ומפונקת (לינדה קוזלובסקי) שרוצה לעשות רפורטז'ה על הצייד המקסים וסופה שהיא מתאהבת בו ומזמינה אותו לביקור גומלין בניו־יורק. חלקו השני של הסרט מוקדש לתקריות המצחיקות של נער הכפר בכרך הגדול ביותר בעולם. הוא מגן על זונות מפני הקליינטים, מברך בשלום את כל מי שחולף על פניו ברחוב ומעזיף לישון על הרצפה בחדרו, במלון חמישה כוכבים. הגיבור המרכזי בסרט הוא אכן פול הוגן. תקחו קצת מחספוסו של גרי קופר, גנדרנותו של הוורט, מהרומנטיות של קרי גרנט ומעליצותו של דני קיי ויצא לכם פול הוגן.

קשוחים שכאלה

במעט טוב

קירק דאגלאס וברט לאנקסטר, שני הכוכבים הוותיקים שעבדו יחד רבות בעבר במערבונים ההוליוודיים — שבים לככב בקומדיה החדשה של ג'ף קניו שבאמתחתו שתי קומדיות שוליות ואנווליות: "נקמת היורמים" ו"תרגיל למרגל מתחיל". דאגלאס ולנקסטר גילמו

יום העיון של המכון הישראלי לקולנוע מוקדש הפעם לקולנוע האמריקני ולאחד הבמאים החשובים שקמו לה: רוברט אלטמן. יוקרן סרטו "המהמרים" (74) עם אליוט גולד וג'ורג' סיגל. לאחריו הרצאה של ניסים קלדרון על מכלול יצירתו הייחודית של אלטמן. תחתום את היום הקרנת בכורה לסרטו של ג'ונתן דמי: "משהו פראי" שיוקרן בקרוב בבתי הקולנוע. זהו סרט קולח, קצבי ומרענן, המתחיל כקומדיה, מתפתח למלודרמה ומסתיים בטון רומנטי. הרבה אזכורים קולנועיים, מוביליות מרתקת, וסיפור פרוע על פריקית מטורללת (אותה מגלמת מלני גריפית) שמשתלטת על מנהל מכופתר (אותו מגלם ג'ף דניאלס) ולוקחת אותו למסע על פני אמריקה הבורגנית והיפה וגם אל ביבי הפשע המלוכלכים. יום העיון יתקיים ביום ג', 11/5, בשעה 9.30 בבוקר, בבית לסין בת"א.

בגד במי. יש אחת נשואה שמתפכחת משנות נישואין ארוכות ומגלה שבעלה בוגד בה על ימין ועל שמאל, והאחרים נשארים ציניים כשהיו. אלה הם אנשים מיואשים, שבעים, תוצרי תרבות השפע המערבית, ונזה שוותר להם בחיים זה רק סקס ובעיקר לפטפט עליו בלי סוף. גם בהומור ויש גם כמה בדיחות לא רעות.

הבמאי הקנדי דניס הארקן ניסה לשרטט מסנך סוציולוגי על ההיצמדות הנואשת במין כמוצא המשחרר היחיד רגע לפני הסוף: התמוטטות הערכים של העולם המערבי כאנלוגיה להתמוטטות אימפריות פומפיאה ורומי לאחר תקופה ארוכה של ניוון מוסרי בנוסח "אכול ושתה". זו משימה כבירה והוא נכשל בה. כשם שנכשל היכן שהצליחו במאים בטבריה ורונה ופרנס, בניסיון לעקוב אחר מציאות חיים קטנה ויומיומית של אנשים כמוני וכמוך. מה שנותר זה סטריאוטיפים ודיון קליל בבעיות חשובות של האיים. הסרט קיבל כמה

מתוך סרט הקולנוע "הפיצוע הלוהט"

בשטח

המורדת

טוב

שרלוט גינזבורג בת ה־15 בתם המוכשרת של המוסיקאי סרג' גינזבורג והשחקנית ג'ין בירקין, מככבת בסרטו של הבמאי הצרפתי קלוד מילר ("זוה בעיר", "חקירה לילית") שהיה עוזר במאי של ברסון, דמי, גודאר וטריפו, ובסרטו אפשר למצוא עקבות השפעה של מוריו הגדולים. "המורדת" הוא סיפור התבגרות כמו הסרט "שכנוע עדין". סיפור חופשת קיץ של מתבגרת צרפתיה קטנה בת 13, רגישה וחכמה, שמרגישה דחויה ולא יפה ואינה יודעת כמה שהיא חיננית. שלא רוצה לחיות ועדיין לא יודעת מה היא רוצה להיות. היא מרגישה מבודדת מהעולם, מלאת סתירות פנימיות וכלואה בסבך רגשותיה. העולם נראה לה מפתה וגם דוחה. שרלוט רוצה יותר ממה שחיים בפרובינציה יכולים לתת לה. את

איכות

טובים

בקצב השעון — "לב", ת"א
ג'ושוע אתמול והיום — "חן", ת"א
דקה לחצות — "תכלת", ת"א
זכרונות אהבה מפירנצה — "דיזנגוף", ת"א
חנות קטנה ומטריפה — "גת", ת"א
מלו — "לב", ת"א
צבע הכסף — "חן", ת"א
שכנוע עדין — "חקולנוע", בית ציוני אמריקה", ת"א
שם הוורד — "צפון המחודש", ת"א

טובים מאוד

חנה ואחיותיה — "סינמה 2", ת"א
קיץ — "לב", ת"א
שואה — מוזיאון ת"א

ילדים חורגים לאלוהים

במעט טוב

מבוסס על מחזה מצליח שהוצג בחבי העולם, וגם בישראל, בכיכובו של יהורם גאון. סיפור אהבה רומנטי בין ג'יימס לידס, מורה לחרשים־אילמים, לשרה, נערה חרשת־אילמת שעובדת במוסד כמנקה. למרות האינטליגנציה הגבוהה שלה, ג'יימס מלמד את החרשים בדרכים לא קונבנציונליות כדי להוציאם מעולם הדממה. בראשית הקשר שלו עם שרה הוא מנסה ללמד גם אותה קריאת שפתיים ודיבור. שרה העוקשת, תגאה והיפה, מסרבת ללמוד, אבל הם מתאהבים ונוצר ביניהם קשר יפה גם ללא דיבור. האידיליה היתה יכולה לשכון בין כתלי מעונם הצנוע, אלמלא ג'יימס היה בה להוט ללמדה לדבר, כמוי שהוא רוצה לשמוע אותה הוגה את שמו בעת שהם עושים אהבה. בקשה הגיונית, לאו את הסרט ביימה רנדה היינס. שחקנית לשעבר, שנתנה לה סרטה הראשון כבמאית. את ג'יימס מגלם וויליאם הארט, חתן פרס האוסקר מהשנה שעברה על תפקיד מופלא כהומו מודקן באשיקה אשת העכביש". גם השנה הוא היה מועמד, אך את הכבוד למשפחה הביאה המעם מרלי מטלין, חברתו לחיים, שחקנית אחרשת למחצה, שמגלמת בסרט את

[illegible]

בסרטיהם תמיד את דמות הגברים קשוחים. גם כיום, כשהם בשנות ה־70 לחייהם, הם עדיין קשוחים, גבריים ומקסימים ולוקחים בכיס הקטן את כל הגברברים, הצעירים בגרבולות צבעוניות ובגדי העור. דאגלאס ולנקסטר בסרט הם הרי דויל וארצ'י לונג — שני גנגסטרים שהפכו לאגדה בחייהם. אחרי 30 שנה בכלא, בו ישבו על שוד רכבת מוויין הם יוצאים לעולם ומתקשים להסתגל לשנות ה־80. כולם בסביבה מתייחסים אליהם כאל מוצגים ארכיאולוגיים אבל הם יוכיחו לכולם מי פה הגברים האמיתיים. לנקסטר נשלח לבית אבות ומסרב לאכול את מחית הדגה, דאגלאס אינו עומד בקצב תאבנות המיני של נערתו הצעירה. אבל דאגלאס ולנקסטר, הם גיבורים של הקולנוע ההוליוודי הישן, גבריים ורגישים מתחת למעטה הקשיחות — והם מצליחים להוכיח לעולם שלכותם עוד במותניהם וליחם לא נס. "לא עושים אותם היום קשוחים כמו פעם", כדברי שיר הנושא. קומדיה קונבנציונאלית, קלילה ומבידה שמשמש ותפרה על לנקסטר את דאגלאס, הנמלאים בקשישותם רבת הוד והדר. בקולנוע "אסתר" בת"א.

שיחות מלוכלכות

במעט טוב

קבוצת אינטלקטואלים מדברת על סקס במהלך סופשבוע בבית הכפר. הגברים מבשלים, על הנשים בעת שהם מבשלים מאכל לאניני הטעם [illegible]

פרסים שוליים בפסטיבלי סרטים. בקולנוע "דיזנגוף" ת"א.

תמיד

טוב

הבמאי האמריקני הנרי יגלום חיטט בחייו האישיים וביחסיו האינטימיים עם אשתו לשעבר השחקנית פטריס טאונסנד, והפכם לסרט שהוא גם תרפיה אישית וגם ידבר לכולנו. יגלום משתתף בסרט ביחד עם גרושתו, ידידיו ובני משפחתו, ביניהם הבמאי בוב ראפלסון ("רסיסי חיים") בתור שכן עצבני, השחקן הישראלי אמנון משקין בתור עורך דין, השחקן מייקל אמיל שהוא אחיו של יגלום משתתף בתפקיד אחיו, אביה של גרושתו השחקן בד טואנסנד בתפקיד עצמו. יגלום יצר פיסת מציאות אותנטית, אנטי־תיזה לסרטים ההוליוודיים המתקתקים וההרסניים שעוצרת תעשיית הסרטים של לוס אנג'לס, בשולה הוא יוצר קולנוע אישי דל תקציב.
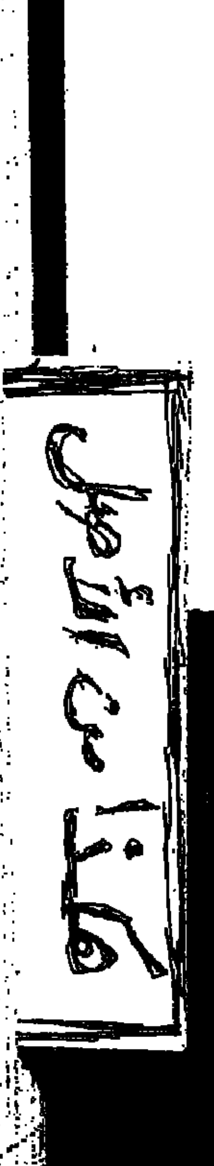
יגלום יצר אילוזיה של ספונטניות כמו דוקומנטרית, כאילו צילם HOME MOVIE בנעלה בית — ולא הפקה מקצועית. זהו סרט על אהבה, עשוי בחרבה אהבה, סרט על רומנטיקנים חסרי תקנה שמתקשים להסתגל לחיים [illegible]